

Leto XXI. Stev. 130
GLAVNI IN ODGOVORNI
UREDNIK
IVAN ŠINKOVEC
UREJA UREDNIŠKI ODBOR
List izhaja vsak dan razen
petka. // Cena 10 dinarjev

Ljudska PRAVICA

LJUDSKA PRAVICA
USTANOVLJENA 3. OKTOBRA
1934 // MED NARODNOOSVO-
BODILNO BORO JE IZHA-
JALA KOT 14-DNEVNIK IN
TEDNIK. OD OSVOBODITVE
DO 1. JUL. 1951 KOT DNEV-
NIK, NATO PA KOT TEDNIK
// OD 1. JUNIJA 1953 IZHAJA
V REDAKCIJSKI POVEZANO-
STI Z »BORBO«

DEKLARACIJA

Za hladne vojne se je nakopi-
čilo na svetu toliko zla, da bi
bilo docela nerealistično pričako-
vati, da ga je moč čez noč odstra-
niti. Mi nismo nikdar imeli tak-
nih iluzij.
Velikina cilja, ki ga mora do-
seči človeštvo — zagotovitev traj-
nega miru — ne sme niti za hip
zamegliti smisla za stvarnost.
Vemo, da ni nobenega čudežne-
ga sredstva, s katerim bi lahko
z eno potezo popolnoma ozdra-
vili stanje na svetu. In zato bi
bilo iluzorno iskati kaj takega.
Bolezen sodobnega sveta je
moč ozdraviti samo z vztrajnim
vsakodnevnim prizadevanjem, s
postopnim odstranjevanjem neza-
upanja in z vztrajnim premago-
vanjem ukoreninjenih nasprotnih
stališč. Postopoma, korak za kor-
kom je treba premagati številne
ovire na poti do ozdravljenja.
S to metodo je možno že zdaj
veliko doseči in zadnji dogodki,
v sklopu le-teh, še posebej jugo-
slavsko-sovjetska deklaracija,
potrdjujejo, da ta pot ni več samo
teoretična možnost, temveč da je
že v praksi izpričala svojo uspeš-
nost, skratka ta pot je dokazala,
da ni več samo lepa ideja, mar-
več stvarna, v mednarodni praksi
preizkušena sila.
Sleheri izmed tistih pozitiv-
nih bodrilnih dogodkov, do kate-

rih je prišlo v zadnjem času, po-
meni že sam po sebi nov po-
membni pojav. Pri tem mislimo
na primer na konec korejske vojne,
na prenehanje vojne v Indokini,
na ureditev tržškega vprašanja,
na sklepe bandunške konference,
na sklenitev avstrijske državne
pogodbe, na zahodni predlog o
konferenci štirih, na novi so-
vjetski predlog o razoročitvi in
druge. Toda pravo predstavo o
pomenu vseh teh pojavov si lah-
ko ustvarimo, če jih presojamo
kompleksno, v njihovi medseboj-
ni povezanosti. Gotovo je namreč,
da njihovo nizanje ne pome-
ni samo njihovo številčno nara-
ščanje, temveč tudi močan vpliv
na razmere na svetu, na ustvar-
janje novega položaja, ki odpira
tudi nove možnosti, da bi pospe-
šili proces zdravljenja nakopiče-
nega zla.
Jugoslavsko-sovjetski raz-
govori so nedvomno ogromno
prispevali ravno k nadaljnjemu
poglobljanju in pospeševanju te-
ga pozitivnega procesa. To je bilo
doseženo tako s tem, da je bilo
dokončno odstranjeno nenormal-
no stanje v jugoslavsko-sovjetskih
odnosih, kakor s tem, da sta se
na njih obe vladi izrekli za de-
mokratično koncepcijo o medna-
rodnih odnosih sploh.
Našim prijateljskim stikom z
Indijo, Burmo, Egiptom, Etiopijo,
Avstrijo in s celo vrsto drugih
dežel, našim dobrim odnosom in
že razvitemu sodelovanju z za-
hodnimi državami, našim trdnim
zaveziškim vezem z Grčijo in
Turčijo so se zdaj pridružili tudi
stiki s Sovjetsko zvezo. Ustvar-
jena je podlaga, ki odpira nove
perspektive na tem področju. S
tem je bilo v resnici storjeno
mnogo ne samo v obojestransko
korist obeh dežel, temveč tudi v
širšo mednarodno korist. Tisto
namreč, kar svet najbolj potre-
buje — trajni mir — je moč za-
gotoviti samo z razvijanjem ak-
tivnega sodelovanja med vsemi
deželami ne glede na razlike v
njihovi ideologiji, političnih usta-

novah, režimih in družbeni ure-
ditvi.
Napredek v jugoslavsko-so-
vjetskih odnosih, dosežen na
razgovorih v Beogradu in na
Brionih, je novo potrdilo pravil-
nosti politike aktivnega medna-
rodnega sodelovanja. Mi Jugoslo-
vani, ki nikdar nismo imeli no-
benega namena odstopiti od te
politike, imamo zdaj samo še več
razlogov, da jo aktivno nadalju-
jemo, ker smo zdaj dobili nov
dokaz, da je v prid tako našim
nacionalnim kot širšim medna-
rodnim interesom.
To konkretno pomeni, da bo-
mo tudi v prihodnje negovali in
poglobljali prijateljske stike z
Burmo in Indijo (bližnji prihod
U Nuja in Nehruja bo nova pri-
ložnost za takšno poglabitev pri-
jateljskega stika z mnogimi dru-
gimi deželami na vseh celinah,
da bomo še nadalje zboljševali
sodelovanje z zahodnimi država-
mi, da bomo nadaljevali politiko
Balkanske zveze in poglobljali
trojno sodelovanje, da bomo
iskreno in z vsemi močmi delali
na popolni vzpostavitvi tistih
odnosov s Sovjetsko zvezo, ki so
tako jasno razloženi v skupni
jugoslavsko-sovjetski deklaraci-
ji.
Prepričani smo, da nam nihče
ne bo očitil, da smo neskrupni,
če rečemo, da je malo primerov
na svetu, da bi bili okviri in
podlaga za sodelovanje, kakor
načela o medsebojnih odnosih,
izdelana tako precizno in vses-
stransko in s takšnim dosledno
demokratičnim obeležjem, kot so
v jugoslavsko-sovjetski deklaraciji.
Prav zato tudi lahko rečemo
brez slehernega pretiravanja, da
je ta dokument tako po svoji
preciznosti kakor po demokratič-
ni vsebini takšen, da bo zavel
pomembno mesto v splošnih na-
porih človeštva, da bi odnose
med državami zasnovali na res-
enakopravni, pravi demokratični
podlagi.
(Nadaljevanje na 3. strani)

Tov. Viktor Avbelj odpira prvo mednarodno razstavo predelave in uporabe lesa. Za njim na desni predsednik Izvršnega sveta LRS Boris Kraigher in podpredsednik dr. Marijan Breclj, na skrajni levi pa direktor Gospodarskega razstavišča Leopold Kresa.

GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE ODPRTO

Otvoritvi sta prisostvovala tudi predsednik Izvršnega sveta LRS Boris Kraigher in podpredsednik Ljudske skupščine LRS dr. Ferdo Kozak. — Razstavišče je odprl podpredsednik Izvršnega sveta LRS dr. Marijan Breclj

Po štirinajstletnem presledku je Ljubljana spet odprla vrata svojemu novemu velesejmu — Gospodarskemu razstavišču, ki pa se ne obnavlja na prostoru bivšega velesejma, ampak ob glavni prometni žili Ljubljane, na Titovi cesti v neposredni bližini bodočega novega kolodvora, kjer se oblikuje novo sodobno središče mesta. Komaj pol leta so trajala gradbena dela za odstranitev starih stavb in preureditev prejšnjih delavnic podjetja »Mineral« v prostorne razstavne prostore, kakor tudi za postavitev novih objektov. In vendar je uspelo izvršiti prvi del programa.

K večerajšnji slovesnosti se je na razstavišču zbralo veliko šte-
vilno povabljenih gostov. Kmalu

predvsem trgovsko-posredniška, je vloga novega Gospodarskega razstavišča dosti širša in druž-
beno odgovornejša. Gospodarsko razstavišče bo imelo tudi vzgoj-
no in gospodarsko propagandno vlogo ter bo nudilo usluge tako
industriji, kakor tudi potrošniku.
To je nov tip velesejma, ki bo
nazorno prikazoval našemu delav-
cu, obrtniku in kmetu zlasti
sodobni način racionalne proiz-
vodnje. Za uresničenje prve faze
zgraditve razstavišča je bilo treba
preseliti sedemnajst družin in jim
zgraditi nova stanovanja. Direk-
tor Kresa se je ob zaključku svoj-
jih izvajanj zahvalil Izvršnemu
svetu LRS in Mestnemu ljudske-
mu odboru za pomoč in je izrazil
željo, da bi se razstavišče lahko
nadalje razvijalo v nezmanjša-
nem tempu do uresničenja celot-
nega programa.
Besedo je povzela predsednica
Trgovinske zbornice za LRS tov.
Mara Dermasteva, ki je prika-
zala pomen Ljubljane kot važ-
nega središča zahodnega dela Ju-
goslavije, kjer se križajo medna-
rodne poti. Čestitala je Gospo-
darskemu razstavišču k doseže-
ni.
(Nadaljevanje na 2. strani)

Indijski parlamentarci pri predsedniku Titu

Beograd, 4. jun. (Tanjug). —
Člani indijske parlamentarne de-
legacije, ki so tri dni potovali po
Makedoniji ter Bosni in Herce-
govini, so se davi s posebnim le-
talom vrnili iz Sarajeva v Beo-
grad. Dopolodne jih je sprejel
predsednik republike Josip Broz
Tito. Jutri bodo indijski parla-
mentarci nadaljevali pot po Slo-
veniji in Hrvaški.

Vladimir Popović pri predsedniku republike

Beograd, 4. jun. (Tanjug). —
Predsednik republike Tito je spre-
jel danes dopolodne v Belem dvoru
jugoslavanskega veleposlanika v
LR Kitajski Vladimira Popovića
pred njegovim odhodom na Ki-
tajsko.

V Londonu so zadovoljni

London, 4. jun. (Tanjug). V
britanskih krogih se vedno z za-
nimanjem proučujejo sadove so-
vjetsko-jugoslavanskih razgovo-
rov na najvišji ravni. Predstavnik
Foreign Office je danes dal
o tem še eno izjavo.

Izjavil je, da nadaljnje pro-
deklaracije sovjetsko-jugoslavanske
deklaracije potrjuje vtis, da je
jugoslavanska vlada utrdila svoje
pozicije. V izjavi je dalje rečeno,
da so v Beogradu prevladali med-
državni razgovori, in je poudaril,
da je Sovjetska zveza spre-
mila načelo, da je vprašanje raz-
ličnih socialističnih sistemov in
razvoja oblik socialističnega
državne izključna stvar posamez-
nih dežel.

Kar se tiče materialne strani,
niso gospodarske klavzule komu-
liko dovolj opredeljene, da bi
lahko presodili njihov učinek.
Nadaljnje proučevanje sovjetsko-
jugoslavanskega poročila prav-
tako zadovoljivo potrjuje, da ju-
goslavanska vlada ne namerava
oslabiti tesnih in prijateljskih sti-
kov z zahodnimi velesilami.

Indijski parlamentarci v Skoplju

ODMEVI NA JUGOSLOVANSKO-SOVJETSKO DEKLARACIJO

V skladu s cilji OZN

Z deklaracijo je bila izpolnjena pariška resolucija Generalne skupščine OZN

New York, 4. junija (Tanjug). Skupno jugoslavsko-sovjetsko deklaracijo v celoti presojajo v krogih OZN kot deklaracijo miru in aktivne koeksistence, sloneče na načelih ustanovne listine OZN. Deklaracijo so sprejeli tu z velikim zanimanjem in diplomati z zadovoljstvom opozarjajo na zelo pomembno mesto, ki ga ima v njej ta svetovna organizacija.
Kar se tiče podrobnosti deklaracije, so prvi komentarji rezervirani. Večina diplomatov poudarja, da je za temeljito presojo in analizo mednarodnega dokumenta tako velikega pomena potrebno dalj časa.

Prve zelo ugodne sodbe teme-
lje na dejstvu, da je v deklaraciji
posebej poudarjeno, da sloni po-
litika obeh vlad na ustanovni li-
stini OZN in da sta se vladi spo-
razumeli, da je treba napraviti
nadaljnje korake za okrepitev
vloge in ugleda OZN.

Kar zadeva ostale dele deklaracije, smatrajo za zlasti pomem-
bno, da je v njej poudarjena me-
toda pogajanj kot način za obrav-
navanje spornih vprašanj in da
sta obe vladi sklenili zasnovati
svoje odnose na medsebojnem
spoštovanju neodvisnosti in ne-
vmešanju v notranje zadeve.
Za OZN je to posebnega pomena

tudi zato, ker so jugoslavsko-so-
vjetske odnose obravnavali na
številnih sejah v OZN.

Na pariškem zasedanju General-
ne skupščine OZN je bila pred-
leti sprejeta resolucija, za kate-
ro je glasovala ogromna večina in
s katero je bilo priporočeno, naj
bi normalizirali odnose med Ju-
goslavijo na eni strani ter Sov-
jetsko zvezo in vzhodnoevropski-
mi deželami na drugi strani. Ve-
čina delegacij v OZN sodi, da je
bilo vprašanje odnosov med ome-
njenimi deželami naposled ure-
jeno, ker daje deklaracija naj-
širše možnosti za nadaljnje zbolj-
šanje teh odnosov v skladu z na-
čeli OZN. Krogi v OZN sodijo,
da pomeni deklaracija dokončno
uvlečavanje njene resolucije o
normalizaciji odnosov.

V prvih komentarjih tudi pose-
bej opozarjajo na to, da so v
deklaraciji obeležena najvažnejša
vprašanja OZN — vprašanje raz-
oročitve in uporabe atomske ener-
gije v civilne namene ter vpra-
šanje novih članic, hkrati pa je
bila v deklaraciji obojestransko
politično vojaških blokov, kar so tu
razumeli kot poudarjanje vloge
OZN.

Večina delegatov v OZN sodi,
da je posebni in daljnosežni po-
men deklaracije v tem, da je pri-
spevek k širokemu in enakoprav-
nemu sodelovanju med državami
ne glede na razlike v družbeni
ureditvi. Spričo tega, da je te raz-
like deklaracija podredila načelu
aktivne koeksistence, je postala
univerzalen instrument miroljub-

nega in enakopravnega sodelova-
nja. Sodelovanje takšne vrste pa
je poglavitni cilj OZN.

Stefanopoulos o deklaraciji

Atene, 4. jun. (Atenska agen-
cija) V odgovoru na vprašanje
novinarjev o skupni jugoslavno-
sovjetski deklaraciji je grški
zunanji minister izjavil, da je
zadovoljen z rezultati beograjs-
kih razgovorov. Ko je govoril
o skupni deklaraciji Jugoslavije
in Sovjetske zveze, je poudaril,
da sloni na načelih, po katerih
se je Jugoslavija v svoji politiki
tudi razvala doslej in da v tem
oziru niso nastale nobene spre-
membe.

U Nu od jutri naš gost

Program obiska burmanskega ministrskega predsednika

Beograd, 4. junija (Tanjug).
Burmanski ministrski predsednik
U Nu bo prispel v ponedeljek v
Jugoslavijo na uradni obisk. U
Nu prihaja na povabilo predsed-
nika Tita in vrača tako predsed-

niku republike njegov obisk v
Burmi v preteklem januarju.
Desetdnevni spored bivanja
burmanskega ministrskega pre-
sednika obsega obisk v Beogradu
in potovanje po naših republi-
kah. Med bivanjem v Beogradu
mu bodo razen razgovorov, pri-
rejena slavnostna kosila, spreje-
mi in slovesna predstava v Na-
rodnem gledališču. Predsednik
U Nu bo potožil v eno na grob
Neznanege junaka in prejel di-
plomo častnega doktorja književ-
nosti beograjske univerze. Ogle-
dal si bo kulturne in zgodovins-
ke znamenitosti kakor tudi ne-
katera industrijska podjetja. Ra-
zen tega bo napravil izlet v oko-
lico Beograda, povezan z obiskom
kmetijskih posestev, ter pris-
stvoval nogometni tekmi Partizan-
— Crvena zvezda, na kateri
bo U Nu zmagovalcu izročil
spominski pokal.

Predsednik U Nu bo obiskal
tudi Hrvaško, Slovenijo in Ma-
kedonijo, kjer si bo ogledal kul-
turne zgodovinske znamenitosti
in industrijska podjetja. Priso-
stvoval bo tudi paradi JLA.
Burmanskega ministrskega
predsednika spremljajo na poti v
Jugoslavijo razen gospe Nu taj-
nik ministrskega predsednika U
Tant, načelnik štaba burmanske
vojne mornarice komodor Tan
Pe, pomočnik tajnika v predsed-
stvu vlade U Hla in drugi.

Vremenska napoved

za nedeljo, dne 5. junija
Pretežno oblačno, vmes nekaj pa-
davin, zlasti v severni in zahodni Slo-
veniji. Proti večeru ali ponoči bo od
zahoda nastopila postopna razjasni-
tev. Temperatura se bo zlasti v višjih
predelih nekoliko znižala.

OD 5. DO 12. JUNIJA — TEDEN BORBE PROTI TUBERKULOZI

Za ohranitev zdravja in delovne sposobnosti naših ljudi

Z današnjim dnevem se začena letošnji Teden borbe proti tuberkulozi. Geslo Teda, ki se glasi: »Tuberkuloznim bolnikom primerno zaposlitev — prvenstvena skrb delovnih kolektivov«, nas opozarja na problem te bolezni ne le iz zdravstvenih in socialnih stališč, temveč poudarja borbo proti njej tudi iz gospodarskih razlogov. To terjaja najhujšega sodelovanja ne le zdravstvenih organov in organizacije RK, temveč tudi naših gospodarskih činiteljev, pomoč delovnih kolektivov, organov oblasti in družbenih organizacij pri zatiranju in preprečevanju tuberkuloze.

V poslednjih šestih letih opažamo, da med 100.000 prebivalci letno oboli za tuberkulozo okoli 300 Slovencev. V primeri s stanjem ponekod drugod, je to številno obolenje zelo visoko. Razumljivo je, da je gospodarska škoda, zaradi vsako leto 4000 na novo obolenih prebivalcev v Sloveniji, izredno velika in da zahteva zdravljenje ogromne stroške. Tako je n. pr. iz statistike razvidno, da je leta 1953 znašal izpad neposredne akumulacije zaradi tuberkuloze 608 milijonov din, medtem ko so stroški za preventivno borbo proti tuberkulozi znašali nekaj več kot 50 milijonov din.

Kljub naporom naše zdravstvene službe, predvsem protituberkuloznih dispanzerjev, nismo mogli opaziti, da bi se uspeh borbe proti tuberkulozi pokazal v zmanjševanju števila novih obolenj. Širših ukrepov, ki naj vplivajo na pojevanje tuberkuloze v družbi, se je treba lotiti zato tudi izven področja zdravstvene službe. Vsa naša skupnost se mora temeljito spoznati s problemi tuberkuloze pri nas ter sodelovati pri ukrepih, ki so potrebni za uspešno borbo proti njej. Na tej osnovi temeljijo tudi vse priprave na letošnji Teden borbe proti tuberkulozi. Tako so na pobudo Rdečega križa po vseh okrajih

prepravili širša posvetovanja, ki so ponekod že bila, drugod pa jih bodo imeli ta teden oziroma jih bodo organizirali v bližnji prihodnosti. Pri posvetovanjih sodelujejo razen organizacij RK in svetov za zdravstvo in socialno politiko, vsi odgovorni politični forumi, ljudski odborniki, člani gospodarskih organov, zastopniki podjetij ter zdravstveni in prostovoljni delavci. Na osnovi podrobnih anket in analiz, ki jih za ta posvetovanja pripravljajo po okrajih, bo tako javnost v posameznih okrajih obveščena o stanju tuberkuloze na njihovem področju, skupno pa bodo na posvetovanju sestavili tudi načrt za bodoče delo in potrebne ukrepe, ne za kampanjsko, temveč za stalno preventivno borbo proti tuberkulozi. Prav je, da gospodarski krogi spoznajo hude gospodarske posledice širjenja tuberkuloznih obolenj, kajti le tako bo moč doseči, da posamezna podjetja in gospodarske organizacije ne bodo le z ozkega stališča gledali na ta problem.

Uspeh preventivne borbe proti TBC je namreč odvisen tudi od takih stvari, kot so osnivanje obratnih kuhinj, pomoč menzam in zlasti še pravilna zaposlitev ozdravljenih bolnikov, ko se vrnejo iz zdravilišč. Njihovo bodoče zdravje je namreč premočkrat odvisno od tega, če dobijo v podjetju mesto, ki ni škodljivo njihovemu zdravju. V tem smislu so izdelani tudi osnutki uredb o obveznih zdravniških pregledih in

pravilni zaposlitvi, ki ne bodo dosegli svojega uspeha, če jih podjetja ne bodo v lastnem interesu in v interesu skupnosti res zavzeto izpolnjevala. V mnogih okrajih bodo ta posvetovanja pomenila tudi prelomnico v delu sekcij Rdečega križa, ki se ukvarjajo s preventivno borbo proti tuberkulozi. Te sekcije imajo že doslej za seboj veliko uspehov, tako v borbi proti zaostalosti, kot v prostovolni vzgoji ljudstva. Še širši pa bo postal njihov delokrog, če se bodo po teh posvetovanjih med njene aktivne sodelavce vključili tudi ljudje, ki delajo na gospodarskem področju, bodisi člani delavskih svetov ali gospodarskih organov po okrajih, kajti preventivna dejavnost mora postati dejavnost vse družbe, da homo s pojačenimi naporimi omeji širjenje te zavratne bolezni in zmanjšati njene škodljive posledice.

M. N.

Zasedanje Narodnega sobranja LR Makedonije

Skopje, 4. jun. (Tanjug). Danes je bilo pod predsedstvom Lazarja Koliševskega VII. skupno zasedanje Narodnega sobranja LR Makedonije. Sobranje je sprejelo ostavko članov Republiškega zbora Zlata Biljanovskega, Filipa Brajkovskega in Asparuha Kenevčeva. Za nove člane Republiškega zbora so bili izvoljeni Strahil Glgov, Trajče Grujovski in Dime Bojanovski.

Na seji so bili izvoljeni novi člani komisije za ljudske odbore Sobranja, en član odbora za volitve in en član upravnega odbora. Izvolili so tudi novega sodnika Vrhovnega sodišča LR Makedonije ter sodnike Okrožnih sodišč v Štipu in Bitolju. Za novega člana Vrhovnega sodišča je bil izvoljen dosedanj predsednik Okrajnega sodišča v Titovem Velusu Ljubomir Bosilkov.

Na koncu se je obravnavalo poročilo upravnega odbora o izpolnitvi obračuna dohodkov in izdatkov Narodnega sobranja Makedonije za drugo polletje 1954 in za prvo letošnje trimesečje.

Razstava gostinstva in turizma

Zagreb, 4. jun. (Tanjug). Danes je bila odprta v Zagrebu v navzočnosti predsednika Sabora dr. Vladimira Bakarića prva razstava gostinstva in turizma Jugoslavije. Ob otvoritvi razstave so bili navzoči predstavniki gostinskih in turističnih organizacij, gospodarstveniki iz vse države ter predstavniki konzularnega zbora.

Razen gostinskih in turističnih organizacij so na razstavi zastopana tudi industrijska in trgovinska podjetja, ki izdelujejo opremo ter opravljajo še druge storitve za gostinstvo in turizem.

Pred modernizacijo naših železnic

Z upostavitvijo telekomand se bo povečala prometna zmogljivost železnic za kakih 50 odstotkov

Na naših železnicah z mehaničnimi napravami, ko morajo železničarji večino opravil opraviti ročno, se lahko pripete nesreče. Zadostuje samo trenutek manjše pozornosti, pa se lahko ročica kretne obrne na napačno stran. Pri tako zastarelih napravah nesreče še zdaleč niso izključene. Vse je odvisno od dejavnega železničarja.

V inštitutu Generalne direkcije jugoslovanskih železnic že pripravljajo vse potrebno za modernizacijo varnostnih naprav na naših železniških progah. Mehanični signali z ročicami in žicami na zavorah vzdolž tračnic se bodo umaknili modernim vmesnim elektrodinamičnim napravam. Tako bodo izključene nesreče, ki jih povzročajo večkratna napaka ali nepravilnost. Vse vhodne in izhodne kretnice na postajah bodo upravljali z enega komandnega mesta. Kretničar bo imel na posebni tabli razsvetljene dele vseh tirov. Brž ko vlak privozi na postajo, ustrezni del tira zažari v rdečo luč in tedaj zadostuje, da sam uslužbenec pogled, pa je napačno in s tem tudi nesreča izključena.

Človek pa za komando lahko zaspi, čeprav je to najhujši prekrešil. Signal bo »misli« tudi na to. Pred kretnico bo tedaj stal znak »stoj«, dokler ne bo ustrezni železniški tir prost. Nesreča se lahko pripeti samo, če strojevodja vzle vsemu napeljeni na zasedeni tir. Z novimi napravami bo urejeno spuščanje in dviganje zatvornice na prelazih, sedanji dokaj zamotan postopek pri premikanju kretnic pa bo zelo poenostavljen.

GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE ODPRTO

(Nadaljevanje s 1. strani)

nemu uspehu v razmeroma kratkem času, saj je Trgovinska zbornica za LRS šele lani v februarju na občnem zboru v Mariboru sklenila ustanovitev Gospodarskega razstavišča.

GOVOR PODPREDESEDNIKA IZVRŠNEGA SVETA LRS dr. MARIJANA BRECLJA

V imenu Izvršnega sveta LRS je razstavišče odprl podpredsednik dr. Marijan Breclj. Dejal je, da je Izvršni svet Ljudske skupščine smatral za svojo dolžnost podpreti zamisel Gospodarskega razstavišča. Ni šlo samo za obuditev stare tradicije ljubljanskega velesejma s takratno vlogo, ampak je bilo treba izpolniti vrzel, ki je nastala ob naglem gospodarskem razvoju prav pri organizacijskih problemih tega. Te naloge se takoj po vojni nismo mo-

žnosti izmenjave. Zato je prav, da imamo v naši državi več velesejmov in velikih gospodarskih razstavišč v skladu z notranjim ekonomskim razvojem in rastjo čim gospodarskimi zvezami z inozemstvom. Gospodarsko razstavišče v Ljubljani je s tega vidika vsekakor upravičeno. Sodelovanje med temi ustanovami na temelju prave socialistične tekme bo le pripomoglo k izboljšanju proizvodnje in prometa. Tudi naši okraj, industrijska in druga središča v Sloveniji naj si še nadalje prizadevajo organizirati lokalne razstave in naj te aktivnosti v bodoče ne zmanjšujejo. Vsaka gospodarska razstava v okrajnih središčih oziroma v središčih bodočih komun bo odigrala svojo pomembno vlogo pri posredovanju proizvajalnih in trgovskih izkušenj, pri dvigu splošnega standarda delovnega človeka.

mogli, da z lastnimi silami dogradimo gospodarsko razstavišče, kakor je zamišljeno, čeprav bo ustanovi možno pogajati se tudi za kreditna sredstva iz splošnih virov. Naposled je izrekel v imenu Izvršnega sveta organizatorjem priznanje za dosegene uspehe.

V izvajanju programa slovesnosti je član SNG Friderik Lušba ob spremljavi orkestra zapel Bucharjevo pesem »Delavec«, član Mestnega gledališča Janez Rohaček pa recital Prešernovo »Zdravljico«. Sledilo je predavanje in uverture k operi Danila Svare »Prešeren«, ki jo je izvajal orkester ljubljanske Opere.

Prvo mednarodno razstavo predelave in uporabe lesa je nato s krajšim govorom odprl tovarš Viktor Avbelj, ki je dejal, da ima ta razstava poleg gospodarskega še poseben pomen, da se še bolj kakor doslej poudari pravičen odnos do lesa in naših gozdov, ki se mora pokazati v čim racionalnejšem izkoriščanju lesa in v zamenjavi lesa, kjer je to le mogoče. V tem oziru so pred nami še velike naloge. Namen razstave je pokazati, kaj smo že dosegli in kaj moramo še doseči.

OGLED PO RAZSTAVIŠČU

Po slovesnosti so si gostje pod vodstvom strokovnjakov ogledali celotno razstavo. Ne le poučno-propagandni del razstave, marveč tudi komercialni del je v znamenju varčevanja z lesom in čim racionalnejše izrabe lesne mase, izkoriščanja odpadkov in predelave lesa v končne izdelke. Prikazano je tudi, kako se da nadomestiti les z drugim gradivom tam, kjer ga trošimo v velikih količinah. Tako vidimo na modelih, kako se da nadomestiti jaski les z jeklenim oporjem, Rudnik Trbovlje-Hrastnik že upnik sedrblja tako jekleno oporje na sedrbljih širokih čelih in si bo nabavil še 1000 jeklenih stolk ter 2200 jeklenih stropnih opor, s čimer bo omogočil prihranek skoraj 18.000 m³ jamskega lesa. Na območju železniškega transportnega podjetja v Ljubljani je že v uporabi nad 8000 betonskih in nad 91.000 železnih pragov. Naša gradbena podjetja so v posebni leseni lopi prikazala, kako se da tudi pri lesenih konstrukcijah prihraniti les (pri gradnji premijskih opažov) in kako se uporabljajo novi načini gradnje stropov z opečnimi stropniki, armiranimi in zalitimi z betonom, kar omogoča gradnjo stropov brez postavitve podpornih odrov.

Ob zaključku svojih izjav je dr. Breclj izrazil željo, da bi gospodarska podjetja, združenja in zbornice tudi v bodoče pripo-

KONGRES MEDNARODNEGA GLEDALIŠKEGA INŠTITUTA

Beograd, 4. jun. Doslej se je prijavilo nad 60 uglednih gledaliških strokovnjakov iz več dežel, ki bodo sodelovali na VI. kongresu Mednarodnega gledališkega inštituta, ki bo v Dubrovniku od 25. do 29. junija. Na kongresu bodo razpravljali o gledaliških in informacijskih vprašanjih in informacij med vladnimi in informacijskimi, kakor tudi o nekaterih organizacijskih vprašanjih.

Tuji gledališki strokovnjaki se bodo lahko seznanili v Dubrovniku z našo gledališko umetnostjo, kajti v času kongresa bodo otvorili »Dubrovaške poletne igre«, ki bodo po izboru ansamblov in umetnikov, po organizaciji in sponzoru preklopile vse dosedanje manifestacije te vrste. V Dubrovniku bodo odprli tudi razstavo o razvoju naših gledališč.

Posebno močno je na razstavi zastopana naša pohištvena industrija. Razstavljeno pohištvo se odlikuje po okusni izdelavi in sodobnih oblikah. Vsega je zastopanih 18 tovarn pohištva. Seveda razstavljajo tudi vsa druga podjetja, ki predelujejo les v končne izdelke. V novem velikem montažnem paviljonu pa je predložena zastopana strojna in ostala industrija, ki izdeluje stroje, naprave in potrošni material za predelavo lesa. Tu razstavljajo tudi nekatera znana inozemska podjetja te stroke. Pa tudi naša domača strojna industrija se čedalje bolj uveljavlja s svojimi stroji za obdelavo lesa.

Velik, lepo urejen prostor, ki je z vseh strani obdan z razstavnimi stavbami, pa je urejen za razne prireditve v okviru razstav. Dva visoka stebra iz jeklene konstrukcije nosita močno žično ogrodje za streho iz šotorskega platna, ki bo varovala gledalce v primeru neugodnega vremena. Urejen je tudi še oder, kjer bodo v času razstave zvečer predvajali ob sodelovanju naših gledaliških umetnikov zabavno revijo »Večno šume gozdovi«.

VECJA PROMETNA ZMOGLJIVOST

To pa ni edina prednost telekomandnih varnostnih naprav. Druga, nič manj važna korist je znatno povečanje ekonomičnosti. Naše železnice spričo čedalje večjega razvoja prometa že zdaj trpe zaradi nezadostne zmogljivosti. To stanje moramo zboljšati. Možnosti je več. Zgradili bi lahko dvojni tir na enotirnih progah, elektrificiraj železnice in pa upostavili telekomandne varnostne naprave.

Telekomanda je najbolj rentabilna, ker so stroški za znatno manjši od stroškov za zgraditev dvojnega tira. To je treba upoštevati tembolj, ker na posameznih progah en tir ne more v celoti zadovoljiti potreb, dvojnega tira pa še dolgo ne bi zadostno izkoristili. Nove naprave bodo upravljali iz enega središča za več odelkov prog. Kretnik bo spremljal vlak več deset kilometrov daleč in skrbel, da bo imel na križiščih pravo pot. Tako bodo odpadli tudi manjši na gosto stojiče postaje. S tem bomo prihranili mnogo časa, ki je zdaj potreben za sporazumevanje med postajnimi načelniki, vlak pa bodo tudi hitreje vozili, kakor vozijo ob sedanjih mehaničnih signalih. Prometna zmogljivost se bo znatno povečala.

NAJPREJ ŽELEZNIŠKA PROGA DOBOJ—ZENICA

V dveh letih bo železniški inštitut pripravil podrobne načrte o upostavitvi telekomandnih signalov in varnostnih naprav na nekaterih delih železnic v naši državi. Prihodnje leto bodo začeli te na-

prave postavljati. Nove varnostne naprave bo dobila najprej železnica Doboj-Zenica. Njena prometna zmogljivost je zdaj posevem nezadostna. Strokovnjaki pa računajo, da se bo povečala s telekomandami približno za 50 %, kar bo za precej časa zadovoljilo potrebe. S. TADIĆ

Po nesreči v Senjskem kanalu

Split, 4. jun. Poveljstvo JVM obvešča, da večeraj in danes do 13. ure niso naši nobenega trupla ponesrečenih mornarjev, gojencev in oficirjev. Doslej so dvignili iz ponesrečene ladje le sedem trupel pripadnikov JVM. O ostalih pa utemeljeno domnevajo, da leže v notranjosti potopljene ladje.

Danes so se pospešeno nadaljevala dela za dvig potopljene ladje. Davi je na kraj nesreče priletel hidroavion z direktorjem »Brodospasa« Isom Lukičem. Delo je sila naporno in težavno, saj leži ladja 61 m globoko.

Split, 4. jun. — Poveljstvo Jugoslovanske vojnne mornarice nas je naprosilo, naj objavimo tole poročilo:

Po hudi nesreči v Senjskem kanalu, dne 3. maja 1955, kjer je izgubilo življenje 26 pripadnikov Jugoslovanske vojnne mornarice, je Poveljstvo Jugoslovanske vojnne mornarice prejelo in še zmeraj prejema številne brzojavke iz vseh krajev naše dežele, od posameznikov, družbenih organizacij, de-

lovskih kolektivov, ustanov, posadk ladij, vojaških enot in drugih.

Ker se ne more vsakemu posebej zahvaliti za številne izraze sožalja, se s tem Poveljstvo JVM zahvaljuje vsem, ki so se pridružili s svojim sožaljem v tej nesreči.

N. K.

Skopje, 4. jun. (Tanjug). Zbora Narodnega sobranja Makedonije sta na predlog predsednika Sobranja Lazarja Koliševskega poročila danes spričo nesreče v Senjskem kanalu komandi Jugoslovanske vojnne mornarice tolovskemu vojnemu mornarstvu. »Huda nesreča v Senjskem kanalu, ob kateri je izgubilo svoja mlada življenja 26 mornarjev in oficirjev naše Vojne mornarice, je globoko pretresla in užalostila ves makedonski narod.

Oba Doma Narodnega sobranja Makedonije v svojem imenu in imenu vsega makedonskega naroda izražata ob tej hudi nesreči vam in družinam umrlih svoje globoko sožalje.«

PROBLEMI NOVEGA PLAČNEGA SISTEMA (II.)

PREMIJE ali zgolj poviševanje plač?

(Nadaljevanje)

S PREMIRANJEM POUJARJAMO VLOGO STROKOVNJAKOV V PROIZVODNJI

Sistem premiranja znatno poudarja vlogo strokovnjakov v proizvodnji. Proizvodnost in proizvodnja zavista od mnogih činiteljev: od mehanizacije, organizacije dela, tehnične izobrazbe in usposobljenosti, odnosov med ljudmi v kolektivu itd. Proizvodnja je rezultat skupnega sodelovanja vseh ljudi v kolektivu nekoga obrata ali podjetja, pri čemer lahko posebno pomembno vlogo odigrava zlasti odgovorni in vodilni strokovnjaki, če res dajejo od sebe vse, kar zmorejo. Vzemimo tako poenostavljen primer, ki pa jih je v naših podjetjih precej: Delavec bi rad čim hitreje in bolje opravljal svojo proizvodno nalogo, ker ga k temu vabi plačevanje po učinku. To pa se mu kljub najboljši volji ne bo posrečilo, če mu mojster ne bo pravočasno preskrbel delovnega naloga, materiala, orodja, če bo moral tekatati okrog in si sam preskrbeti potrebščine zato, ker mojster malomarno opravlja svoje dolžnosti. Delovno mesto v tem primeru ni polno izkoriščeno, po mojstrovih krivdi. Če pa strokovni vodje v redu opravljajo svoje delo in se lotevajo ukrepov, s katerimi izpopolnjujejo organizacijo proizvodnje, to blagodejno čutijo tudi delavci na svojih delovnih mestih, ker lahko hitreje in z manjšimi naporimi dosegajo norme in si s tem izboljšujejo tudi svoj zaslužek, podjetje kot celota pa rentabilneje posluje.

Ravno to vestnost in prizadevanje odgovornih in vodilnih strokovnjakov v podjetjih hoče okrepiti letos vpeljani sistem premiranja, ker omogoča, da so premijki teh strokovnjakov odvisni od uspehov ali neuspehov celotnega obrata oziroma podjetja. Na ta način bo moč bolj izkoristiti vse tisto, čemur pravimo »škrbite notranje rezerve podjetja«. To vodi k večji proizvodnosti dela, kar pomeni več blaga, po nižjih cenah in v boljših kvaliteti.

PRIMERI IZ NEKATERIH PRAVILNIKOV

V Sloveniji uvaja premiranje večina podjetij, ki pa nimajo izkušenj, saj so premije za mnoge kolektive nova stvar. Ze sestavljenih ali celo že potrjenih premijskih pravilnikov je sicer še razmeroma malo, tako da si še ni moč ustvariti točne podobe o

tem, v kolikšni meri ustreza premiranje v praksi duhu Uredbe o plačah. Nekaj premijskih pravilnikov pa je vendarle že na razpolago in groba analiza le-teh nam že tudi prikazuje nekatere značilne pojave.

Premijski pravilnik trbovlskega rudnika določa premije za presežanje delovnega učinka, za manjšo uporabo jamskega lesa, razstreliva in električne energije. Osnova za obračunavanje večjega učinka in prihrankov so normalni učinki lanskega leta. Premija se tistim, ki jo prejemajo, ustrezno zmanjša ali ukinje tudi v primeru, če sicer izkažejo prihranke materiala, pa so pri tem zanemarili skrb za organizacijo dela ali druge svoje naloge. Višino premije izračunavajo s formulami, ki vsebujejo tehnične pokazatelje. Vse to kaže, da so v trbovlskem rudniku imeli pri sestavljanju premijskega pravilnika pred očmi koristi podjetja in skupnosti.

V jeseniški železarni so v pravilniku predvideli premije za proizvodni in gospodarsko-računski sektor. Premije lahko dobijo upravičenci, n. pr. za izpolnitve plana, doseganje norm, za izpolnjevanje pogodbenih obveznosti, za prihranke materiala, za ažurnost v knjigovodstvu itd. Premirati začne že pri 100 odstotni izpolnitvi plana, ki pa je v nekaterih obratih celo nižji od lanskoletnega, tako da se premiranje začne pravzaprav že celo pri nekaj odstotkih izpod lanskega plana. To pa niso več premije v duhu Uredbe o plačah, temveč gre v tem primeru v bistvu za dodatne plače dela kolektiva, ker te (recimo v primeru samo 100 % doseganja plana) ne temeljijo na večjem proizvodnem uspehu in zato niso ekonomsko utemeljene.

V večki papirnici večje premije odgovornih in vodilnih ljudi na produktivnost papirnih strojev, na zniževanje zastojev strojev, na razmerje med normiranim in dejanskim izmetom, na racionalno izrabo snovi v odpadnih vodah, na razmerje med izdelavnimi in pomožnimi urami, na ekonomično izrabo električne energije na m³ porabljenega lesa in izrabo brusnega kamna, na racionalno izkoriščanje vodnih turbin, na bruto proizvodnjo papirja na posamezno sito papirnega stroja itd. Premije izračunavajo s pomočjo tehničnih pokazateljev. Pri 100% izpolnjevanju nalog oz. normativov še ne dajejo premij, ker pravilno sodijo, da spada to v redno službeno dolžnost, za katero vsakdo že prejema osnovno plačo.

Miro Zakrajšek

Na repu šovinistične iredente

Trst, konec maja
Vse kaže, da se Trst nikakor ne more sprijazniti s skromno vlogo, ki mu jo sedaj določa njegov dejanski položaj, po burnih dogodkih, ki so bili z njim povezani po drugi svetovni vojni, ko je bilo tržaško prapranje zelo trd oreh za diplomate in državnike tako na Vzhodu kakor na Zahodu. Z rešitvijo, dogovorjeno med Jugoslavijo in Italijo, se je zdelo, da se — kljub počasnosti, ki je v takih primerih skoraj obvezna — o naše mesto le vrača tista umirjenost in treznost, ki je neobhodna pogoj za postopno reševanje vseh resnih gospodarskih in socialnih prapranj, ki označujejo tržaško krizo.

V to oziroma politične umirjenosti je udarila vest o obisku sovjetskih voditeljev v Beogradu in pozneje še zgodovinska izjava Hruščeva na beograjskem letališču, ko je izrekel svoje obžalovanje za kominformosko zaroto proti socialistični Jugoslaviji.

Ta vest je zadelo v polno Vidalija in njegovo kominformosko vodstvo. Od tega dne se tu razvijajo dogodki, ki bodo nedvomno neposredno vplivali na bodoči razvoj tržaškega političnega življenja.

Dogodek dneva je odklonilno stališče, ki ga je Vidalij zavzel do zgoraj omenjene izjave Hruščeva. Z drugimi besedami: Vidalij je jasno izjavil in dal natisniti v svojem tedniku »Il laboratore«, da se s Hruščevim ne strinja ne glede tega, kako Hruščev gleda na zloglasno resolucijo Kominforma, ampak da se ne strinja tudi glede tega, kako Hruščev in sovjetski voditelji presoja jugoslovansko stvarnost in kako jugoslovanski voditelji tolmačijo marksizem-leninizem. Vidalij pravi, da sicer razume in celo odobrava razloge in nagibe, ki so sovjetske voditelje privedli do omenjenih izjav, da pa se ne more strinjati z njihovo vsebino in da jo zato najodločneje zavrača, hkrati pa pripoveduje, da za obložbe kominformoske resolucije posem države ne le za nekdanje enotno tržaško delavsko in demokratično gibanje, ampak tudi za Jugoslavijo.

Gre torej za očiten in odkrit upor proti izjavam sovjetskih voditeljev, pri tem pa se demonstrativno poudarja, da se »tržaški komunisti morajo čuti ponosne na borbe, ki so jih zadnja leta vodili, da bi obnovili partijo na temeljih marksizma-leninizma-stalinizma in socialističnega internacionalizma, s čimer so pripomogli k temu, da partija obdaja zaupanje delovnih množic, solidarnost demokratičnega gibanja in spoštovanje nasprotnikov.«

Pri tem je treba opozoriti na okoliščino, da Vidalij v tem svojem upornem stališču ne uživa podpore italijanske KP in da mu milanska izdaja dnevnika »L'Unità« (ki je osrednje glasilo italijanske KP in ki redno objavlja tudi tržaško kroniko) je skrajno sistematično odklanjala obljavo vesti v zvezi z Vidalijevim računanjem, potem pa objavila izjavo organizacijskega sekretarja KPI Longa, ki je prepričan, da bodo tržaški komunisti — sprejeli...
Kitajski veleposlanik na Avali
Beograd, 4. jun. (Tanjug). Veleposlanik I. R. Kitajske v Jugoslaviji G. Vu Hsju Cjuan je pozdravil danes v navzočnosti osebja kitajskega veleposlaništva v Avali. Navzoči so bili predstavniki državnega tajništva za zunanje zadeve in JLA.

DEKLARACIJA

(Nadaljevanje s 1. strani)
Upamo, da se bodo na tej jasni in izraziti in globoki demokratični podlagi jugoslovansko-sovjetski odnosi uspešno razvijali in da bo v smislu proglašeneh načel in sprejetih sklepov čimprej prišlo do stvarnega obravnava odprtih vprašanj, do povrne ureditve odnosov in do razvoja plodnega, aktivnega sodelovanja.

Razgovori v Beogradu in na Brijunih so s svojimi dejanskimi izidom dokazali upravičenost in uspešnost metode pogajanj, a kljub še koristnost razgovorov med najvišjimi predstavniki.

Razgovori so tudi prispevali k nadaljnjemu odstranitvi sumov in Zahodom, ki so doslej preprečevali, da bi pravilne spoznave, razumeli in sprejeli tiste pozitivne poteze, ki zdaj začnjenj prihajajo z ene in druge strani.

Sadovi beograjskega sestanka prispevajo k jasnejšemu spoznanju tistega pozitivnega procesa, ki se zdaj razvija na svetu. S tem napovedamo na čim bolj aktivno in uspešno uporabo sedanjih mož-

teško je reči, kako se bo ta dvojni spor med Vidalijem in sovjetskimi voditelji na eni strani ter med Vidalijem in vodstvom italijanske KP na drugi strani končal in kako bo ta spor vplival na razvoj tržaškega političnega življenja, osekakor pa ni domnaja, da bodo njegove posledice daljnosežne.

Predvsem je treba ugotoviti naslednje: S tem svojim uporom je Vidalij otipljivo dokazal, da namerava nadaljevati z razbijalsko politiko, ki jo je leta 1948 — pod prevezo zloglasne resolucije in s pomočjo avtoritete Sovjetske zveze — uveljavil in pozneje dosledno in zagrizeno nadaljeval do danes. V tem dejstvu imamo hkrati posreden dokaz, da je bila za Vidalija leta 1948 resolucija Kominforma postranska stvar, glavno pa mu je bilo razbitje tedanje enotne italijansko-slovenske delavske in demokratične fronte, kakor mu je danes glavni namen, da to razcepitveno obdrža in utrdi. Zato je jasno odklonil izjave sovjetskih voditeljev.

Postavlja se vprašanje: Kaj je potemtakem Vidalija vodilo leta 1948, ko je z nasilno dilemo »Tito — Stalin« razbil enotno vrsto tržaškega delavskega in demokratičnega gibanja? On sam izjavlja danes, da takrat ni šlo za pokorščino Moskvi, ampak za »premišljeno« in »zaveščno« dejanje, ki se je v njihovih glavah oblikovalo že leta, namreč da pri jugoslovanskih voditeljih in na Tržaškem ozemlju ni šlo za marksizem-leninizem o nacionalnem npranjanju, ampak za »nebrzdani nacionalizem pod krinko socializma, za avanlurizem, sektaštvo, politični in fizični terorizem.«

Kje smo čitali enake kletve, preden jih je Vidalij, po resoluciji Kominforma, vnesel v partijski tisk? Brali in slišali smo jih vsak dan v glasilih italijanskega nacionalizma, iredentizma in šovinizma od konca vojne dalje in jih tu pa tam slišimo iz istih krogov še danes.

Vidalij je torej klonil pod pri-

Nehru na poti v Evropo

O jugoslovansko-sovjetski deklaraciji sodi: Sleherni prijateljski sporazum je dober

New Delhi, 4. jun. (Tanjug). Predsednik indijske vlade Nehru je odpotoval danes iz Nev Delhija na poti v Sovjetsko zvezo v Bombay.

Pred odhodom je izjavil novinarjem, da pozdravlja jugoslovansko-sovjetsko deklaracijo. »Sleherni prijateljski sporazum je dober,« je pripomnil Nehru. Ministrskega predsednika Nehruja, ki potuje skupaj s svojo hčerko Indiro Gandhi in generalnim tajnikom zunanjega ministrstva Pilajjem, so pozdravili na letališču številni v Delhiju akreditirani diplomati.

Indijska javnost pripisuje velik pomen Nehrujevemu potovanju po Evropi. Listi poudarjajo, da sodi v okvir mednarodnih stikov in da pomeni stvarno manifestacijo naporov Indije, da bi dosegla splošno mednarodno sodelovanje in utrdila prijateljske stike z drugimi državami. Indijski ministrski predsednik je leta 1949 obiskal ZDA, lani pa je bil na Kitajskem. Razen tega je bil nekajkrat v Londonu, toda ti obiski so bili v glavnem povezani z uveljavljenjem meddržavnih odnosov komaj osvobojene kolonialne države.

Nehru sam je poudaril, da sta njegova obiska Jugoslaviji in Sovjetski zvezi posebnega pomena. Tu izražajo prepričanje, da bodo razgovori z jugoslov. državnikih Nehruju omogočili natančen vpogled v stališča obeh nasprotnih blokov v Evropi, medtem ko se bodo Jugoslovani seznanili z najnovejšim razvojem dogodkov v zvezi z žarišči napetosti v Aziji. Sodi, da bo izmenjava misli o

»Vsi vedo, da so razlike v mnenjih v tolmačenju nekaterih odstavkov govora, ki ga je imel tovariš Hruščev. Naše tolmačenje je smatral tov. Longo za prenašeno in zgrešeno. Verjame, da bo glede teh ugotovitev prišlo do popolnega razčiščenja v najkrajšem času.«

Po vsej verjetnosti je Vidalij pri tem mislil na nocojšnji sestanek CK tržaške kominformoske partije in na jutrišnji aktiv, na katerem bodo dokončno zavzeli svoje stališče, ne toliko do beograjskih razgovorov nasplošno, kot do dela izjav Hruščeva.

Ce upoštevamo, da so v nekaterih tržaških političnih krogih ocenili ta razgovor, kakor da se je Vidalij premislil, je toliko bolj presenetljiv članek, ki ga je danes objavilo »Delo«. Vidalijevo glasilo v slovenskem jeziku. V njem so skoraj dobesedno navedene vse trditve kot »Laboratorius«, posebno še kar se tiče stališča do izjav Hruščeva. »Delo«, ki je poleg tega objavilo znano resolucijo njihovega CK, v kateri je rečeno, »da se morajo tržaški komunisti čuti ponosni na vse borbe, ki so jih v zadnjih letih izbojevali za obnovo partije na podlagi marksizma-leninizma-stalinizma in socialističnega internacionalizma,« pravi med drugim:

Ču En Lajeva poslanica angleški vladi

London, 4. jun. (AP). — V diplomatskih krogih izjavljajo, da je kitajski ministrski predsednik Ču En Laj poslal angleški vladi tajno poslanico o formoskem vprašanju.

SPRICO ZELEZNIŠKE STAVKE V ANGLIJI

VRHUNEC KRIZE V INDUSTRIJI ob koncu prihodnjega tedna

London, 4. jun. (AFP). Nič se ne kaže, da bi poravnali spor na angleških železnicah, čeprav traja stavka že sedem dni. Po izjavljenih naporih Kongresa Trade-Unionov so običljai pogajanja na mrtvi točki, industrija pa čedalje bolj čuti posledice stavke. V vseh tovarnah se kopičijo izdelki, počasno krčenje zalog pa terja zaviranje proizvodnje. Sodeč po poročilu Zveze angleških industrijev, bo nastala v industriji konec prihodnjega tedna huda kriza, če dotlej ne bodo našli kakršnegakoli izhoda.

Danes in jutri, ko bo delo počivalo, bodo večino vlakov, ki se zmeraj vozijo — približno en vlak na pet — porabili za prevoz blaga, prevoz potnikov pa kar najbolj omejili. Predsednik vlade Anthony Eden bo imel jutri po radiu govor, v katerem bo pojasnil položaj. Ne pričakujejo pa,

da bi napovedal kake nove ukrepe. Komisija za promet je hkrati objavila, da bodo od jutri zvišane železniške tarife za prevoz potnikov in tarife londonskih vozil, in sicer za 5 do 10 %, po razdalji. Sklep o tem ukrepu so sprejeli že pred meseci, da bi se zmanjšal primanjkljaj. Ta ukrep bi povečal dohodek za kakih 25 milijonov funtov letno. Če pa bodo železničarjem zvišali mezde in plače, je jasno, da bo potrebno novo zvišanje tarif.

Tudi v pristaniščih se še nadaljuje stavka, ki jo je povzročil spor med sindikatom nakladalnih in sindikatom prometnih delavcev. Število stavkajočih se je v vseh pristaniščih povečalo na kakih 20.000. Zaradi stavke dela posadke so običljai v pristaniščih tri velike prekomorske ladje s 1800 potniki, ki niso mogle odpluti

proti Severni Ameriki. Na vsaki ladji stavka približno po 200 ljudi v protest proti delovnim pogojem. Sindikat ladijskih delavcev, ki jim pripadajo, pa njihove stavke ne odobrava. Stavka je začela kanadsko ladjo »Empress of Australia« in dve angleški ladji.

Konferenca štirih 18. julija v Ženevi
Pariz, 4. jun. (AFP). Francoski zunanji minister Antoine Pinay je sinoči poročal vladi o pripravah na konferenco najvišjih predstavnikov štirih velesil. Sporočil je, da nameravajo zahodne velesile predlagati Ženevo in 18. julij kot kraj oziroma datum konference. Pripomnil je, da o tem še niso nič dokončnega sklenile in da se tri zahodne velesile še vedno med seboj posvetujejo o predlogih, ki naj bi jih stavile za sestanek s SZ.

Zunanji ministri štirih velesil se bodo sestali ob proslavi desetletnice OZN v San Francisku. Kaže, da bodo tedaj določili kraj in datum predvidene konference.

Italijansko-jugoslovanska trgovinska zbornica v Beogradu
Beograd, 4. jun. (Tanjug). — Jugoslovanska gospodarska podjetja, zainteresirana na trgovinski izmenjavi z Italijo, bodo ustanovila 7. junija v Beogradu jugoslovansko-italijansko zbornico. Zbornica bo skrbela za razvoj in izboljšanje gospodarskih stikov, posebno še trgovinske izmenjave med obema državama. Enako zbornico so pred dvema mesecema ustanovili v Milanu. V njej so včlanjena italijanska podjetja, ki trgujejo z Jugoslavijo.

Ustanovnega občnega zbora jugoslovansko-italijanske zbornice se bosta udeležila tudi predsednik in podpredsednik italijansko-jugoslovanske trgovinske zbornice iz Milana.

Pokolji v Kamerunu
Pariz, 4. jun. (AFP) Zveza kamerunskega prebivalstva je v petičijah, ki jih je poslala Skrbniškemu svetu OZN, sporočila, da je bilo ob zadnjih nemirih v Kamerunu ubitih okrog 5000 ljudi in da so naselja obstreljevali iz letal. Francoski delegat v Skrbniškem svetu OZN je sprejel zahtevo indijskega delegata, naj francoska vlada predloži uradno poročilo o teh nemirih.

Jutri v Pragi
Praga, 4. jun. Češkoslovaška brzojavna agencija poroča, da prispe predsednik indijske vlade Nehru v ponedeljek v CSR na uradni obisk. Agencija poudarja, da bo ta obisk pripomogel k poglobitvi stikov med CSR in Indijo. Agencija tudi poroča, da pojde v Indijo konec tega leta delegacija češkoslovaških kulturnih delavcev, ki naj bi poglobila kulturne stike med obema državama.

Obisk tudi v Egiptu
Kairo, 4. jun. (AFP). Indijski ministrski predsednik Nehru se bo sestel na poti v Prago in Moskvo v Kairu z egiptovskim ministrskim predsednikom Naserjem. Oba državnika se bosta sestala na kairskem letališču, kjer se bo Nehrujevo letalo ustavilo za več kot eno uro. Ob povratku iz Moskve bo Nehru pripeljal v Kairo na uraden obisk, ki bo trajal od 8. do 10. julija.

VIDALI NA UMIKU?

Toda »Delo« ponavlja njegove prvotne izjave v zadnjem »Laboratorius«

(Od našega sodelavca)
Trst, 4. junija. — Glasilo KPI »Unità« objavlja danes razgovor svojega glavnega urednika Davida Lajola s sekretarjem tržaške kominformoske stranke Vidalijem, o katerem nekateri časopisi sodijo, da pomeni korak nazaj v zvezi s stališčem, ki ga je Vidalij zavzel do izjave Hruščeva ob prihodu v Beograd. Vidalij je v začetku intervjuja najprej pozitivno ocenil beograjske razgovore ter pri tem dejal, da bo tržaško prebivalstvo imelo od novega položaja korist.

Nato je v zvezi z objavljenimi izjavami ekspozenta KPI Longa, ki je kritiziral stališče »tržaških komunistov« (Vidalija) med drugim dejal:

Pred osvoboditvijo ostalih ameriških letalcev na Kitajskem?
Manila, 4. jun. (AFP). Urednik indijskega časnika »Times of India« Jen je sinoči izjavil, da je v prihodnjih 24 urah pričakovati izpustitev enajstih preostalih ameriških letalcev iz kitajskih zaporov.

Jen, ki se bo v Manili sestel z uglednimi filipinskimi osebnostmi, je izjavil, da izvira ta vest iz zanesljivih virov. Dejtal je, da bo izpustitev preostalih ameriških letalcev nova gesta Kitajske, da bi dokazala demokratičen deželan v Aziji svojo dobro voljo glede popuščanja mednarodne napetosti na Daljnem vzhodu.

POSLANICA U NUJA jugoslovanski mladini

Beograd, 4. jun. (Tanjug). — Predsednik burmanske vlade G. U Nu je na vprašanja, ki mu jih je zastavilo uredništvo mladinskega časnika »Naš vesnik«, odgovoril z naslednjo poslanico:

»Zelo sem zadovoljen, da imam priložnost prek »Našega vesnika« pozdraviti mladino Jugoslavije.

Vem, da je jugoslovanska mladina organizirana v ljudski mladinski organizaciji, ki je igrala veliko vlogo v boju proti fašizmu in v skupnem prizadevanju jugoslovanskih narodov, da bi dosegli neodvisnost in obnovili državo. V Burmi imamo ustrezno organizacijo — Združeno mladinsko ligo,

ki je v naši državi tudi odigrala podobno vlogo. Burmanska mladina se zelo živo zanima za velike napore voditeljev in narodov Jugoslavije ter za napredek njihove države.

Moji kolegi in jaz smo zelo ponosni, da smo dobri prijatelji z Vašimi voditelji in prepričani smo, da bo Vaša država napredovala pod hrabrim in daljnovidnim vodstvom maršala Tita. Vsekakor Vas ni treba spomniti, da bo treba prehoditi še dolgo pot v izgradnji socialistične države in da je uspeh odvisen od vaših skupnih naporov, od zavesti, kakšna je Vaša nova odgovornost.

— Z VSEH STRANI SVETA —

ITALIJA
EVROPSKA KONFERENCA ZA ŽELEZNIŠKI VOZNI RED
Pisa, 4. jun. (AFP). Tu so je danes začela evropska konferenca za železniški vojni red, na kateri sodelujejo vse evropske železniške uprave. Na konferenci naj bi določili vozne ređe zlasti za prevoz blaga na vseh progah evropskega železniškega omrežja, da bi olajšali dotok blaga in surovin na vsa evropska tržišča.

POLICIJA NAD VOJNE INVALIDE
Rim, 4. jun. (AFP). Ob sinočnjem pretepu v Rimu med vojnimi invalidi in policijo je bilo ranjenih 18 ljudi. Incidenti so izbruhnili po zborovanju, na katerem je predsednik nacionalnega združenja vojnih invalidov zahteval od vlade, naj zviša invalidske pokojnine. Policija je demonstrante razposlala.

AVSTRIJA
Celovec, 4. jun. (Reuter). Neki britanski vojaški predstavnik je danes izjavil, da so se britanske zasedbene čete začele umikati iz Avstrije. Prvih 50 kamionov navedenim iz opremo, bo v nedeljo zapustilo Avstrijo in se napotilo v Nemčijo. Britanske zasedbene sile v Avstriji ste-

jejo en bataljon in nekaj upravnih enot.

VOJNI UJETNIKI IZ SZ
Dunaj, 4. jun. (AFP). Davi je prispele na dunajsko postajo Wiener Neustadt prva skupina 250 avstrijskih vojnih ujetnikov, ki jih je sovjetska vlada izpustila. Na postaji sta jih sprejela kancler Raab in notranji minister Oskar Helmer.

ZDA
URAN ZA IZRAEL
Washington, 4. jun. (Reuter). ZDA so privolile, da izroče Izraelu na račun posojila malone 7 kg plemenitega urana v smislu sporazuma o pomoči Izraelu za izkoriščanje atomske energije v mirnodobne namene.

PAKISTAN
OBNOVA PARLAMENTARNEGA REŽIMA
Daka (Pakistan), 4. jun. (Reuter). Predsednik vlade Mohamed Ali je izjavil, da bodo v vzhodnem Pakistanu zopet vpostavljeni parlamentarni režim. Nova ustavodajna skupščina naj bi začela svoje delo junija ter hkrati sprejela prvo ustavo.

INDIJA
TELEFONSKA ZVEZA DELHI—MOSKVA
New Delhi, 4. jun. (AFP). Danes je bila upostavljena neposredna radiotelefonska zveza med New Delhijem in Moskvo. Ob tej priložnosti je indijski poštni minister Ran izmenjal s sovjetskimi kolegom posebni poslanici.

JUZNI VIETNAM
SPOPAD Z UPORNIKI
Salgon, 4. jun. (AFP). Oboroženi oddelki ločine Hoa Hao so danes pod poveljstvom generala Tan Van Sorija napadle vladne oborožene oddelke na področju Kantoja.

KITAJSKA
AMERIŠKA LETALA
London, 4. jun. (AP). Agencija Nova Kitajska poroča, da so kitajska letala v mesecu maju sestrelila oziroma poškodovala nad severovzhodno Kitajsko tri ameriška letala.

TRZASKO PISMO

STO ŠESTDESET LET slovenske šole na Katinari

Lonjerju pri Trstu bo to nedeljo slovesnost, katere pomen daleč presega lonjerski okoliš. Z bogatim kulturno-prosvetnim programom, pri katerem bodo sodelovali številni tržaški prosvetni zbori, folklorne skupine, godbe itd., bodo praznovali 160. obletnico slovenske šole na Katinari, ki je po vsej verjetnosti tudi ena prvih slovenskih šol v neposredni tržaški okolici sploh.

Podatki o tem, kdaj je bila pravzaprav ustanovljena šola na Katinari (malem naselju nad Lonjerjem), si zelo nasprotujejo. Če bi se hoteli zaneesti na podatke profesorja in licejskega knjižničarja v Ljubljani Girolama Co. Agapitija, objavljene v »Opisu tržaškega področja« iz leta 1824, potem bi bila katinarska šola ustanovljena okrog l. 1805, ko naj bi bila po teh podatkih ustanovljena tudi šola na Opčinah in v Bazovici. Če pa naj verjamemo podatkom ravnatelja ljudske šole v tržaškem starem mestu F. Marinja, zbranim v njegovih »Memorie scolastiche«, in pa poznejšim podatkom nekoga Maria Pasqualisa, objavljenim l. 1911 v njegovem delu »Il Comune di Trieste e l'istruzione primaria e popolare«, je morala biti katinarska šola ustanovljena leto dni prej, torej l. 1804. (Po istih podatkih naj bi bila prva slovenska šola na Tržaškem ustanovljena l. 1798 na Opčinah). Podatki iz

Katinari l. 1804. Sedaj pa so organizatorji, ki pripravljajo nedeljsko slovesnost, izsledili v tržaški Mestni knjižnici (Biblioteca civica) nove podatke, iz katerih izhaja, da je bila katinarska šola ustanovljena kar deset, oziroma devet let prej. »Schematismus der K. u. K. Küstenlandes« iz l. 1795. navaja namreč pod poglavjem o šolah v okolici tudi šolo na Katinari, za katero pa tistega leta še ni bil imenovan učitelj. Za leto 1796. pa navaja poleg učiteljev na trivialkah v Skednju in na Proseku tudi Karla Osmanna kot učitelja na Katinari. Ta učitelj je potem omenjen še v letih 1799, 1801 in 1802.

Ker gre za uradne podatke, jih smemo smatrati za povsem točne in lahko zato trdimo, da je bila šola na Katinari ustanovljena l. 1795 ali najkasneje 1796 in da je tedaj poleg šole na Proseku in v Skednju najstarejša slovenska šola v tržaški okolici.

Kot vse šole v okolici je bila v začetku tudi šola na Katinari enorazrednica. (Prvi sta se spremenili v dvorazrednici prosejska in skedenjska.) Na njih so poučevali do l. 1828 duhovniki, le v Skednju je bil takrat učitelj Lovrenc Zupanc. Leta 1830 je na katinarski šoli poučeval duhovnik Matevž Jelovčan, leto kasneje pa duhovnik Lovrenc Malivrh. Za l. 1850 je bil za učitelja na Katinari Ivan Bočič. L. 1868 in 1869 je slovensko šolstvo pre-

Najstarejši ohranjeni originalni izvleček o stanju šoloobveznih otrok v katinarskem šolskem okolišču, ki je obsegal poleg Katinare in Lonjerja še Zavljce, Rocol in Vrdele, je iz l. 1831. Izvleček kaže, da je takrat obiskovalo ljudsko šolo 189 učencev, popravljeno šolo (za otroke od 13. do 15. leta) pa 57 otrok. Izvleček je podpisal administrator in katehet Mohorčič. Popis šoloobveznih otrok za l. 1844 in 1845 navaja za ljudsko šolo 238 učencev, za nedeljsko šolo pa 101. Popis za šolsko leto 1862-63 navaja skupaj 270 otrok, a brez Vrdele, ki je tedaj že imela svojo šolo pri Sv. Ivanu. V naslednjih letih se je število učencev gibalo takole:

Leta	učencev
1881-82	211
1890-91	213
1900-01	278
1910-11	317

Največ otrok pa je imela katinarska šola v letu 1922-23, ko jo je obiskovalo 375 otrok in ko je na njej poučevalo poleg ravnatelja še 8 slovenskih učiteljev, dva specialista za italijansko in en katehet.

Čvrsto razviti katinarski šolski sistem je bil središče ukinitve slovenskega šolstva na vsem slovenskem ozemlju pod italijansko okupacijo. Dobrih 25 let so morali posej slovenski otroci obiskovati italijanske potujočevalnice. Toda trdna narodna zavest primorskih ljudi je zmagala tudi v tej neenaki borbi.

Danes je na Katinari spet slovenska šola in spet vzgaja v svojih učilnicah slovensko mladino v materinskem jeziku. J. K.

DVE VAZNI NALOGI BURME

Agrarna reforma in demokratizacija oblasti

Iz razgovora z burmanskim ministrom za nacionalizacijo zemlje Takin Tinom

Opisnik »Borbe« v Rangunu je napisal ministra za nacionalizacijo zemlje in demokratizacijo krajevne oblasti Takina Tina, naj za bralce našega časnika odgovori na nekatera vprašanja s področja agrarne reforme v Burmi in organiziranja krajevne uprave. Minister Takin Tin je rade volje ustregel tej prošnji.

Na vprašanje, kakšni so dosežki uspehi agrarne reforme v Burmi in kakšne načrte sta pri- kmetom, marveč tudi upostavitve novega gospodarskega in družbenega življenja za vse kmetje, tako

Vse zemlje je bilo v privatnih rokah 268.935 ekrov* in od tega smo izločili 125.096 ekrov zemlje, ki so jo obdelovali lastniki sami. Ostalih 142.737 ekrov zemlje smo vzel lastnikom in razdelili med 21.242 kmečkih družin. To so bili kmetje brez zemlje, zaposleni prej na veleposestvih kot mezdni delavci.

Lani in letos smo nacionalizirali zemljo v 34 občinah v 29 okrajih. Zemljo je dobilo 640 kmečkih skupnosti. Od 1287.841 ekrov, kolikor je bilo privatne zemlje, smo izločili 652.442 ekrov pravih lastnikov zemlje, ki so jih tudi obdelovali, ostalih 635.399 ekrov pa smo nacionalizirali in razdelili približno med 90.000 kmečkih gospodarstev.

Zemljo je dobilo torej nad 117.000 kmetov, ki je prej sploh niso imeli, in kmečkih mezdnic delavcev. Kot rečeno, sta upostavitve zemljiških skladov in njihova razdelitev samo začetna ukrepa v izpolnjevanju programa o nacionalizaciji zemlje. To so šele prvi koraki na poti k osvoboditvi kmetov iz kremljive veleposestnosti. Končni cilj programa o nacionalizaciji zemlje pa je, da postavimo v prihodnjih 10 letih nov gospodarski red. Ta cilj bo treba doseči postopoma, v treh fazah.

Prvemu se bodo morali kmetje samiznati s programom o nacionalizaciji zemlje in izvoliti vaške odbore, ki bodo ta program uresničevali; sem sodi tudi sedanje uresničevanje programa. Drugič, po sedanjih razdelitvah zemlje kmetom pride na vrsto organiziranje kmetov v skupne medsebojne pomoči in v združenja kmečkih proizvajalcev, kar naj bi rodilo tudi upostavitve kolektivnih gospodarstev.

V vsaki skupni medsebojne pomoči bo po pet kmečkih gospodarstev, ki so dobila zemljo. Kmetje bodo lahko po svojem preudarku združevali svoje skupine z drugimi skupinami in skupaj z njimi sodelovali v eni ali več fazah obdelovanja zemlje. Namen vsega tega je, da se kmetje seznanijo s prednostmi kolektivne obdelave. Potem se bodo iz teh skupin razvila časovna združenja kmetov. V tem stadiju se bo sedanji zastareli način umaknil in haniziranemu kmetijstvu. Ta združenja bodo imela na razpolago več delovne sile in uživala bodo razne olajšave, tako da se bodo lahko razvila v kolektivna gospodarstva.

V Burmi imamo že 1887 skupin medsebojne pomoči in 6 združenj kmetov, ki že delujejo po načrtu. Tretjič, v skladu z zakonom o nacionalizaciji zemlje bodo narodni in okrajni odbori za razdelitev zemlje ter odbori za vzdrževanje in razvoj, v katerih bodo predvidena tudi upostavitve načrtnega kmetijstva, programi pa vključeni. Na tej stopnji bodo storjeni ustrezni ukrepi za večjo uporabo umetnih gnojil, za razdelitev dobrega semena, za uvajanje znanstvenih metod v živinorej, za graditev strojnih in traktorjskih postaj ter državnih posestev, za kmetijske raziskave, za umetno namakanje ter za izboljšanje proizvodnje in vzdrževanje brazbo kmetov, da bodo znali obdelovati zemljo po sodobnih načelih. Skratka, naš program o nacionalizaciji zemlje bi rad postavil novo gospodarsko in družbeno življenje za vse kmete po vsej Burmanski uniji.

Na prošnjo, naj pove, kakšni bodo naslednji ukrepi za popolno uporabo zakona o krajevni demokratizaciji in njegovem po- kratkirani upravi in njegovem programu za razvoj nove Burme, je minister Takin Tin odgovoril:

»Program o demokratizaciji krajevne uprave uresničujemo v 3 okrajih v Burmi, in sicer od 8. aprila 1955. V nekaj prihodnjih mesecih bomo ta program uresničili v 7 novih okrajih, v vsej Burmi pa približno v treh letih. Ko bo ta program v celoti uresničen, bo dobila Burma nov red, v katerem bo lahko ljudstvo živele celovito, zdravo in mirno. Tedaj bo dosegla Burma tudi mir in stabilnost. Na podlagi naše narodne kulture in splošne volje ljudskih množic bomo dosegli politični, družbeni in gospodarski napredek.« D. Veljkovič

* 1 ekar = 0.405 ha.

Trgovinska pogajanja s Finsko

Beograd, 4. jun (Tanjug). — V Beogradu se začela pogajanja med jugoslovansko in finskih delegacij o sklenitvi enoletnega trgovinskega sporazuma. Jugoslovansko delegacijo vodi svetnik v državnem tajništvu za zunanje zadeve dr. Janoz Flere. Finsko pa načelnik oddelka za zunanje zadeve v zunanjem ministrstvu g. Aldar von Heirol.

Zetev riža v Burmi

pravili vlada in Antifašistična liga za modernizacijo kmetijstva, je Takin Tin odgovoril:

»Če hočemo povsem razumeti pomen doslej opravljenega dela, je treba najprej pojasniti glavne misli iz programa o nacionalizaciji zemlje. Kratko rečeno, naš glavni cilj nacionalizacije zemlje ni izključno ukinitve veleposestniške lastnine in izročitev zemlje

da bodo sistematično razdelili zemljo, upostavili kmetijske organizacije in uveljavili sodobne metode obdelovanja ob splošnem razvoju vasi.

S temi cilji pred očmi je vlada Burme v letih 1953 in 1954 uveljavljala določbe zakona o nacionalizaciji zemlje. V tem času je bila nacionalizirana zemlja v 8 občinah s 167 vaškimi enotami

POSEBNA ŠTEVILKA »MEDJUNARODNIH PROBLEMOV«

NAŠI VIRI IN DELO NA PODROČJU ATOMSKE ENERGIJE

Beograd, 4. junija. (Tanjug). Z naslovom »Atomska energija — problem naših dni« bo objavila revija Inštituta za mednarodno politiko in gospodarstvo. Mednarodni problemi te dni več člankov o atomski energiji in surovinah v Jugoslaviji, in na svetu, o uporabi te energije, v narodno ekonomski in mednarodnem sodelovanju na tem področju. Članke so napisali jugoslovanski avtorji.

Za kontrolo nad proizvodnjo jedrske energije

»Kaj nudi uporaba atomske energije človeštvu kakovostno novega ali velikega. To je naslov skupnega članka akademika univ. prof. dr. Savića in upravnika inštituta »Boris Kidrič« Volka Pavličića. Avtorja se v njem zavzemata za nadzorstvo nad atomsko energijo na svetu. V članku poudarjata, da je potrebna v tej ob- četljivi dejavnosti družbena kontrola in družbena odgovornost ne glede na družbeno ureditev držav.

Prof. Savić in V. Pavličić se zavzemata za kontrolo nad proizvodnjo atomske energije za to, ker nudi ta energija človeštvu res nekaj kakovostno novega in izredno velikega. Če povemo, da ima en gram kateorekoleleasa, poudarjata pisca članka na nekem mestu, v svojih atomskih jedrih toliko energije, kolikor bi je nam moglo dati tisoč vagonov kokska, če bi popolnoma zgori, tedaj navajamo dejstvo, znanstveno ugotovljeno razmerje med jedrskimi in običajnimi viri energije.

V nadaljevanju članka pisca poudarjata Materija. Ki z razpadom atomskega jedra sprosti atomsko energijo, proizvode drug element, sposoben, da z učinkom leder sprosti novo energijo itd. Na podlagi tega prihajata pisca članka do nasled-

njeja zaključka: Možno je ugotoviti pogoje za trajno obratovanje stroja na račun tako ogromne energije. To bi v praksi pomenilo, da bi dobili »brez potrošnje energije ali nekakšen praktičen perpetuum mobile. Takšno lastnost, tolikšno silo je narava odkrila vsem drugim virom surovih. Povsem razumljivo je, da lahko to ogromno silo zelo koristno uporabimo za zadovoljevanje vsakdanjih človeških potreb. Takšna ogromna sila pa krije razen mnogih koristnih lastnosti v sebi tudi neizmerno rušilno moč. Z radioaktivnim žarjenjem lahko povzročimo neslutene spremembe v rastlinskem in živalskem svetu, z zlorabo izotopov pa celo rodove nestorov katerekoli vrste.

Delo naših inštitutov

Članek tajnika Zvezne komisije za atomsko energijo Slobodana Nakičevića z naslovom »Zakaj delamo za atomsko energijo v Jugoslaviji in kaj smo dosti storili« prikazuje silko jugoslovanskih uspehov na področju atomske energije. To so predvsem trije odlični opremljeni inštituti za atomske raziskave »Boris Kidrič« v Vinici, »Rudjer Boškovič« v Zagrebu in »Jožef Stefan« v Ljubljani, dalje ugotovljena leišča atomskih surovih, ki so velikega gospodarskega pomena, domači strokovni in znanstveni kadri, razvite sodelovanje s podobnimi inštituti, posamezniki in organizacijami v tujini itd.

Inštitut »Boris Kidrič«, po obsegu največji, ki sodi med najbolj moderne inštitute v Evropi, je imel med najvažnejšimi nalogami tudi to, da bi pripravil vse potrebno v zvezi s projektom, konstrukcijo in graditvijo atomskih reaktorjev, strojev za proizvodnjo atomske energije. Razen laboratorija za fiziko ima ta inštitut laboratorije za fizikalno kemijo in biologijo, za tehnologijo, za uporabno matematiko in več specializiranih de-

lavnic. V tem inštitutu so izdelali celo vrsto aparatov, med njimi tudi več akceleratorjev, električnih strojev, v katerih pospešujejo naelektrizirane delce, s katerimi bombardirajo atomska jedra.

Najvažnejša naloga inštituta »Rudjer Boškovič« v Zagrebu je gradnja ciklotron z zmogljivostjo 16 milijonov elektronvoltov. To je nekakšen akcelerator, v katerem bodo pospeševali delce po spiralni poti pod vplivom električnega in magnetnega polja. Inštitut »Jožef Stefan« je razen vrstnih kadrov dosegel lepe uspehe tudi na ostalih področjih. V tem inštitutu so med drugim skonstruirali tudi akcelerator tipa Van de Graaf z zmogljivostjo dva milijona elektro- voltov.

Uran in torij pri nas

Leišča urana, ki jih imajo redke dežele, in torija so v ZDA, Braziliji, Sovjetski zvezi, na Madagaskaru, v Franciji in Jugoslaviji, pravita v svojem članku prof. Pavličić in univ. profesor in inženir dr. B. Lakić. V član- kuh naštevata 10 raznih rudnin, v katerih nahajamo uran ali torij in ki jih zdaj na svetu najbolj izkoriščajo. Čeprav pisca članka tega ne poudarjata, je znano, da so našli strokovnjaki v Jugoslaviji šest izmed teh desetih rudnin urana ali torija, nealtnega podpolkovnika Danila Lekića o uporabi atomske energije v vojaške namene in članka o medna- rodnem sodelovanju v razvoju mirnodobne uporabe atomske energije prek OZN in druge.

Revija objavlja tudi članka inž. Milorada Ristića in Dragoslava Popovića o uporabi atomske energije v gospodarstvu, dr. B. M. Damjanovića o uporabi atomske energije v biologiji in medicini ter sestave generalnega podpolkovnika Danila Lekića o uporabi atomske energije v vojaške namene in članka o medna- rodnem sodelovanju v razvoju mirnodobne uporabe atomske energije prek OZN in druge.

Prva nedelja v juniju na pokopališču Père Lachaise

PISMO IZ PARIZA

(Od stalnega dopisnika)

Pariz, junija

štrali. Po mestu so vodili pripadniki Narodne garde, med njimi tudi ženske in otroke. Vsi so bili obsojeni na smrt, vse so ustrelili. In zmeraj znova so se vračali vojaki po nove obsojence, žrtve naglih sodišč. Pozneje so vojaki sami pripovedovali, kako so ljudi streljali. Eni so stali pred puškami s prekrižanimi rokami in ponosno dvignjenih glav, drugi so sami vzklikali: »Streljajte! Smrti se ne bojimo! Skoraj vsi so bili videli delavci. Na nobenem obrazu nisj videl obupa, ne potrnosti ali razburjenja. Stopali so čvrstih in odločnih korakov in na obrazih jim je bilo videti, da jih bridka usoda ni pretresla.

Tisk je takrat občudoval na glicio, s katero je posloval versajski stroj. Hkrati pa je hujskal in iskal nove žrtve. »Opinion Mondial« je pojasnjeval strme- čemu prebivalstvu Pariza, da gre za »navadne zločince«, katerim ni moč prizanašati, kakor političnim krivcem. Nekateri časniki so naravnost pozivali reakcijo, naj brezobzirno obračuna s svojimi nasprotniki. Sečena je tekla tiste dni krvava, Pariz je bil po-

sejan s trupli. Ponekod so trupla na vročem soncu razpadala, druga spet so bila v naglici zasuta samo s prstjo. Mnogo je bilo tudi nepokopanih, samo polih s klorom ali živim apnom. Nekje so vrgli 300 ustreljenih v jezero, pa so trupla splavala na površje in se na vročem soncu napela.

Isti tisk, ki je hujskal in pozival, naj oblasti neusmiljeno obračunajo s komunjari, se je zgrzil v strahu pred kugo. Tedaj je začel pisati, da je dovolj ustrelitev, dovolj krvi in dovolj žrtev, da je treba krivdo vsakogar natanko preiskati in kaznovati samo krivce. Bes versaj- ske reakcije se je poleg, ustrelitev je bilo čedalje manj. Thiersov zakon se je napil krvi in ob- stal, da bi seštel žrtve in jih po- kopal, samo da ne bi gnjioča trupla neznošno smrdela. Začelo se je veliko čiščenje. Vsa vozila so morala voziti trupla iz mesta na pokopališča. Pokopavali so jih na starem pokopališču na Montparnatru, Montparnassu in zunaj Pariza.

Koliko žrtev je padlo, tega

Rakor vsako leto prvo nedeljo v juniju, bo tudi letos na starem pariškem pokopališču Père Lachaise kup vencev, rdečih nageljnov in vrtine pokrtil zid, na katerem je pod kroglami versaj- skih topov kloniła zadnja obramba Komune. Tu, pred tem golim zidom, spomenikom neznanim vojakom zvezne voj- ske, počasti pariški proletarijat spomin vsch žrtve versajske protirevolucije, ki je po padcu Komune spreminila Pariz v velikansko morišče in v nekaj dneh brez sodne obrav- nave pobila nad 20.000 delavcev.

V Franciji in na svetu naha- jamo obširno literaturo, od urad- ne zgodovine do cenenih roma- nov, ki pretresljivo opisuje stra- hote revolucije leta 1789. Zaman pa bi iskali po šolskih učbenikih, kaj se je dogajalo zadnje dni maja in prve dni junija 1871. Uradna zgodovina se je potru- dila, da bi s pajčolanom pozabe prikriła zločine, ki jih je, skli- čujoč na zakone, zagrešila ver- sajska soldateska na Thiersov ukaz. »Mi smo pošteni ljudje«, je rekel Thiers 18. maja 1871 v Narodni skupščini. »Mi bomo uveljavili pravico ob pomoči red- nih sodišč. Mi hočemo samo upo- rabiti zakon.« Kako so ti »pošteni ljudje«

uporabili zakon, opisuje med drugim kronisti tudi dopisnik londonskega »Daily Newsa«, ki je spremljal spreved obdolžen- cev. Vsi ti nesrečenci so bili že obtoženi in obsojeni v trenutku, ko so jih obkolili vojaki. Spreved se je na neki pariški cesti usta- vil in ujetnike so postavili v štiri vrste tik ob cesti. Pristopil je general in začel izbirati posa- mezne obsojence. Najprej jih je dal ustreliti 11, češ da so videli revolucijo leta 1848 in da je nj- hova krivda večja od krivde ostalih.

Nagla sodišča so poslovala v Parizu na več krajih z never- jetno naglico. Iz nekaterih vo- jašnic so nenehoma odmevali

KAKO BO Z DODELJEVANJEM STANOVANJ po novi uredbi Izvršnega sveta LRS

Da se ob pomanjkanju stanovanj zagotovi pravično razdeljevanje praznih stanovanj najbolj potrebnim prisilcem in preprečijo nepravilnosti pri dodeljevanju, je Izvršni svet Ljudske skupščine LRS izdal uredbo o razdeljevanju in odpovedi stanovanj, ki je objavljena v uradnem listu LRS z dne 26. maja t. l. in velja od dneva objave.

Lanska zvezna uredba o upravljanju stanovanjskih hiš ne vsebuje predpisov o razdeljevanju stanovanj, pač pa pooblašča okrajne (mestne) ljudske odbore, da jih izdajo, ljudske republike pa lahko izdajo o tem splošne predpise. Uredba, ki jo je izdal Izvršni svet LRS, se razen predpisov o odpovedi stanovanj in izselitve (V. poglavje), ki veljajo za vse kraje, uporablja samo v mestih in mestnih občinah (kolikor ljudski odbor ne predpiše izjeme za manjša naselja na svojem področju) ter v tistih krajih, za katere to določijo okrajni ljudski odbori. Za vse te kraje velja določba, da se smejo stanovanjski prostori preurediti in poslovne le z dovoljenjem stanovanjske uprave in s pogojem, da prosilec zgradi v istem kraju primerna nova stanovanja z najmanj enako stanovanjsko površino.

Od predpisov o razdeljevanju in zamenjavi so izzete stanovanjske hiše, ki so jih zgradile gospodarske organizacije ali zavodi za svoje delavce in uslužbence, nadalje hiše, ki jih uporabljajo zavodi, uradi in gospodarske organizacije ter hiše za potrebe železnice, letališč in zavodov, kjer je določena funkcija pogojev za stanovanja. Prav tako ne veljajo predpisi o razdeljevanju in zamenjavi stanovanj za hiše, sezidane po uredbi o zidanju stanovanjskih hiš delavcev in uslužbencev (v tem primeru sklepajo lastniki stanovanjske pogodbe prosto) in pa za hiše stanovanjskih združenj, ki sklepajo stanovanjske pogodbe po družinskih pravilih.

Družinsko stanovanje se praviloma lahko dodeli samo prosilcu z družino, pri čemer se za družino štejejo tudi zakonci brez otrok ali sorodniki, ki živijo v skupnem gospodinjstvu. Samski osebi se praviloma lahko dodeli samo posamezna soba, ki ni v sklopu družinskega stanovanja.

Kadar umre uživalec stanovanja oziroma sostanovalec se ne šteje za stanovanje za izpraznitve, če ostanejo v stanovanju njegovi družinski člani ali njegovi ožji sorodniki, ki so živeli z njim v skupnem gospodinjstvu, vendar samo, če imajo po uredbi pravico do družinskega stanovanja. Novo stanovanjsko pogodbo pa mora potrditi stanovanjska uprava. Stanovanje se tudi ne šteje za izpraznjeno, če umre uživalec stanovanja in se preživi zakonec, ki je živel z njim v skupnem gospodinjstvu, zaveže, da bo oddal ustrezni del stanovanja v podnajem.

V primerih, kadar je treba hišo podreti ali se hoče lastnik hiše vseliti v svojo hišo, oziroma kadar je odpovedano stanovanje v hiši namenjeno za urad ali zavod in je treba uživalec zagotoviti drugo primerno stanovanje, se šteje, da je stanovanje po svoji velikosti primerno, če odpade na posameznega družinskega člana najmanj 8 m² sobne površine in če odpade ena soba na zakonca ali na dva družinska člana istega spola, stara nad 14 let, ali pa na tri otroke izpod 14 let. Stanovanje mora tudi po kakovosti ustrezati dotedanjemu uživalcemva stanovanja in je treba upoštevati tudi kraj prošilceve zaposlitve oziroma kraj šole, če ima prosilec otroke, ki obiskujejo šolo, po možnosti pa tudi okoliš dotedanjega stanovanja. Le v izjemnih primerih se lahko dodeli prosilcu stanovanje z več sobami, kakor to določa uredba, če mu je to potrebno zaradi njegovega poklica (zdravniku za ordinacijo, odvjetniku za pisarno, kulturnemu delavcu in podobno) ali zaradi boleznih, če je vpisan v seznam kot upravičeni pričakovalec za tako

DRUŽBENA KONTROLA PRI RAZDELJEVANJU STANOVANJ

Po uredbi sta odgovorna organa za zadeve razdeljevanja in odpovedi stanovanj stanovanjska komisija in stanovanjska uprava. Stiričlansko stanovanjsko komisijo (ali več takih komisij v večjih mestih) imenuje svet za stanovanjske zadeve oziroma kjer tega ni, občinski ljudski odbor, izmed odbornikov ljudskega odbora in drugih družinjanov, pri čemer uslužbenec ljudskega odbora ne more biti član komisije. Stanovanjska komisija izdela vsakega pol leta (januarja in julija) ali v manjših krajih vsako leto seznam upravičenih pričakovalcev. V ta seznam vpiše na podlagi seznama prosilcev toliko prosilcev, kolikor bo v prihodnjem polletju predvidoma na razpolago praznih stanovanj. V seznam upravičenih pričakovalcev vpiše po vrsti tiste prosilce, ki imajo največ pogojev za dodelitev stanovanja, upoštevajoč pri tem družbeno vlogo prosilca, število prosilčevih članov, zdravstveno stanje prosilca in njegovih družinskih članov, potrebo po stanovanju zaradi pravomočne odpovedi ali prostovoljne izselitve, neprimernost sedanjega stanovanja ter dobro čakanja na stanovanje. V seznamu mora biti navedeno, do kakšnega stanovanja ima pričakovalec upravičeno pravico, seznam pa mora potrditi svet za stanovanjske zadeve

stanovanje. Manjše stanovanje ali manj udobno stanovanje, kakor je določeno z uredbo, se prosilcu lahko dodeli samo z njegovim soglasjem. Kadar pa je treba uživalec, ki mu je odpovedano stanovanje, treba po uredbi o upravljanju stanovanjskih hiš zagotoviti samo najpotrebnejše prostore, mu morajo biti zagotovljeni taki prostori, da varujejo stanovalec in njihovo premoženje pred vremenskimi neugodnostmi in niso zdravju škodljivi (suhi kletni prostori, barake in podobno).

Ce stanuje v stanovanju, ki se izprazni, podnajemnik z družino, mu stanovanjska uprava lahko dodeli to stanovanje, če je po velikosti primerno zanj, četudi ni vpisan v seznam upravičenih pričakovalcev. Če pa se izprazni del stanovanja, ki sta ga uživala uživalec in sostanovalec, ima tisti, ki ostane, ne glede na to ali je vpisan v seznam pričakovalcev, pravico do dodelitve celega stanovanja, če mu gre tako veliko stanovanje. Če pa se izprazni del stanovanja dodeli novi stranki, lahko dobi tisti, ki ostane v stanovanju, kuhinjo in izključno uporabo. Ob dodelitvi dela stanovanja se ne more več na novo ustanoviti pravica do souporabe kuhinje.

ZAMENJAVE IN ODPOVEDI

Za sporazumno zamenjavo stanovanj je potrebna pritrditve stanovanjske uprave, ki lahko odreče pritrditve samo, če utemeljeno sumi, da gre za špekulativno zamenjavo, zlasti če si hoče ena stranica z zamenjavo pridobiti očitno preveliko stanovanje. Za odpovedi veljajo predpisi 60. člena uredbe o upravljanju stanovanjskih hiš. Po tem členu se lahko odpove stanovanje tudi, če se želi vseliti solastnik v hišo ali če se želi vseliti lastnik fizičnega dela hiše v stanovanje, ki je njegova last, vendar samo, če ustreza stanovanje, v katero se želi vseliti, višini njegovega solastniškega deleža. Podstanovalske pogodbe za stanovanjske prostore pa se lahko odpovedo brez posebnega razloga. Če v pogodbi ni drugače določeno, velja za opremljene sobe enomesečni, za prazne pa dvomesečni odpovedni rok. O sporih zaradi odpovedi odloča sodišče.

Z uredbo so predpisane tudi stroge kazni do 10.000 din ali 30 dni zapor, in sicer za predsednika hišnega sveta ali lastnika hiše, če noče skleniti stanovanjske pogodbe z osebo, ki ji je dodeljeno stanovanje, če ne prijavl samovoljne vselitve ali če dovolj vselitev brez dodelitve, ali če ne prijavi izpraznitve stanovanja. Enaka kazen velja za tistega, ki v prošnji za dodelitev navede neretične podatke ali izvrši zamenjavo pred pravomočnostjo odločbe ali brez dovoljenja preuredi stanovanjske prostore v poslovne.

Drobne iz Črnomlja

Lovska družina iz Lokke pri Črnomlju bo proslavila 10-letnico osvoboditve. Na nedavnem sestanku so se dogovorili, da bodo imeli 12. junija slovesnost, ki bo združena z odkritjem spominske plošče v Mikierju.

Prostovoljno gasilsko društvo v Petrovi vasi bo razvilo v nedeljo, 5. junija, društveni prapor. Na popoldanski sektorski vaji bodo nastopili tudi mladi gasilci. Po mimogovoru vseh gasilcev bo pa slavnostni godur.

TURNEJA TRBOVELJSKE MLADINSKE GODBE

Srečno pot po Franciji!

Trbovlje, 4. jun. V naši državi bi menda zlepa ne našli mladinske godbe, ki bi se mogla meriti s trboveljsko mladinsko godbo »Svoboda-Center«. Lani so jo ob obisku Beograda obsuli Beograjčani na njenih javnih koncertih s pohvalami. Prav lepo priznanje pa ji je izrekel tudi maršal Tito, ko je vse te mlade trboveljske godbenike sprejel, jih pogostil in z njimi pristrno pokramljajal.

Od tistega lepega obiska v Beogradu je delavska mladinska godba še napredovala. Precej so

mlada godba na pihala in trobila.

Ze nekaj mesecev se mladinski godbi in posameznim mladim godbenikom, a tudi njihovim »Svoboda-Center« in v okrajnem tajištvu Ljudske prosvete nabirajo pisma in vabila iz Francije, zlasti iz vseh tistih krajev v Franciji, kjer so še vedno močnejše kolonije slovenskih izseljencev. »Pridite med nas! Hočemo vam slišati, naj velja, kar velja! Z vami se bomo postavili pred vso Francijo!« Tako in podobno se glasijo vabila in želje iz Fran-

pričani smo, da bodo mladi trboveljski godbeniki s svojim obiskom v Franciji opravili med našimi rojaki nadvse koristno delo ter jim zato prav radi želimo: Srečno pot po Franciji! (2)

Gostovanje beogradskega dramskega gledališča v Mariboru

Te dni je tudi v Mariboru gostovalo beogradskega dramskega gledališča s štirimi predstavami — Dostojevski »Zločin in kazen«, Miller »Lov na čarovnice«, Srenac »Pop Spira in pop Circa« in Brecht »Dobri človek iz Sečuana«. Vse predstave so bile razprodane. s.

Mariborska opera je vrnila obisk celovškemu gledališču

Maribor, 4. jun. Mariborska opera je danes odpotovala v Celovec, da vrne obisk operi celovškega gledališča, ki je nedavno gostovalo v Mariboru z Leharjevo opereto »Graf Luksemburški«.

Nocoj se bodo Mariborčani predstavili celovškemu občinstvu z opero »Cavalleria rusticana« in Baranovičevim baletom »Sreca iz leta«, jutri bodo pa predvajali »Prodano nevesto« za koroško Prosvetno zvezo. V naslovnih vlogah nastopajo v »Cavalleriji rusticani« Vanda Gerlovič in Jernej Plahuta, v »Prodani nevesti« pa Jelka Rupnik, Plahuta in Vlado Korošec. Dirigira direktor mariborske opere Ciril Cvetko. s.

Združitev sindikalnih svetov Maribor in Slovenj Gradec

Maribor, 4. jun. — Danes sta se v Mariboru sestala Okrajna sindikalna sveta Maribor in Slovenj Gradec in sat se združila. Na tej prvi skupni seji je tovariš Mavricij Bore, tajnik Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, govoril o raznih nalogah sindikata. Tovariš Majhen, sekretar OK ZKS Maribor, pa je govoril o političnih vzgoji delavcev. Ob tej priložnosti so izvolili 33-članski iniciativni odbor Okrajnega sindikalnega sveta, ki bo vodil delo v obeh okrajih do redne letne skupščine.

Delavska mladinska godba »Svoboda-Center« iz Trbovelj, ki bo pod vodstvom dirigenta Toneta Hudarina odpotovala za dva tedna v Francijo na obisk k našim slovenskim rojakom.

se pomnožile njene vrste z najmlajšimi, tako da je dirigent Tone Hudarini, ki vodi tudi starejšo delavsko godbo, močno vesel tega neizpraznega glasbenega izvirkra v trboveljskem revirju. Na nekaterih letošnjih godbenih nastopih pa so mladi godbeniki tudi pokazali, da so kakovostno še boljšji ter da so znatno razširili svoj koncertni spored. Tako zdaj niso v zadržaji, da bi tudi zahtevali publiko ne mogli potresti z izbranim sporedom skladb, ki jih dokaj zanesljivo in dognano obvladajo kot

cije, ki neodjenljivo prihajajo v Trbovlje.

Vodstvo »Svobode-Center« je brez dvoma storilo prav, ko se je odločilo, da naj mladi trboveljski godbeniki obiščejo Francijo, posebno vse naše izseljence, ki bi se tako radi, kot sami pravijo »iz prve roke naučili slovenskih melodij in akordov«. Tako pojde delavska mladinska godba na svojo turnejo po Franciji 23. junija ter bo ostala med našimi rojaki dva tedna. Dirigent Tone Hudarini je z mladimi godbeniki naštudiral celo vrsto pestrih skladb, lažjih in težjih, med njimi precej skladb po narodnih motivih, ki si jih izseljenci najbolj vroče želijo. Pre-

LJUTOMER

V Ljutomeru bo odprta ob deseti obletnici osvoboditve razstava del akademskega slikarja Marijana Kozarčnika. Za ta kulturni dogodek veslek za Ljutomer, je veliko zanimanje med ljutomercani. Razstava bo v prostorih nižje gimnazije in bo odprta teden dni.

Samorj v duševni zmedenosti

35-letna Zofija Golob iz Plužnega pri Cerknem je v duševni zmedenosti skočila iz drugega nadstropja izriške bolnišnice.

Otrok je utonil

V Podvinah pri Polzeli je padla 3-letna Slavica Korošec v kanal v katerem je bilo meter vode. Čeprav so jo iz voda kmalu potegnili in ji nudili zdravniško pomoč, je niso mogli več rešiti.

Svoje dekle je zabodel

Pred dnevi je F. D. zabodel na postaji v Logu svoje dekle, ki ga je spremljalo na vlak. Pri zaslišanju je dejal, da je to storil zato, ker mu je bila nevesta. Dekle je v hudi nevarnosti in je v bolnišnici.

Ogenj zaradi kratkega stika

V Britofu pri Kranju je gorela hiša Marije Globočnik. Do ognja je prišlo zaradi kratkega stika. Zgorlelo je ostrižje in nekaj gospodarskega orodja. Škoda je približno za 300.000 dinarjev, zavarovano pa je bilo za 80.000 din.

Na Goriškem in Tolminskem 13.000 zadružnikov

Nova Gorica, 4. jun. — Danes sta se združili zadružni zvezi goriškega in tolminskega okraja. V obeh okrajih deluje 111 splošnih kmetijskih združenj, 8 kmetijskih združenj, Vinarska zadruga v Vipavi in 15 zadružnih podjetij, ki imajo skoraj 13.000 članov ter premoženja v skupni vrednosti okrog 1.365.000.000 dinarjev. Ob združitvi so izvolili upravni in nadzorni odbor in delegate za skupščino Glavne zadružne zveze. Sedež zveze bo v Sempetru pri Novi Gorici, vtem ko bo v Tolminu kmetijska postaja z nekaj strokovnjaki, oziroma kmetijskimi inštruktorji. Na običnem zboru so ustanovili tudi kreditni sklad za finansiranje gospodarskih investicij kmetijsko zadružnega sektorja.

Združitev okrajnih združitev zvez Celje in Šoštanj

Po letnih skupščinah Zadružnih zvez Celje in Šoštanj sta se le-ti dve v petek združili v eno zvezo. Razen 150 delegatov obeh okrajev, so se zborovali ob združitvi udeležili tudi tovariš Viktor Avbelj, predsednik Glavne zadružne zveze Slovenije, France Simonič, sekretar OK ZKS Celje, Riko Jerman, predsednik OLO Celje, Tone Ulrich in drugi.

Morje je zahtevalo žrtve...

Kako je prišlo do nesreče v Senjskem kanalu

Senj, 3. junija. Ko se vozil po tem, komaj štiri morske milje stran zapira sivo pogorje Velebita, na drugi pa kamnitni zalivi se je mogla tu, v bližini kopnega, odigrati tako strašna tragedija, v kateri je izgubilo življenje 26 mornarjev in oficirjev naše vojske v naši mornarici ljudje, ki je hodila na kopno pod Biokovom ali pa z Mljeta na Pelješac. Zato nekaj teh fantov, ki so doživeli žalostno usodo v Velebitkem prelivu, ni rešilo.

Kaj pripovedujejo očvidci

Za pojedino bo najbolje, če povemo, kaj so izjavili člani posadke druge pomožne ladje naše vojske mornarice, ki je hodila na kopno pod Biokovom ali pa z Mljeta na Pelješac. Zato nekaj teh fantov, ki so doživeli žalostno usodo v Velebitkem prelivu, ni rešilo.

čeli skakati v morje. Vse, kar je bilo nad krovom pomožne ladje, se je ukričilo, ladja se je močno nagnila in kmalu je moler iz vode samo še njen greben; pa tudi ta je kmalu izginil. Vse to je trajalo večjemu 40 sekund, nikakor pa ne celo minuto.

Znak za preplah pred nesrečo

Nekateri člani posadke druge pomožne ladje pripovedujejo, da je bil dan znak za preplah pred nesrečo. To dokazujejo tudi iz morja dvignjena trupla mornarjev, na katerih so bili pritrjeni rešilni pasovi. Odpet je bil tudi rešilni čoln, ki so ga našli v morju. Ukrepi za rešitev so bili torej na ladji storjeni, rešil pa se ni nihče. V strašni burji žal ni bilo pomoči. To je pač Senj, največje zlo našega morja. Tu nikoli ne veš, kaj te čaka. Približno meter nad morsko gladino ni bilo ničesar videti, ker je tako imenovani vodni prah pokrival

morje. Zato so se mornarji v vodi takoj zadržili, ker sploh niso imeli zraka. Njihova trupla so našli v neposredni bližini, kar pomeni, da se jim ni posrečilo odplovati od potapljačice se ladje. Med posadko pa je bilo precej izvrstnih plavačev in krepkih fantov.

Tudi na pomožni ladji, ki jo je zajela burja v bližini kraja nesreče, so dali znak za preplah. Tudi njena posadka je bila v smrtni nevarnosti. In vendar je vrgla od 26 rešilnih pasov, kolikor jih je imela, v morje 14, v upanju, da se bo rešilo vsaj nekaj mornarjev s potopljene ladje. Bilo je že jutro, in na morskimi gladini ni bilo ničesar videti, ne slišati. Orkanska burja, ki je besnela s hitrostjo nad 100 km na uro, je morje strasno razburkala. Ko se je ta krajevni vihar polegel, so kmalu našli tudi prve žrtve.

Poveljnik je bil star izkušen mornar

Truplo poročnika fregate Vicka Mišiča, poveljnika potopljene ladje, so našli objeto z mladim gojencem Dragutinom Maretičem. Prekaljeni mornar je skušal

pomagati neizkušenemu gojencu in oba sta našla smrt v valovih. Do zadnjega trenutka je še tlela iskra upanja, da se je rešilo vsaj nekaj članov posadke.

»Ko smo zvedeli, da so našli Vicka mrtvega,« mi je pripovedoval načelnik štaba JVM kontraadmiral Ljubo Truta, »mi je bilo jasno, da ni nobenega upanja več. To je bil namreč star izkušen mornar, ki si je že kot reven deček iz Zlarina služil vsakdanji kruh na morju. Sto in stokrat je že plul vzdolž naše obale. Tu se je na partizanskih ladjah pretokel skozi surovo vojno šolo. Viharje na Jadranu je dobro poznal. Znana sva bila že dolgo in dobro vem, kako zanesljivo mornar in poveljnik je bil. Zato se mi zdi ta nesreča tembolj skrivnostna.«

V komandi JVM na obali Jugoslovanske ljudske armade v Splitu nenehoma dela komisija višjih oficirjev in strokovnjakov, ki skušajo ugotoviti natančne vzroke nesreče. Doslej je to zelo težavno, dokler ne bodo dvignili potopljene ladje in se prepričali, kako je s krmilom in ostalimi navigacijskimi napravami, dokler ne bodo pregledali ladijske knjige in vsega, kar bi moglo nuditi nekaj podatkov. Eno pa je jasno: v takšnem viharju, kakršni je zajel to našo ladjico, bi se težko rešila tudi mnogo večja in močnejša ladja. Druga enaka ladja se je sicer rešila, toda to samo dokazuje, da

so bili v njej v kritičnem trenutku zbrani vsi tisti elementi (odmev gibanja valov in vetra, nagib ladje, hitrost in smer plovbe itd.), ki so povzročili katastrofo druge ladje.

Iz vseh krajev domovine

Gojenci enega razreda slušateljve Vojne pomorske akademije, krcane na tretji ladji JVM, so tudi tisto jutro navsezgodaj odpulji iz senjskega pristanišča. Tragična smrt tovarišev jih je sicer pretresla, ne pa demoralizirala. To so mladi, premalo prekaljeni mornarji, in pričakovali smo, da jih bomo našli potrtje, otopele in demoralizirane. Tako mi je pripovedoval neki višji oficir JVM. Našli pa smo jih pametno razmišljajoče o tragičnem dogodku. Razumeli so, da morje in služitev domovini neogibno terjata žrtve. Nekoliko nas je celo presenetila hladnokrvnost, s katero so ti fantje govorili: »Mi smo najbolje videli, da je bilo v tistem kritičnem trenutku storjeno vse, kar je bilo moč storiti, da so bila izčrpana vsa sredstva za reševanje, toda tu res ni bilo pomoči. Lahko bi še mi utonili, toda kaj bi to koristilo, samo nesreča bi bila še večja!«

po izjavah očividcev tudi tako že približno jasni. Ta dokaj natančna slika nekoliko zavrca prvotne vesti o razporedu in smeri plovbe ladij, ki so v tistem nevarnem jutru plule skozi Velebitki preliv. V Dalmaciji in med pripadniki naše vojske mornarice so ljudje že zmeraj pod vplivom te največje nesreče, kar jih je kdaj zadelo čuvarje našega Jadrana. Toda med našimi mornarji kljub temu ni povzročila demoralizacije, ne panike.

Morje je zahtevalo žrtve tudi prej in najbrž jih bo še zahtevalo. Največje in najbolj opremljene mornarice sveta so doživle mnogo hujše katastrofe. Dolžnost, da čuvamo državne meje, in služitev domovini na morju bosta terjali nove žrtve. Z vsem tem pripadniki naše vojske mornarice računajo. Tega se zavedajo in vedo, da nesreče, pa naj bodo še tako hude in strašne, kakor je bila ta, niti za hip ne bodo omajale njihove samozavesti in odločnosti.

Niko Kadija

TURNEJA SLOVENSKE FILHARMONIJE PO ITALIJI

USPELA AFIRMACIJA slovenske reproduktivne glasbe

Kakor smo že poročali, je drugo polovico turneje orkestra Slovenske filharmonije v Italiji prevzel dirigent Lovro Matačić, ki je vodil tretji in četrti simfonični koncert v mestu Sassari na Sardiniji 26. in 27. maja. Tudi te koncerte sta občinstvo in kritika najtopleje sprejela.

Poročevalac dnevnika 'Corriere dell'isola' piše pod naslovom 'Brillante conclusioni del ciclo beethoveniano' (27. maja) med drugim: 'Nova laskava uveljavitev Filharmonije iz Ljubljane pod vodstvom mojstra Lovra Matačića.

Obstajajo dirigenti, ki na mah, čim stopijo na oder, galvanizirajo pozornost publike in orkestra. Tu gre jasno za privlačnost, ki izvira iz žive sile osebnosti; priznam, da ta lastnost sama ne zadošča, da bi izoblikovala velikega interpreta, vendar pa igra ta element vloga prvega reda. Kakor koli, Lovro Matačić spada v to kategorijo.

Iz Sassarija se je orkester vrnil preko Napolija na celino; prvi naslednji koncert je bil v mestu Bari. Tudi tu je doživel orkester triumfalno odobravanje navdušenega občinstva. Uspeh je bil tolikšen, da je vodstvo Filharmonije, ki je prejelo ponudbo, da v prihodnji sezoni gostuje s svojim zborom in orkestrom na Mozartovi proslavi z 'Requiemom'. To ponudbo je seveda Filharmonija z veseljem sprejela in jo bo vsakor skušala realizirati.

Dan kasneje je bil koncert v mestu Brescia, čigar učinek lahko lakonično nazovemo: 'Veleuspeh'. Slednjič je bil 2. junija koncert v mestu Trento, kjer je navdušena publika rezervirala sedeže za koncert, ki je sledil naslednji večer v Bologni. Vneti poslušalci so spremili orkester v Bologno, da tam poslušajo drug program v isti izvedbi. — Poslednje mesto koncertiranja je Treviso, od koder se bo orkester preko Trsta vrnil domov. Tako bo predvidoma turneja Slovenske filharmonije ena najbolj uspešnih afirmacij slovenske, ter s tem tudi jugoslovanske reproduktivne glasbe na razvjenem in naglo odgovarjajočem terenu. S tem pa je dokazala Slovenska filharmonija, da lahko uspešno tekmuje v mednarodni glasbeni areni

Angleška dramska skupina 'Theatre Workshop' je na Mednarodnem gledališkem festivalu v Parizu prikazala tudi 'Volpone' in sicer v modernih kostumih. Na sliki: Volpone, Voltore in Moseca

VELIK USPEH JUGOSLOVANSKEGA DRAMSKEGA GLEDALIŠČA V PARIZU

Pariz, 3. jun. — Jugoslovansko dramsko gledališče je potrdilo laskavo sodbo, ki jo je lani izrekla pariška gledališka kritika. Lani z Jegorom Buličevom je na pariškem festivalu osvojilo zase in za jugoslovansko gledališče zavidanje vredno mesto in med pariškimi gledališkimi ustvaril lepo mnenje o umetniški ravni jugoslovanskega gledališča in odličnih njegovih umetnikov. Ta uspeh v Parizu je tem večji, ker jezik ni bil nepremagljiva težava za pariško občinstvo, ki je, povrsno seznanjeno z besedilom, spričlo izredne kreacije naših igralcev razumelo dramo Maksima Gorkaja 'Jegor Buličev'. Zelo pohvalne kritike o tej predstavi so priobčili vodilni pariški časniki.

1945 1955 Srečanja z umetniki-partizani »Bistvo literature: kako blizu je življenju in človeku«

PROTEST Društva prevajalcev

Redakcija 'Transporta' in 'Lokomotives' v Zagrebu je oskrbela tudi slovensko izdajo Voznega reda. Uvodna navodila te izdaje so napisana v jeziku, ki bi naj bil slovenski, vendar ne ustreza niti najosnovnejšim zahtevam slovenske slovnice in pravopisa. Ze dolgo nismo videli teksta, ki bi zgovorneje pričal o neznanju in prevajalski brezvestnosti. Razumljivo je torej, da je ta srmočivje slovenskega jezika užalila vse, ki imajo čut za čast, pravilnost in lepoto napisane besede.

Društvo prevajalcev Slovenije čuti moralno dolžnost, da ostro protestira proti podcenjevanju slovenskega jezika v omenjeni publikaciji. V vsakem centru naših republik so ljudje, ki lahko z znanjem in odgovornostjo prevajajo srbske ali hrvatske tekste v slovenski. Upamo, da po izidu tega sramotnega preveda vodilni ljudje na odgovornih mestih ne bodo več naračali prevodov pri ignoriranih, katerih 'izdelki' tako važni ustanovi prinašajo samo škodo in sramoto.

RAZSTAVA društva 'Ivan Rob'

V mali dvorani kina Union v Ljubljani je bila sinoči odprta razstava slikarjev in domaćih del risarsko-slikarske sekcije kulturno-prosvetnega društva 'Ivan Rob'. Solska dela razstavlja 30 učencev iz te sekcije, 23 učencev razstavlja slikarska, 5 pa kiparska dela. Privedeto je zamisljiva in proslava 10-letnice osvoboditve. Risarsko-slikarska sekcija KPD 'Ivan Rob' je nadaljevanje dela in idej pokojnega Nika Pirnata. Ustanovljena je bila leta 1947. Strokovno jo vodita akad. slikarja Karel Jakob in Rajko Slaparnik. Od ustanovitve do danes jo imela sekcija sedem razstav ter je prvi večji uspeh dosegla na republiškem tekmovanju kulturno-umetniških društev leta 1949, ko ji je bila dodeljena prva nagrada in diploma kot najboljši risarski sekciji v Sloveniji.

Slovo obiskujejo učenci raznih pokladiš in starosti. Vsi zaženejo. Akademičje za upodabljanje umetnosti ter šole za umetno obrt je dobilo temeljno svojega znanja v šoli kulturno-prosvetnega društva 'Ivan Rob'. Največ pa je znanje, pridobljeno v tej šoli, koristilo gimnazijcem, ki so se po svoje posvetili študiju na tehničnih fakultetah.

Knjige in revije

Savezna narodna skupščina, izdružena 22 in 24. novembra 1953, uređila Slobodan Nešović in Zlvan Mitrović. Delo je izšlo v zbirki 'Sodna sila' v založbi Udruženja novinarjev Srbije. Knjiga je izredno zanimiva, uvodna ma prinaša kratko razlago ustavnega in kompetenc, potem pa kratko biografije vseh članov Zvezne skupščine z njihovimi fotografijami. Ob koncu sta urednika dodala še abecedno imensko kazalo zveznih poslancev in tabelo odborov in drugih pravnih teles Zvezne skupščine. Delo obsega nad 400 strani.

KULTURNO PISMO IZ FRANCIE (II.) Mednarodni gledališki RENDEZ-VOUS

GLEDALIŠČE IZ EAST ENDA

Značaj 'Theatre Workshop', leatra iz londonskega delavskega East Enda je prav svojствен. Svojevrsten po svojem nastanku, umetniški usmerjenosti in metodi dela. Njegov začetek je tesno vezan na režiserko Joan Littlewood, zelo vestransko, talentirano, a obenem skromno, prav nič afektirano, izredno simpatično, preprosto ženo. Osnova današnjega 'Theatre Workshop' izvira iz političnega gledališča, ko so mladi napredni gledališičniki v potujoči agitacijski skupini 'Red Megaphones' (Rdeči megafoni) izvajali predvsem političen, agit-propski program. Joan Littlewood, sama iz delavske družine, je v tem okviru organizirala skupino 'Theatre Union' (1938) iz profesionalnih igralcev, katerim je priključila še amaterje. Tudi vsebinsko je gledališče razvila od zgolj agitatorske agitacije v simbiozo političnega in umetniškega gledališča.

Ustanovljeno 1945., je bil 'Workshop' v začetku samo potujoče gledališče. Vendar je umetniško in organizacijsko uspešno rastle in kmalu je bilo babljeno na gostovanja v Nemčijo, Švedsko, Českoslovaško in Norveško. Kakšen skok od podočetskih improviziranih odrov do moderne odra Kraljevske opere v Stockholmu! 1953. so dobili svojo stalno hišo v East Endu. Ekonomsko je gledališče zadružno, kjer ves čisti dobiček razdelijo enako na vse člane gledališča. Živijo zelo težko, ker nimajo nobene subvencije. Vsako poletje delajo na farmah, da si zaslužijo za življenje in za gledališče, v večerih pa pripravljajo nove uprizoritve.

Sedaj je 'Theatre Workshop' poklicno, stalno umetniško gledališče z jasno ljudsko usmerjenostjo. Izbira najboljša dela vseh dob, uprizarja pa jih na način, da bi mogle ljudske množice najti čim več ob njihovih uprizoritvah. To je umetniško gledališče v srcu delavskega Londona. Prve tri dni je 'Theatre Workshop' prikazal tragedijo 'Arden of Faversham', katere avtor je neznan. Delo je nastalo okoli 1586. Nekateri ga pripisujejo Shakespeareu, a zanesljivo je samo to, da ga je igrala družina, v kateri je bil tudi veliki dramatik. Uprizoritev v 'Workshopu' je prva repriza v profesionalnem gledališču po 350 letih! Delo ima za osnovo resničen dogodek iz leta 1560 (!) v grofiji Kent: Thomasa Ardena, posestnika v Favershamu, sta ubila njegova žena in njen ljubimec Mosbie — spleknsko trdovratno načrtnostjo. Uprizoritev: stilizirana scena. Troje stiliziranih drevesnih debel — stebrov, zelo svobodne oblike, črne zavese, deformiran železen sedež, ki je lahko skala ali pa stol. Vse ostalo: barvne, dobro komponentne luči. — Igra: nerazmečhana, krepka, drzna. Pogumen smisel za komiko in groteskno zgoščene dramske scene. Neverjetna notranja intenziteta, globoka iskrenost, a brez zunanjske napenjanja in krčev. Popolno obvladavanje tehnike, izvrstna dikcija, ki pa ni sama sebi namen. Izgubani premiki v pravih koreografskih paradah in ujeti v harmoničnih kompozicijah.

V celoti: seriozna, poštena, premisljena, izdelana predstava z mnogo notranjega ognja. Iskren notranji žar in živa misel združena z perfektnim obvladanjem igralske tehnike.

Vsaj tri igralske stvaritve, ki bodo ostale v spominu pariškega občinstva: Alice (Barbara Brown), Mosbie (Harry Corbett), in Blach Will (George Cooper). Talent, navdušenje in znanje!

V parterju: burni aplavzi in vzkliki: bravo, bravo!

JUŠ KOZAK

»Ali se ne bi dalo napraviti tako, da bi šlo brez intervjua in bi ga odpovedala? Popijva turško kavo in...«

»Ne, ne — ne bo šlo,« sem rekel ob tem pozdravu, ki sem ga vajen. »Vsaj nekaj besed o gledališču in o vaših načrtih, pa bo delo končano mimogrede.«

Bil je lep popoldan konec maja in v prostrano sobo pisatelja Juša Kozaka je skozi široka okna lila svetloba z zelenege vrta; neutrudno so žvižgali kosi in ščinkavci. Pogled mi je najprej obstal na Miheličevi grafiki »Goreči ptič«, ki je visela na steni. Po nekaj besedah o umetniku, ki zdaj razstavlja v Parizu, sem videl, kako visoko ceni Kozak Miheličevu grafiko. O njegovem »Kronistu«, s katerim je poleg drugih del šel v mesto ob Seini, misli, da je edinstveno doživetje v slovenski grafiki. Takoj nato sva preskočila h gledališču; Juš Kozak je namreč predsednik upravnega odbora Slovenskega narodnega gledališča.

»Družbeno upravljanje v gledališču, to je novost, kakor pač v oseh kulturnih panogah. Upravni odbor je imel doslej že precej sej, na katerih je obravnaval nič kaj preprosto gledališko problematiko. Gledališče je namreč zelo občutljiva ustanova, tu je veliko vsakovrstnih težej, ki jih ni lahko pskladiti in zadovoljiti. Vsekakor bo treba počakati, kaj bo prinesel Zakon o gledališčih. Mi smo doslej izdelali pravilnik, določili, kako naj bi se posamezne direktije popolnoma osamosvojile. Sprejeli okvirne predloge direktorjev za repertoar prihodnje sezone, nakazali smernice za idejne in estetske naloge gledališča ter rešili nekaj aktualnih zadev. Po moje se poraja še eno vprašanje, ki ga bo treba rešiti: koliko in do katere mere more biti upravni odbor odgovoren za delo celotne ustanove.«

»Kakšna je po vašem vloga umetniških svetov v gledališču?«

»Umetniški sveti so posvetovalnega značaja in je že po njih značibi jasna njihova naloga. Repertoar, to je nekako jedro njihove problematike, tako v dramskih kot v opernih hišah. Ni še razčiščeno, komu naj bo

odgovoren umetniški svet. Igralci menijo, da bi morali na primer upoštevati tudi njihovo mnenje, češar načeloma ne moremo zavračati. Obenem bi morali biti umetniški sveti nekaka povezovalna ansambla z direktcijo.«

»Kako ste zadovoljni z letošnjo sezono?«

»Če bi trdil, da sem zadovoljen — ne bi bil odkrit. Mislim, da človek, ki ima pred sabo neko visoko, vendar dosegljivo predstavo, ni nikoli popolnoma zadovoljen. Zadovoljni je smrt razvoja in napredka. Vsekakor bi morali vprašati tudi občinstvo, kako je zadovoljno. Nekaj je bilo dobrih predstav, nekaj lepih, celo izrednih kreacij, a napak bi bilo, če bi se s tem zadovoljevali. Na neki ošini smo se vzdržali kljub osem težavam in notranjim pretresom. Ki jih je bilo v tej sezoni skoraj preveč. Bile so objektivne težave, preko katerih ne more in ne bo moglo gledališče.«

»Zanimalo bi me, kaj sodite o sedanjih literarnih naporih naših književnikov...«

»Sodbe rad prepūšcam drugim... A ko sva že pri tem — vsekakor smo danes tako daleč, da lahko govorimo o neki stalni težnji književnikov, zlasti mlajših, za prenovitvijo in poglobitvijo literarnega izraza. Seveda — bistvo literature je bilo in bo vedno, kako blizu je življenju in človeku, predvsem človeku... O človeku se kajpak govori sem in tja preveč abstraktno, nekako tako, kot da bi ga ne poznali, kakšen je v resnici... Poznati človeka — to je seveda velika in žal zelo redka stvar — tudi v naši literaturi. Je pa ose polno znakov, ki pomenijo že več kot tipanje v pravo smer. Kakor v življenju tako je tudi v literaturi treba vedno nekaj preizkušati, a ne zaradi samega eksperimenta, temveč zaradi tega, da gredo stvari naprej — brez zastanka, kot življenje, ki se nikakor ne sme in ne more ustaviti. Prav na me vseeno vzhmirja, in to je dejstvo, da je danes preveč filozofov na drhčlem telesu umetnosti...«

»Če prav razumem, se mnogo piše, a premalo ustvarja?«

»Morda... Ne vem... Opa-

zam, da so nekateri mladi možno samozavestni. To še nič ne pomeni, kajti samozavest izvira iz notranje vere in moči. Ena mora dokazati drugo. Umetnost je še vedno kot je bila — človek mora trgati lastno dušo, kos za kosom in jo razdajati. Brez osebne prizadetosti, brez popolne iskrenosti ni niti govora o umetnosti. Zdi se mi, da je za rast vsake umetnosti potrebno veliko pobud... danes in jutri... vedno.«

Tako sem mu zastavil zadnje vprašanje: »Pa spomini na leta borbe?«

Juš Kozak se je spomnil na svojo interakcijo in mi omenil Toneta Cufarja.

»Bil sem z njim v Gonarsu, menda zadnje dni, preden so ga odpeljali iz taborišča. Pogovarjala sva se. Spominjam se, da mi je govoril kot človek, ki čuti

mного načrtov. Tretji del 'Lesene žlice' in še kaj. Toda kakor že veste, o tem nikoli ne govorim...«

Juš Kozak me je nato opozoril, da ima zvečer predstavo, ter da mora še nekaj postoriti na vrtnu. Tam najde po delu sproščeno.

»Bil sem v njim v Gonarsu, menda zadnje dni, preden so ga odpeljali iz taborišča. Pogovarjala sva se. Spominjam se, da mi je govoril kot človek, ki čuti

»Bistvo literature: kako blizu je življenju in človeku«

ali slutiti, da mu je konec blizu, pa bi rad izpolnil še vse svoje naloge, delo in načrte... A ni mu bilo dano.»

Ko sva se poslovaljela, se je pisatelj Kozaku zvedril obraz v spominu, kako je leta 1944 potoval z letalom iz Barija na osvobojeno ozemlje.

To je bilo zanimivo in res zabavno. General Pehaček me je v Bariju poklical, čes da naj je v pripravi, da bom šel z letalom v Slovenijo. Z letalom? Takih stvari nisem bil vajen. Pehaček pa mi je dejal: Le glej jih, kako letajo podvrti in ponoči, pa se jih boš pridrčil! No, prišla je ura. Čakam s 350 kg prtljage na odhod. Posadjemo v letalo, a ko pridemo nad Belo krajino, letalo samo kroži v zraku in nato se vrnemo, ne da bi pristali. Letalo se je moralo obrniti, ker je pod nami že deževalo. Naslednji dan sem bil spet na letališču z oso prtljago, pripravljen na odhod. A šmenta — niti ozleteli nismo, spet smo se vrnili. 20. oktobra, tri dni po prvem letu, smo spet leteli in prileteli nad Belo krajino. Spodaj lučke, nad nami zvezde. A mi samo krožimo — in nazadnje — spet nazaj. Drugo jutro me general Pehaček objame od veselja, da sem se vrnil in nisem takoj padel v ofenzivo. Se tisto noč pa mi je povedal, da se je letalo vrnilo, ker so spodaj dnoje streljali od veselja, da je Beograd osvobojen. Oficir na letališču pa je domneval, da so napadli Nemci in domobranci.

Potem sem romal in romal na letališče in se vračal. Prišlo je že v pregovor: Če se Kozak pelje z letalom, potem ne bomo leteli. In res — nič manj kot šestnajstkrat sem bil z oso prtljago na letališču, da bi se odpeljal v Slovenijo. No, že sem obupal, da jo bom kdaj nidel. Tedaj pa se je meni in letalu nasmehnli sreča. Februarja sem naposled vendar srečno pristal v Beli krajini, na osvobojenem ozemlju... A drugo jutro je letalo, ki me je pripeljalo — zgorelo...«

Stopil sem na ulico, na katero se od vseponosod nagibajo zelene peje. Blizal se je večer, svet se je pogrezal v tišino, brezglasno in vendar gonoreč... FRANCE NOVŠAK

Druge dni je isto gledališče dajalo Ben Jonsonovega 'Volpona'. Za Pariz je bila tu uprizoritev še posebno vabljiva in to z raznih

Režiserka Joan Littlewood pa se je vendarle odločila, modernizirati Volpona in ga predstaviti s sodobnih kostumih in sodobnem

Zadnji prizor drame 'Arden of Faversham'

strani: Živo je še v spominu Dullinova uprizoritev (1944), njena letošnja pomladitev z Leouxom pri Barraultu in film s Harry Baerom, Jouvetom in Dullinom. Poruh vsega je to pol prič, da bi mogli videti na odru 'nepritejenga' Ben Jonsona,

okolju. Prvotno so celo nameravali prnesti doganje iz Benetk v Ameriko, v New York...

Literarni gledališičniki bodo seveda užajeno zmajevali z glavami nad takim onečaščenjem, pa čeprav se nad Zweigovo predelavo ne zgražajo in ga zadovoljno gledajo, kljub

temu da je bistveno nekaj drugega kot Jonsonov Volpone. No, ce je nekemu pisatelju dovoljeno, da — povsem nerazumljivo — vrtmuvu kolegu premeša čreva in obisti, bo menda dovoljeno pogumnemu režiserji, da prijatelja — dramatika sodobno obleče, rahlo počese na prečo in mu preskrbi dobro opremljeno stanovanje. Posebno se, če se v takem okolju z duhovitim gospodarom late spoznamo in nam on ljubezljivo doda nekaj sodobnega 'poduka' za domačo rabo. Sploh pa je Jonson zelo polnokrven gospod dobre pameti in te oseečive svojim angleским gledališičnikom prav gotovo ni zameril, kot tudi ni zamerilo pariško občinstvo, nasprotno, celo angleška kritika ne (Daily Telegraph, Observer), ki je to modernizacijo in celotno uprizoritev sprejela s superlativi!

Uprizoritev: sveža, pogumna, celo zelo drzna, odkrita, polnokrvena, a vedno v mejah okusa. Čela vrsta duhovitih idej in drobni domisli. Bežni detajli v širokih zamahih. Strasti razpete do razgaljenja, brezstranna želteča sla po denarju in mesu prebodena z izgočo poantrina sarkastiko in svobodno aktualno satiro. Morala džungle, ko da bi metal sveže meso sestradanim zvorem v kletki. Trebusna koncepcija življenja.

Iste odlike igre kot v prvi uprizoritvi: živ temperament in ostra misel, zanos in znanje. V celoti sicer nemara manj harmonična.

Velik prepričljiv uspeh! Umetniška pot da takega uspeha: navdušenje in trdo usvajanje delo FRANCE JAMNIK

ELEKTRARNE NA DRAVI

OB DESETLETNICI OSVOBODITVE

Prednosti Drave za energetske izrabo

Drava je za energetske izrabo izredno ugodna reka, ker ima velike vodne količine. Srednja letna voda znaša 320 m³/s, nizka voda pa redko pade pod 100 m³/s. Posebnost Drave je, da ima nizko podo samo v zimskem obdobju od decembra do marca, medtem ko ima višje vode ne samo spomladi, temveč tudi poleti, ker dobiva v tem času vodo iz alpskih ledenikov, kjer se topi sneg in led. Vse druge južnoslovenske reke imajo pomanjkanje vode tudi poleti. Te prednosti vodnega režima kakor tudi padec nad 1% prav posebno usposablja Dravo za pridobivanje električne energije.

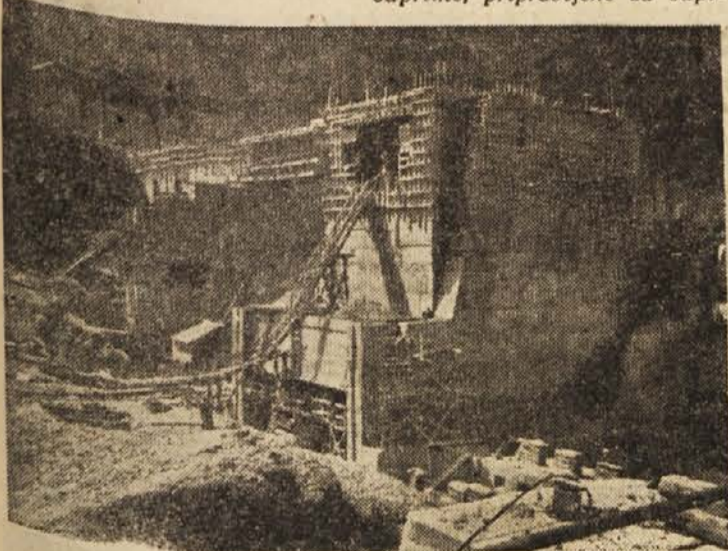
Drava pred 1941

V stari Jugoslaviji je samebala na Dravi elektrarna Fala, ki je bila daleč naokoli največja elektrarna. Gradili so jo med prvoo svetovno vojno in je bila namenjena težki industriji v avstrijskem delu Stajerske. Ker so ti potrošniki zaradi nastanka državne meje leta 1918 odpadli je poteklo nekaj let, da se je celotna njena produkcija usmerila za potrebe našega gospodarstva med obema vojnata.

Dela na Dravi med okupacijo

Okupator je takoj po zasedbi Jugoslavije začel s pripravami za gradnjo elektrarn na našem delu Drave, ker je hotel izkoristiti za svoje vojne napore tudi velike energetske vire Drave. Tako so Nemci že leta 1941 začeli z gradnjo elektrarne Dravograd, ki so jo forsirali v taki meri, da so že konec leta 1943 spravili v obrat prvoo turbino, naslednje leto pa tudi drugo.

Konec leta 1942 so Nemci začeli tudi z gradnjo elektrarne Mariborski otok. Ogradili so gradbeno otok. Ogradili so gradbeno jama na desni polovici Drave. Nekaj časa je delo dobro napredovalo, proti koncu vojne pa je tempo gradnje padel in so uspeli zgraditi do konca vojne le del objektov v prvi gradbeni jami in pripraviti nekaj opreme.

Hidroelektrarna Vuhred v gradnji

Obnova elektrarne Dravograd

Nova Jugoslavija je takoj po osvoboditvi začela z deli na izgradnji dravskih elektrarn. Predvsem je bilo treba popraviti dravograjsko elektrarno, ki je bila pri bombardiranju močno poškodovana. Med gradbenimi deli je treba poleg popravila poškodovane pretočne polja z granitno oblogo, ki še ni bila izvršena. Zelo obsežna so bila tudi popravila na elektrostrojni opremi in na žerjavu elektrarne.

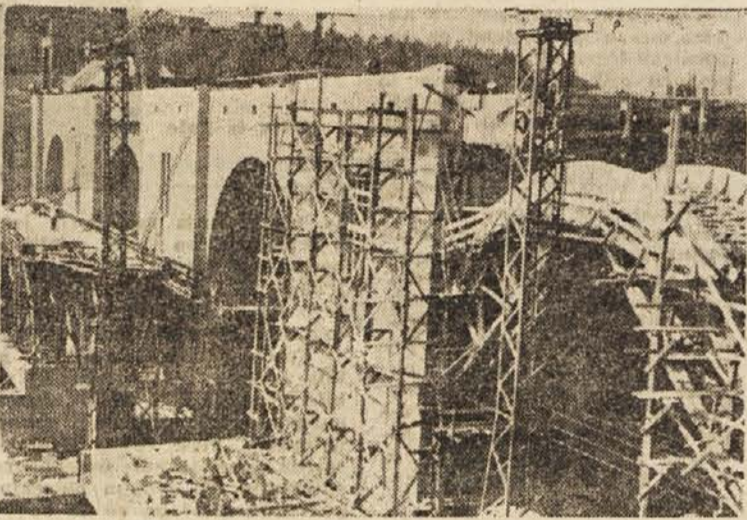
Elektrarna Dravograd je predvidena za tri turbine, ki izrabljajo skupaj 300 m³/s vode pri padcu 9 m. Tretjo turbino sedaj montirajo in bo letos začela obratovati. Letna proizvodnja znaša 135 milijonov kWh.

Gradnja elektrarne Mariborski otok

Na elektrarni Mariborski otok smo našli ob osvoboditvi zapu-

šeno gradbišče, ki ga je bilo treba ponovno organizirati. Na tem gradbišču se je v kratkem času zbral naš tehnični in delovski kader, ki je že imel izkušnje pri gradnji elektrarn ter je takoj začel z nadaljevanjem del. Kljub pomanjkanju materiala je delo kmalu seklo in zadovoljivo napredovalo.

Izvršena dela. Pri gradnji elektrarne Mariborski otok je bilo treba najprej dokončati groba gradbena dela v desni gradbeni jami, izvršiti vso no-

Hidroelektrarna Mariborski otok v gradnji

trano izgradnjo in montirati prvi stroj ter hidromehansko opremo za 2 pretočni polji. Med delom se je kmalu pokazalo, da smo sposobni tako velika in komplicirana dela izvrševati sami brez tuje pomoči. Kljub osem ponovnim težkočam je elektrarna Mariborski otok 5. septembra 1948. leta začela obratovati s prvoo strojem in dootretjinsko zajezitvijo. Vzporedno so izvrševali dela v levi gradbeni jami in spomladi 1949 je že začela delovati elektrarna s polno zajezitvijo. Ker ni bilo na razpolago jeklenih zapornic, smo dve pretočni polji zaprli z začasnimi zapornicami v obliki železobetonskih obokov, ki so imeli zgornaj z lesenimi tramovi zaprte odprtine, pripravljene za odpi-

lajo skupaj 411 m³/s vode pri padcu 14,70 m. Letna produkcija elektrarne bo znašala, ko bo opremljena z osemi tremi turbinami, 280 milijonov kWh, pri dveh turbinah, ki sta že montirani, pa dosega 200 milijonov kilovatnih ur.

Gradnja elektrarne Vuzenica

Vsi kolektivni, ki sodelujejo pri gradnji elektrarn, od inve-

stitorja, projektanta, gradbene operativne, dobaviteljev opreme do izvrševalca montažnih del, so si pri gradnji Mariborskega otoka razširili svoje izkušnje in s polnim delovnim zanosom prešli na gradnjo nove dravske elektrarne v Vuzenici. Ta elektrarna je od projekta do izvršitve skoro v celoti delo našega človeka. Delna pomoč od zunaj je bila potrebna le še pri dobavi turbin in električnih aparatov.

Obseg del. Izvršiti je bilo treba 110.000 m³ izkopa, večinoma v skali, izdelati 100.000 m³ betona, vložiti 2500 ton železobetonske armature, montirati elektrostrojno opremo, obsegajočo zaenkrat 2 turbine, 2 generatorja in 2 transformatorja, razvodno postajo ter številne električne aparate in zveze, dalje hidromehansko opremo za tri pretočna polja (eno polje so zaprli z začasnimi zapornicami), elektrarniški žerjav in druge naprave. Za ljudi je bilo treba zgraditi stanovanjsko naselje. V zajeznem območju so morali preložiti 10 km podravske ceste, izvršiti zavarovanje dravskega brega pod železnico proti delovanju zajezene vode in zgraditi večje število nadomestnih stanovanjskih in gospodarskih zgradb.

Vsa ta dela je izvršila gradbena in montažna operativna brez posebnih težkoč in je Vuzenica začela obratovati s prvoo agregatom 30. decembra 1953, nekaj mesecev pozneje pa mu je sledil še drugi agregat.

Moč in produkcija. Elektrarna Vuzenica bo imela v celoti tri enake turbine skupne moči 48.000 kWh, ki bodo izrabljale skupaj 411 m³/s vode pri padcu 14,70 m in proizvajale letno 250 milijonov kWh. Z dvema agregatoma, ki sta že montirana, pridobimo na leto 180 milijonov kWh.

Gradnja elektrarne VUHRED

Ze med gradnjo zadnje faze Vuzenice je gradbena operativna začela z deli na novi elektrarni Vuhred, ki bo najmočnejša dravska elektrarna nad Mariborom.

Obseg del je približno enak onemu, ki smo ga naredili pri Vuzenici, prej nekoliko manjši, ker so uvedli cenejši tip zapornic in so elektrarno projektirali kar se je dalo ekonomično.

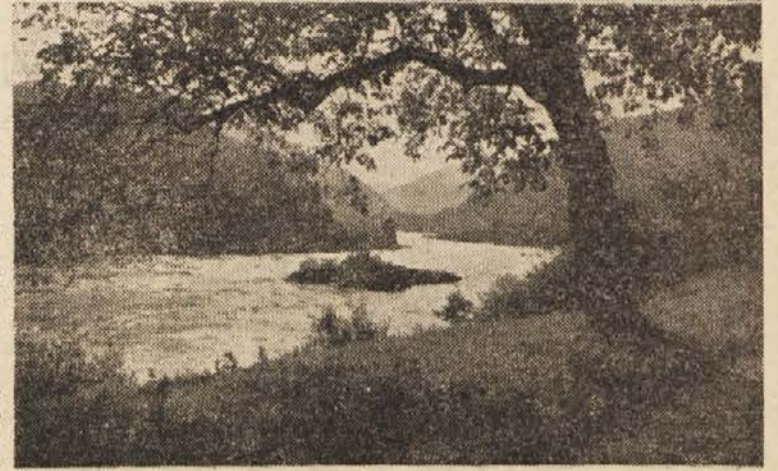
V gradnji so objekti v desni gradbeni jami, t. j. dva turbin-

ska stebra, dve pretočni polji in desna obrežna zgradba. Vsi kolektivni, udeleženi pri gradnji elektrarne, tekmujejo med seboj da bi šla elektrarna že letos decembra s prvoo strojem v pogon. Za leto 1956 so predvidena dela v levi gradbeni jami.

Moč in produkcija. Elektrarna Vuhred bo izrabljala o trih turbinah skupaj 411 m³/s vode pri padcu 12,40 m in bo producirala letno 350 milijonov kWh. Prvi stroj bo dajal letno 165 milijonov kWh, prvi in drugi skupaj pa 290 milijonov kWh.

Elektrarna Ožbalt

Ta elektrarna bo šesta in zadnja na odseku Drave med Mariborom in državno mejo nad Dravogradom. Z njeno dograditvijo bo Drava v tem odseku v celoti izrabljena. Po moči in produkciji bo elektrarna Ožbalt približno enaka elektrarni Vuhred. Z zgraditvijo elektrarne Ožbalt bo dana možnost izkoriščanja dravskih elektrarn po načinu tako imenovane pretočne akumulacije, s katero se lahko produkcija energije dobro prilagodi potrebam potrošnikov. Ta sistem bo omogočil kritje dnevnih konic potrošnje energije.

Dravska idila

Elektrarna Lobnica na Pohorju

Elektrarna Lobnica bo izrabljala vode centralne pohorske planote, ki se bodo zbirale v akumulacijskem bazenu Crno jezero s pregrado višine 50 m. Predvideni sta dve strojnici, ena na Sumiku, druga ob Dravi v Smolniku pri Rušah. Skupni izkoriščeni padec obeh stopenj bo znašal 970 m. moč elektrarne pa 150.000 kWh, letna produkcija pa 280 milijonov kWh. Lobniški sistem ima to prednost, da se lahko gradi v etapah. Prva etapa, ki imajo največ izgledov za skorajšnji začetek gradnje, bi imela moč 45.000 kW in bi proizvajala letno 60 milijonov kWh.

trčne energije, ki nastopajo pri izpadu ostalih elektrarn. Z zgraditvijo Lobnice bi postala preskrba z električno energijo sigurnejša in ekonomičnejša; stopnja izrabe obstoječih elektrarn bi se izboljšala in povečala za celih 30 milijonov kWh.

Dravske elektrarne niže Maribora

Drava je tudi pod Mariborom pripravna za energetske izrabo, ker ima še vedno 1% padca. Razdelitev na stopnje je v stanju začetnega študija. Sistem elektrarn bo na tem odseku drugačen. Poleg variant s strojnico ob jezu bodo prišle v poštev

Kratek odvodni kanal bi odvajal vodo nazaj v Dravo. Ta elektrarna bi bila najmočnejša na Dravi, ker bi imela padec 20 metrov, učinek 70.000 kW in letno produkcijo nad 400 milijonov kWh.

Elektrarna Hajdoše nad Ptujem. Hajdoše bo verjetno zopet elektrarna s strojnico pri jezu, nad katerim bi nastalo umetno jezero, dolgo 10 kilometrov in široko okoli 2 km. Poplavalo bi še nerodovito, deloma zamočvirjeno področje, ki ga Drava ob visokih vodah itak že večinoma poplavlja. To umetno jezero bi bilo največje v Sloveniji. V študiju je tudi varianta z dovodnim kanalom, ki pa zaradi neugodnih terenskih razmer nima toliko izgledov za izvedbo kakor pri elektrarni Loka.

Elektrarna Hajdoše bi imela 15,50 m padca, moč 50.000 kW in letno produkcijo 250 milijonov kilovatnih ur.

Elektrarna Videm pod

OSNOVNI PODATKI:
 padavinsko območje 61 km²
 letni dotok vode 63 × 10⁶ m³
 bruto padec 980 m
 instalirani pretok 86 m³/sek.
 instalirana moč 61 mw
 letna proizvodnja 106 GWh
 geološki sestav - tonalit.
 kristalni škriljavci
 vsebina Al₂O₃ bazena 30 × 10⁴ m³
 investicije na 1 kW 127.000 din
 investicije na 1 kWh 74 din
 specifična cena 1 kWh 4,95 din
 merilo dolžin 1:50.000
 merilo višin 1:5000

LEGENDA:

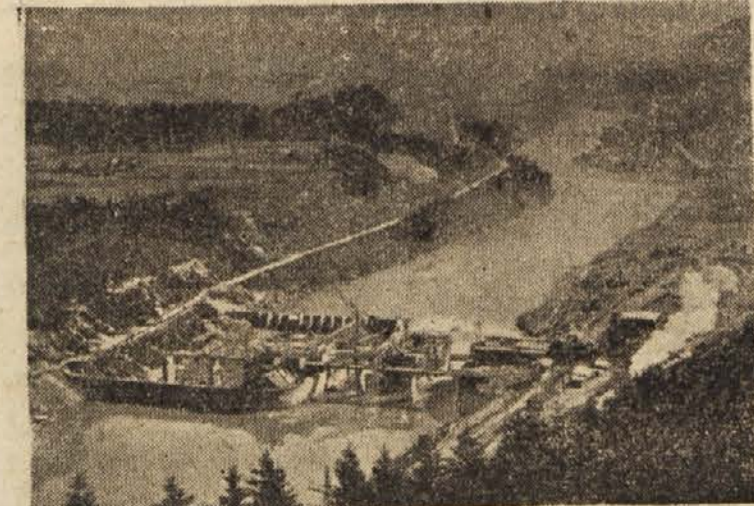
- dovodni kanal
- dovodni rov
- tlačni cevovod

mulacija elektrarna, ki izpolnjuje sistem dravskih elektrarn na ta način, da obratuje le v času, ko v Dravi primanjkuje vode, t. j. pretežno pozimi. Nadaljnji veliki pomen Lobnice je v tem, da lahko stopi v akcijo kadarkoli med letom in to v najkrajšem času parih minut in je zaradi tega sposobna preprečiti vse motnje v preskrbi elek-

trarne, ki izpolnjuje sistem dravskih elektrarn na ta način, da obratuje le v času, ko v Dravi primanjkuje vode, t. j. pretežno pozimi. Nadaljnji veliki pomen Lobnice je v tem, da lahko stopi v akcijo kadarkoli med letom in to v najkrajšem času parih minut in je zaradi tega sposobna preprečiti vse motnje v preskrbi elek-

trarne, ki izpolnjuje sistem dravskih elektrarn na ta način, da obratuje le v času, ko v Dravi primanjkuje vode, t. j. pretežno pozimi. Nadaljnji veliki pomen Lobnice je v tem, da lahko stopi v akcijo kadarkoli med letom in to v najkrajšem času parih minut in je zaradi tega sposobna preprečiti vse motnje v preskrbi elek-

trarne, ki izpolnjuje sistem dravskih elektrarn na ta način, da obratuje le v času, ko v Dravi primanjkuje vode, t. j. pretežno pozimi. Nadaljnji veliki pomen Lobnice je v tem, da lahko stopi v akcijo kadarkoli med letom in to v najkrajšem času parih minut in je zaradi tega sposobna preprečiti vse motnje v preskrbi elek-

Hidroelektrarna Vuzenica v gradnji

Elektrarna med Vidmom in Središčem ob Dravi. Možnost energetske izrabe Drave niže Vidma so omejene zaradi nizkih dravskih bregov, kar velja zlasti za odsek med Borlom in Ormožem. V poštev pride n. pr. elektrarna z jezom pod Borlom, dovodnim kanalom ob vnožju gričevja na mesnem bregu Drave in s strojnico v bližini Ormoža. Ta elektrarna bi imela 19 m padca, ca. 60.000 kW moči in letno produkcijo okoli 350 milijonov kWh.

Kot zadnja stopnja na slovenskem delu Drave prihaja v poštev elektrarna z jezom v Ormožu in dovodnim kanalom do strojnice v Središču. Padec bi znašal 13,5 m, učinek 50.000 kW, produkcija pa 250 milijonov kWh. Za odtočni kanal v Dravo bi služila struga potoka Trnovo.

Najstarejša elektrarna

Od začetka pa do konca leta 1954 je hidroelektrarna FALA dala 5.800.000.000 kWh

na Dravi

Na Fali, 16 km zahodno od Maribora, je naša najstarejša dravska elektrarna. Neka družba iz Graca jo je začela graditi pred 42 leti, ko je povpraševanje po električni energiji naraslo. Kredit za gradnjo je dobila od konzorcija švicarskih

prišli vojni ujetniki, so gradili naprej. Vzlic vsem težavam, v katere je zabredla takratna Avstrija zaradi vojne, je hidroelektrarna Fala začela obratovati v maju 1918. Turbine in generatorje so namreč še pred začetkom vojne naročili v Švic, kjer

desnem dravskem bregu je dvokamerna splovnica, kjer spuščajo splave. Za prehod rabi splav okoli 20 minut. Ko mu odprejo zapornico, zdrži po 7 m široki splovnici in se 35 m pod jezom spet vrne v naravno dravsko strugo. Splovnica pa sedaj nima več takega pomena, kot ga je imela včasih, ker plavajo po njej le redki splavi. Nove hidroelektrarne na Dravi namreč nimajo splovnice, zato vozijo splave samo še po Dravi od Vuhreda do Mariborskega otoka. Pa še tu jih je bolj malo. V sedanji dobi razvitega železniškega in avtomobilskega prometa splavarjenje izgublja svoj pomen.

V desnem obreznem zidu splovnice je ribja steza, po kateri lahko potujejo ribe vzlic jezcu po Dravi navzgor. Ribja steza ima 33 stopnic, ki so po 3 m dolge in 1,25 široke. Približno v sredini steze je večji bazenček, ki služi ribam za poivališče. V ribji stezi je opaziti mnogo belic in mren, ki potujejo proti izviru reke na drstenje. Tudi ostale elektrarne imajo ribje steze.

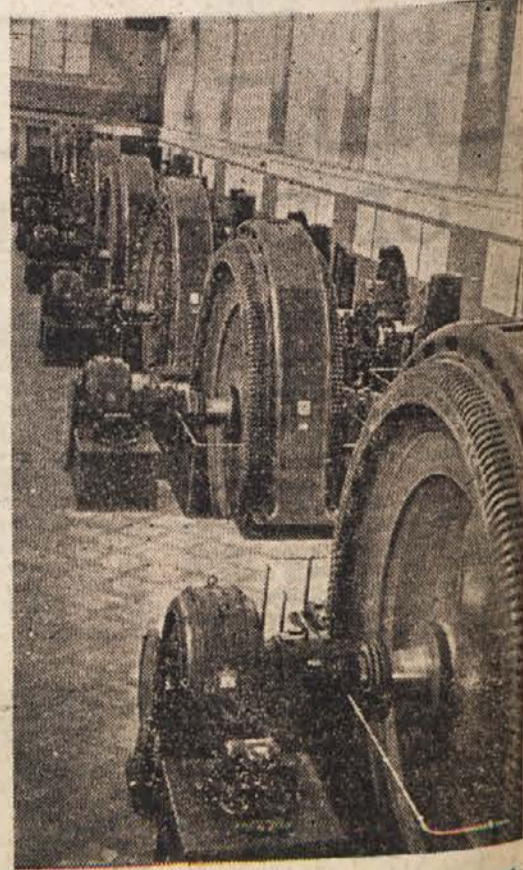
Ker je bila hidroelektrarna Fala zgrajena v davnih časih — tako se nam vsaj zdi pri sedanjem hitrem razvoju in tehničnem napredku industrije in novih hidroelektrarn — je imela nekatere pomanjkljivosti. Nekatere so v povojnih letih že odpravili, drugih pa ni bilo mogoče v celoti.

Leta 1948 so celo zajezitveno napravo zvišali za pol metra in tako povečali količino vode v akumulacijskem jezeru. Graditelji te elektrarne namreč niso računali, da bo na Dravi zrastle toliko elektrarn, ki bodo vplivale na vodostaj reke. Od količine vode pa zavisi obrato-

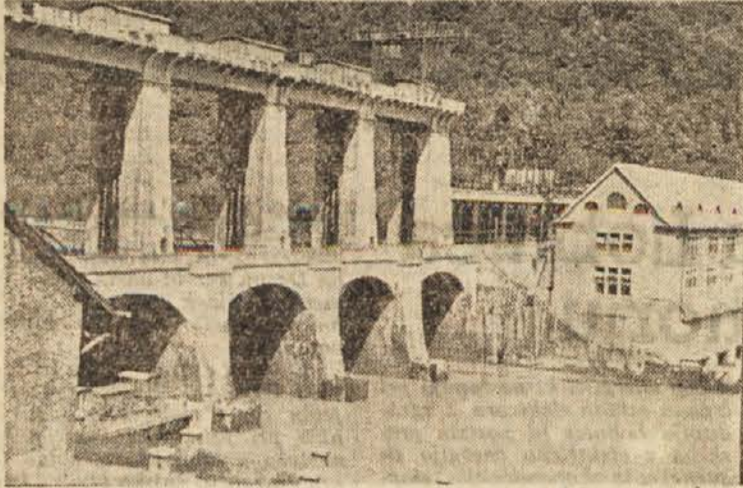
vanje posamezne elektrarne. Drava je bila že od nekdaj zelo muhasta reka, saj je doseglo razmerje pretečene vode pri največjem in najmanjšem vodostaju 1:750. Tako različen dotok vode pa so elektrarne na avstrijski strugi Drave še poslabšale, kar pa so pozneje uredili s posebno pogodbo.

Zelo hude neviščnosti je povzročalo tudi zmrzovanje zapornic v zimskem času. Ob hudem mrazu se je delal na zapornicah leden otepl, ki je onemogočil njihovo premikanje in spuščanje vode. Ker hidroelektrarna nima nobenih drugih razbremenilnih naprav, so si včasih pomagali tako, da so spuščali vodo v prostem toku skozi agregate, ki trenutno niso bili potrebni za proizvajanje električne energije. Po uspešnem poskusu so pozneje nekatere zapornice opazili, v medprostorih pa uredili električno ogrevanje. Na teh zapornicah se ne dela led, zato lahko spuščajo vodo. Tudi proti zaledenitvi grabelj, ki zaustavljajo vse naplavine lesa in ledu, so si pomagali z električnim tokom, ki so ga speljali v same železne grablje.

V strojnici je 7 agregatov, ki porabijo pri polnem obratovanju v eni sekundi 357 m³ vode. Pri najugodnejšem stanju vode imajo vsi skupaj učinek 36.200 kW. Po 35-letnem skoraj neprekinjenem obratovanju pa se opaža utrujenost materiala. Posledice so vse pogostejši lomni raznih strojnih delov. Posebno prizadete so lopatice gonilnih koles, ki se zaradi vibracije čisto zlomijo. To zahteva od delovnega kolektiva mnogo več naporov, kakor v kakšni novi hidroelektrarni. Stroški popravil

Motiv iz Fale

Pogled na hidroelektrarno Falo

in avstrijskih bank, ki ga je dal v višini preračunanih gradbenih stroškov. Prav pri Fali so začeli graditi hidroelektrarno zaradi tega, ker je bil tam najugodnejši teren, saj narasla voda v akumulacijskem jezeru ni poplavila nobenih polj. V kapitalistični družbeni ureditvi, ko so gradili privatni kapitalisti in njihove družbe, pa tudi niso upoštevali, kakšne bodo bodoče potrebe.

Ob začetku prve svetovne vojne je bila gradnja v polnem teku. Izbruh vojne pa je za nekaj časa ustavil delo, ker je zmanjkalo delavcev. Šele ko so

so jih, ne meneč se za vojno, tudi izdelali. Takrat so postavili 5 turbin po 6000 KM. Dve turbini po 9000 KM pa so montirali pozneje.

Ob razpadu Avstro-Ogrske v novembru 1918 je bil kraj priključen k Jugoslaviji. Lastništvo hidroelektrarne na Fali pa so prevzeli od avstrijske družbe »Steg« šele leta 1923. Takrat so ustanovili delniško družbo s sedežem v Beogradu, ki je prevzela tudi to hidroelektrarno.

V minulih letih je bila Drava znana splavarska reka. To so morali upoštevati pri gradnji jezcu za falko elektrarno. Ob

in vzdrževanja rastejo iz leta v leto, zato bo treba v bližnji bodočnosti zamenjati predvsem tekače in še nekatere druge dele, da bi bila elektrarna sposobna za normalno obratovanje.

Falka hidroelektrarna je bila zgrajena za potrebe, ki so bile pred 30 leti. Zato mnoge naprave niso ustrezale novim potrebam. Pred vojno je elektrarna samostojno oskrbovala potrošnike po svojem omrežju, po osvoboditvi pa se je povežala v enotni sistem z ostalimi elektrarnami. Zaradi tega so falki daljnovodi postali prešibki za prenos električne energije; prav tako pa tudi visokotlačna naprava. V letih 1950 do 1953 so postopoma izmenjavali stare naprave z novimi: transformatorje 80 kV so zamenjali z novimi 110 kV, kakršne imajo ostale elektrarne; vse izolatorje na daljnovodih so zamenjali z novimi za visoko napetost; prav tako so zamenjali vse merilne transformatorje ter ločilna in učinkovna stikala.

Razen tega je bilo treba zamenjati še mnogo drugih stvari, ki so z navedenimi neposredno povezane.

Z mnogimi preureditvami je tudi komandni prostor postal pretesen. Zato gradijo novo v podaljšku strojnice. Nadaljujejo tudi druge preureditve, kolikor se niso končale, da bi hidroelektrarna povsem ustrezala sedanjim potrebam in napredku.

Vzlic takim neprijetnostim hidroelektrarna Fala spolnjuje svoje naloge. Od začetka obratovanja do sedaj je dala potrošnikom 5800 milijonov kilovatnih ur električne energije. Največ električne energije je proizvedla v letu 1953, ko je dosegla skoraj 194 milijonov kilovatnih ur. Kakor smo že omenili, je proizvodnja odvisna v največji meri od razpoložljive vode; saj zmogljivost elektrarne znaša 220 milijonov kilovatnih ur, če bi imela dovolj vode, da bi lahko polno obratovala vse leta.

HIDROELEKTRARNA DRAVOGRAD

— pomemben vir električne energije

Elektrarna Dravograd je požrla mnogo žrtev, preden je začela služiti fašistom. Začeli so jo graditi namreč Nemci v času okupacije med drugo svetovno vojno. Z delom so pohiteli, ker so mislili, da bo tudi ta hidroelektrarna večala njihov vojni in gospodarski potencial; graditi so jo začeli že jeseni 1941. Pri gradnji so uporabili na stotine prisilno mobiliziranih Čehov, Poljakov, Ukrajincev, predvsem pa Slovencev in Hrvatov. Razen teh so na gradbišču delali tudi vojni ujetniki. Le vodilni kader in priganjače pri delu so prispevali sami; ti so bili večinoma iz »Rajhca«.

Takšno vodstvo je do skrajnosti izkoriščalo delavce in vojne ujetnike. Razen brezobzirnega priganjanja k delu so mnogi delavci občutili še vse grozote gestapovskih zaslišanj in taborišč. Posebno so mučili ujetnike, ki jih je v pol leta od 400 pomrlo 180. Fašisti niso varčevali z ljudmi, bolj so čudali stroje. Zato so jih imeli na gradbišču dravogradske hidroelektrarne vedno dovolj — leta 1943 kar 1800.

Iz muk in krovi teh ljudi je v dravski strugi hitro rasla moderna hidroelektrarna, v tistem času prva take vrste na jugoslovanskem ozemlju. Prvi agregat je začel obratovati že v decembru 1943, drugi pa 7 mesecev pozneje. Tretjega agregata zaradi porazov na frontah niso montirali. Toda od elektrarne Nemci niso imeli mnogo koristi. 5. aprila so jih zavezniška letala bombardirala in tudi zadela. Na elektrarno in bližnjo okolico je bilo odorženih okoli 800 bomb različne velikosti. Razodno

naprave, razdelilna postaja ter večina naprav v stikalno-upravnem posloju so bile skoraj popolnoma uničene. Tudi jez je bil poškodovan. Zaradi teh poškodb elektrarna ni več obratovala. Vodstvo je ni hotelo popraviti, ker je že bilo prepričano, da jo bo izgubilo.

Dravogradska elektrarna je utrpela še novo škodo, ko se je tam spopadla narodnoosvobodilna vojska s fašistično vojsko in ustaši ter belogardisti. Končno so se morali umakniti vsi in elektrarna je postala last tistih, katerim edino pripada — last delovnih ljudi Jugoslavije. Bila pa je hudo poškodovana — takrat so ocenili škodo na 172,5 milijonov dinarjev — zato je bilo potrebno mnogo truda, da je lahko spet začela obratovati. Škodo so povečale še enote bolgarske vojske, ki so se za nekaj

časa nastanile v elektrarniških prostorih.

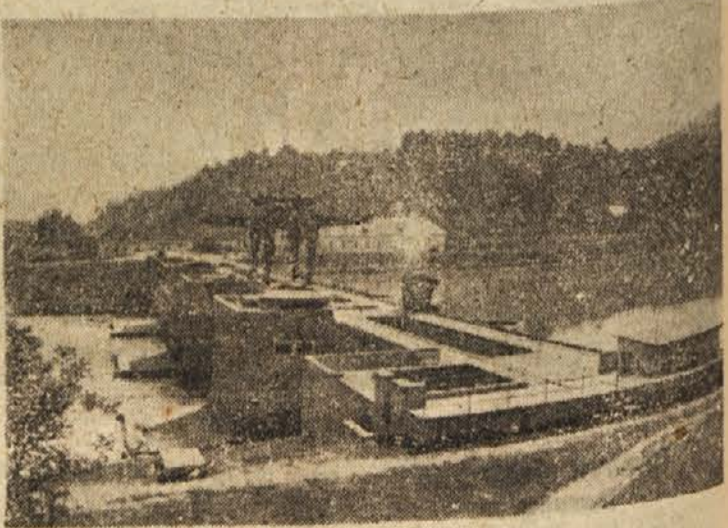
Nova doba za dravogradska hidroelektrarno je nastopila šele 1. julija 1945, ko jo je Ministrstvo za industrijo in rudarstvo LR Slovenije začelo obnavljati. Takratno vodstvo hidroelektrarne je sklenilo, da mora biti do konca leta popravljena, da bo lahko začela obratovati. Z velikim pogumom je majhna skupina ljudi sprejela to nalogo. Popravil je bilo mnogo in najrazličnejših. Najprej je bilo treba obvarovati material pred vremenskimi vplivi in odnašanjem. Potem je bilo treba poiskati strokovnjake in delavce, preskrbeti material in denar, da bi delo steklo čim hitreje. Čeprav je v tistih povojnih mesecih manjkalo enega in drugega, je bila hidroelektrarna obnovoljena v sorazmerno kratkem času. 8. de-

cembra 1945 je že začel obratovati prvi agregat. Delovni kolektiv je slavil veliko zmago, saj je delo opravil v krajšem roku kot je obljubil. Elektrarna, ki je zrastle iz znoja in krovi izkoriščanih in zatiranih ljudi, je začela služiti delovnim ljudem Jugoslavije. Drugi agregat, ki je bil še hujše poškodovan, pa je bil popravljen do 24. februarja naslednjega leta. Od takrat stalno obratujeta oba agregata.

Vzlic temu, da je bila hidroelektrarna grajena v vojnem času, ko se ni toliko pazilo na kakovost, in da je bila pri bombardiranju hudo poškodovana, obratuje pod vestnim vodstvom delovnega kolektiva brez večjih motenj in okvar. Lani je vodstvo hidroelektrarne Dravograd sklenilo pogodbo z dvema avstrijskima podjetjema za dobavo tretjega agregata, ki ga dobi po sporazumu med našo državo in Avstrijo o izkoriščanju vode reke Drave in njenih pritokov.

Po več reorganizacijah, ko je dravogradska hidroelektrarna prehajala iz ene uprave pod drugo, je 2. novembra 1950. leta prešel upravljanje delovni kolektiv sam. Leta 1952 so bile vse dravske hidroelektrarne združene v eno podjetje z delavskim svetom, ki so ga volili delovni kolektivi oseh elektrarn. Takrat je bil sedež uprave v Mariboru. Od leta 1953 dalje pa je hidroelektrarna Dravograd spet samostojno podjetje, kar daje delovnemu kolektivu večje pravice, pa tudi več odgovornosti. Redno obratovanje elektrarne, razen manjših motenj, ki so skoraj normalni pojav, kaže, da se tega tudi v celoti zaveda.

Proizvodnja električne energije je narasla iz leta v leto,

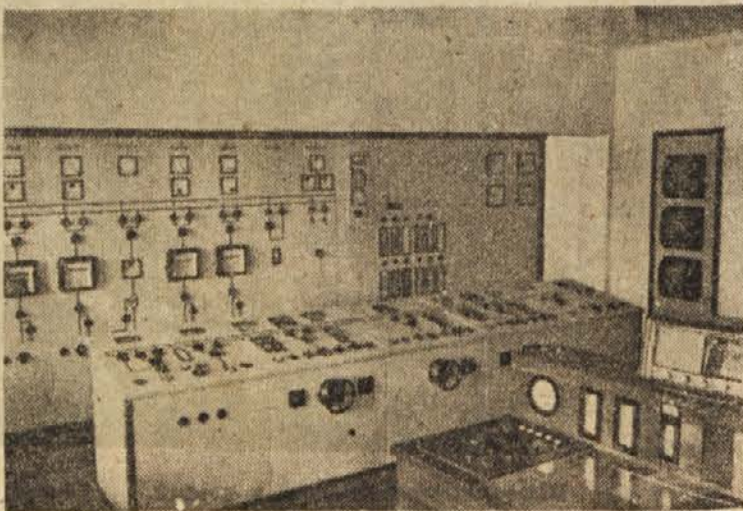
Pogled na hidroelektrarno Dravograd

čeprav sta vedno obratovala le dva agregata. Leta 1946 je dala našemu gospodarstvu 76 milijonov kWh, dve leti pozneje pa že 100 milijonov. Okrog te količine je proizvodnja nihala vse do leta 1952, ko je bilo proizvedeno skoraj 115 milijonov kilovatnih ur električne energije. Na tej višini se je obdržala tudi naslednja leta. Razen strojnih naprav pa je na količino proizvodnje vplivala količina vode v dravski strugi in potrošnja električne energije. Prva leta po vojni je bilo preveč elektrike, zato so ponosili in ob dela prostih dnevi proizvodnjo omejevali. Sedaj pa elektrike ni nikoli preveč, čeprav je dajejo naše elektrarne mnogo več. Industrija postaja vedno večji potrošnik.

Po pogodbi z Avstrijo bi lahko odnišni električno energijo izvažali. To pa se lahko zgodi kdokoli takrat, ko je v Dravi

mного vode, da bi lahko vsi agregati obratovali daljši čas s polno zmogljivostjo.

Delovni kolektiv šteje okoli 75 ljudi. V prvih povojnih letih je bil večji, imel je tudi preko 200 udarnikov in preko 100 nagrajenih ter še nekaj več pohvaljenih. Delovni kolektiv ima tudi staro sindikalno podružnico, ki je imela pripravljanih 50 članov. Junija 1945, ustanovili pa so jo mesec dni pozneje. Sindikalna podružnica je uspešno opravljala vse naloge teh desetih letih, od političnega in kulturno-prosvetnega dela do preskrbe, organiziranja tekmovanja in skrbi za proizvodnjo. Mnogo od teh nalog je pozneje prezel delavski svet, vendar tudi sindikalna podružnica čuti moralno odgovornost za njihovo izpolnjevanje.

Stikalnica hidroelektrarne Dravograd

PRVI GIGANT NA DRAVI

Hidroelektrarno Mariborski otok v bližini Maribora so začeli graditi Nemci med okupacijo. Leta 1942 je začela družba AEW raziskovati teren. Takrat so nemški kapitalisti bili še prepričani, da bo ta del naše domovine ostal vedno pod njihovim gošpotvom. Zato so hoteli izrabiti gonilno moč dravske vode za povečanje svojega bogastva, a so se hudo zmotili. Po svojem begu nam sicer niso pustili mnogo, ker so raje uničili, vendar jim je skoraj vsa njihova sredstva in napore, ki so jih položili, odnesla voda.

Do kapitulacije nemškega fašizma so pri gradnji hidroelektrarne Mariborski otok opravili okoli 30% gradbenih del v prvi gradbeni jami in desnem bregu Drave. Pri teh delih so izkoristili ceneno delovno silo in vojne ujetnike, pospeševali pa so jih tudi s stroji. Skoraj vse stroje in orodje pa so v zadnjih tednih pred okupacijo odpeljali v staro domovino. Uničili ali odnesli so celo načrte in dokumentacijsko gradivo, da svobodno jugoslovansko ljudstvo ne bi moglo graditi naprej. Kar niso mogli odpeljati ali odnesti, pa so na gradbišču uničili, če se je le dalo. Vodstvo gradbišča in tehnični kader, ki sta bila sestavljena iz tujcev, sta tudi odšla.

Ob kapitulaciji Nemčije je delo na gradbišču hidroelektrarne Mariborski otok zastalo, vendar ne za dolgo časa. Kmalu so začeli prihajati naši strokovnjaki iz raznih krajev, da bi nadaljevali začetno delo. Delovne skupine strokovnjakov in pomožnih delavcev so prihajale iz vseh vetrov naše domovine. Gradbišče je začelo in zaobladal je

velik delovni polet, kakršnega prej tamkaj niso poznali. Sleherni član tega delovnega kolektiva od vodilnega kadra, strokovnjakov, do pomožnih delavcev je čutil veliko odgovornost in potrebo, da bi hidroelektrarno zgradili čimprej. Zato niso delali samo podnevi, temveč tudi ponoči. Nobeden ni okleval pred velikimi napori.

Delo je hitro napredovalo. Rasla je separacija gramoza, obenem pa tudi betonarna. Ker je bila oddaljena skoraj 1 km, so prevoz betona mehanizirali in ko so popravili pokvarjene stro-

ga delovnega poleta niso mogli zavreti niti sovražniki delovnih ljudi Jugoslavije, ki so se povezovali v raznih skupinah in taborih.

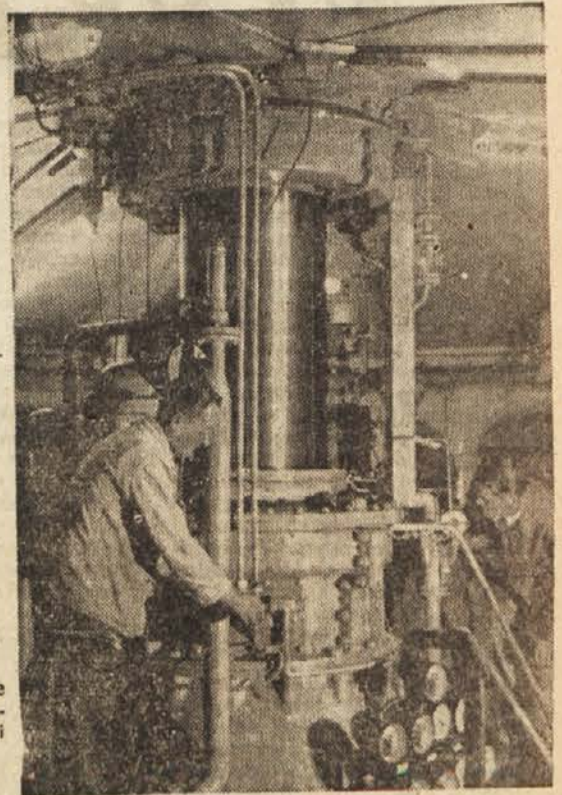
Kazno je bilo, da se je v maju 1946 zarekla proti graditeljem hidroelektrarne Mariborski otok tudi narava. Voda je naraščala in divje butala v betonski zid gradbene jame, ki ji je obiral tok. Tok vode je bil namreč z gradbeno jamo omejen na polovico. Prišla je najhujša noč, ko so graditelji že pripravili eksplozijo in zažigalne orovice, da bi razstrelili betonsko obzidje

mirno so sprejemali obvestila o naraščanju vode v gornjem toku reke. Minute so bile dolge kot drugekratni ure, noč se je vlekla v neskončnost. Na srečo je začela v najbolj kritičnem trenutku voda upadati, betonska pregrada je vzdržala, napori delovnih ljudi so bili obarvani pred uničenjem. Graditelji so si oddahnil in še bolj vneto nadaljevali svoje delo.

Leta 1946 so začeli montirati prve zapornice v pretočnem polju III. Naredili so jih naši delovni kolektivi v obnovljenih tovarnah, čeprav takrat priče z odgovorni jugoslovanske industrije. Zapornice so bile težke skoraj 280 ton. Razveseljivo je bilo tudi to, da so na gradbišču hidroelektrarne in v tovarnah, ki so izdelale naprave, delali brez tujih strokovnjakov. Naši delovni ljudje so se usposobili tudi za najtežja in komplicirana dela. Montirali so tudi pozimi, ko je pritiskal hud mraz, kot že dolgo zim ne. Včasih se je koža oprjemala mrzlega železa, toda delavci niso odnehali. Treba je bilo pokazati vsakemu, ki je podcenjeval sposobnost in vzdržnost naših delovnih ljudi, kaj zmoremo.

Jeseni 1947 so začeli montirati tudi prvi agregat. To je bil največji in najbolj razveseljivo dogodek za ves delovni kolektiv. Turbina, ki so jo montirali, je bila tistikrat največja v naši državi — imela je 22.600 KM — pozneje pa so naši delovni kolektivi v podjetjih težke industrije naredili še večje. Tudi generator z zmogljivostjo 24.000 KVA je bil dotlej največji v naši državi. Ta dva orjaka sta bila sestavljena iz ogromnih strojnih delov, saj je samo grad

Nosilni ležaj tretje turbine hidroelektrarne Mariborski otok

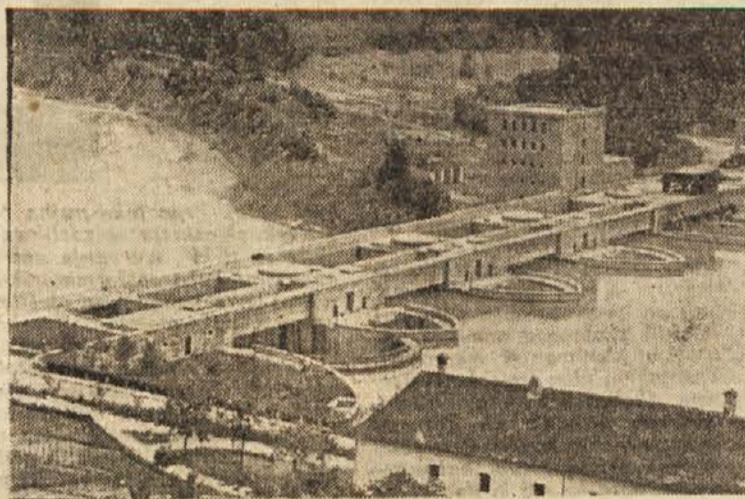
bila dolga 13 m in je tehtala 37 ton. Tudi drugi deli so bili težki po 30 ton. Take dele spraviti na njihovo mesto, ni bila lahka stvar. Tudi pri takem delu še niso imeli izkušenj. In vylie temu so uspeli tako rekoč brez tuje pomoči — le en samcat tuj strokovnjak je prisostvoval montaži.

Po vztrajnih delovnih borbah in zasluženih uspehih je prišel tisti dan, ko se je začetel pri agregat v hidroelektrarni Mariborski otok, to je bilo 5. septembra 1948, dan, ki bo ostal v nepozabnem spominu vsem graditeljem. Izbojevali so veliko zmago, ko je njihovo delo začelo koristiti našemu gospodarstvu. Z betonom hidroelektrarne pa je pomšana tudi kri nekaterih ponesrečencev, ki jih ne bodo nikoli pozabili. Tega leta so bila končana vsa gradbena dela.

Do leta 1953 so montirali zapornice na pretočnem polju II in agregat s transformatorjem.

3. septembra 1955 je začel obratovati drugi agregat. Ta dva agregata sta samo v letu 1954 dala našemu gospodarstvu 198 milijonov kilovatnih ur električne energije. S tretjim agregatom bo proizvodnja še močno narasla. Za pogon agregatov služi voda iz akumulacijskega jezera, katerega prostornina znaša skoraj 19 milijonov prostorninskih metrov. Zaradi tega jezera so morali opraviti nekatera dela pri preložitvi ceste in zgraditi nove mostove. Dosedanja vrednost osnovnih sredstev hidroelektrarne Mariborski otok presega 5 milijard dinarjev, kar so vse prispevali naši delovni ljudje.

Brez domov lahko trdimo, da se je na gradbišču hidroelektrarne Mariborski otok rodila in zaživel kader graditeljev naših hidroelektrarn. Tu je bila praktična šola za mnoge, ki so pozneje gradili v naši domovini že toliko novih hidroelektrarn.

Hidroelektrarna Mariborski otok

je, so si lahko z njimi spet pomagali pri delu. Delali so v treh izmenah, poleti in pozimi, v dežju in mrazu. Hidroelektrarna je rasla mnogo hitreje, kakor bi bil prej kdo slutil. Te

gradbene jame in tako preprečili še večjo škodo. Sicer bi že ta škoda bila tako ogromna, da je slehernemu drhtelo srce. Čakali so in odlašali do zadnjega, najbolj kritičnega trenutka. Ne

VUZENICA - nova zmaga delovnih kolektivov

Pogled na hidroelektrarno Vuzenica v gradnji

Pred osmimi leti Vuzenica ni pomenila več, kot mnogi drugi kraji ob Dravi. Sedaj pa je znana po vsej naši domovini in še preko njenih meja. Sloves Vuzenice so ustvarili graditelji, ki so prišli jeseni leta 1947, in njihovi pomočniki, ki so prihajali še naslednja leta. Njihove pridne in spretno roke so ustvarile pri Vuzenici novo hidroelektrarno; seveda s pomočjo mnogih drugih delovnih kolektivov, ki so izdelali strojne naprave.

Razen spuščanja elektrarne v obratovanje je najpomembnejši dan za Vuzenico 24. oktober 1947, ko je prišla v Vuzenico prva skupina 30 delavcev. Prišli so z gradbišča hidroelektrarne Mariborski otok, kjer so bila gradbena dela tako rekoč opravljena. Izkušeni delavci so zasladili prve krampe in lopate v zemljo na tistem mestu, kjer že nekaj časa obratuje velika hidroelektrarna. Dravska bregova sta bila divje obraščena z prmovjem in drevjem, kar so morali delavci najprej očistiti, da so pripravili prostor za gradbišče. Takrat so zvedeli za Vuzenico tudi tisti, ki se v šoli

niso nikoli učili o njej.

Urediti novo gradbišče ni lahko, posebno če graditelji v novem kraju ne najdejo niti potrebne strehe, kjer bi se lahko ponoči pošteno spočili. Vuzenica ni velik kraj, zato ni mogla nuditi strehe mnogim delavcem, ki so prišli v naslednjih mesecih graditi hidroelektrarno. Graditelji, ki so omejevali tok dravske vode z ogromnimi betonskimi pregradami, da bi lahko delali v rečni strugi na suhem, so si morali graditi tudi stanovanja, menzo in druge potrebne prostore. Kmalu je na pobočju nad gradbiščem zrastle skromno, a prijetno delavsko naselje.

Zakaj so začeli graditi prav pri Vuzenici, ko pa so bili pogoj tako neugodni? Naša industrija, ki se je po vojni začela razvijati s hitrim tempom, rabi vsak dan več električne energije. Strokovnjaki so izračunali, da bo za kritje vseh potreb v prihodnosti treba dravski tok v celoti izkoristiti za pogon hidroelektrarnskih turbin. Zgraditi bo treba toliko hidroelektrarn, kolikor jih bo voda lahko poganjala. Zato je treba začeti na gornjem toku reke, da voda, ki

se nabere za vsakim jezom v akumulacijskem jezeru, ne bi oteževala graditeljem kopanje in betoniranje temeljev na dnu reke pri gradnji naslednje elektrarne. In tako so določili, da je treba vylie vsem težkočam zgraditi novo elektrarno pri Vuzenici. Graditelji hidroelektrarn so sprejeli to nalogo in se zaigrili v delo.

Bilo pa jih je premalo, da bi lahko sami opravili pravočasno vsa dela, kakor so bila predvidena v načrtu. Izkopati je bilo treba 90.000 m³ zemlje in kamenja, da so poiskali trdne temelje za objekte, ki stoje v vodi, in poglobiti strugo, da ima voda večji padeč do turbin in s tem tudi večjo storilnost. V hidroelektrarnske objekte so vbetonirali 100.000 m³ raznih vrst betona.

Razen teh neposrednih del pri gradnji je bilo treba opraviti še mnogo drugega. Gradbeni jami je bilo treba obdati z močnimi betonskimi pregradami, ki so jih po končanem delu morali razbiti. Ob dravski strugi je tekla cesta in so stale hiše z gospodarskimi poslopji. Vse to se je moralo umakniti pred

vodo, ki je nad jezom sedaj mnogo višja, kot je bila pred zgraditvijo elektrarne ob največjem vodostaju. Republiška cesta je speljana višje v hribu v dolžini 10 kilometrov. Tudi železniško progo je bilo treba zavarovati v dolžini 4 km. Vse to je zahtevalo skoraj 300.000 m³ prekopane zemlje. Zato so pri pomožnih delih in izkopih priskočili na pomoč delavci različnih poklicev in uslužbenci, ki so delali na gradbišču po nekaj tednov.

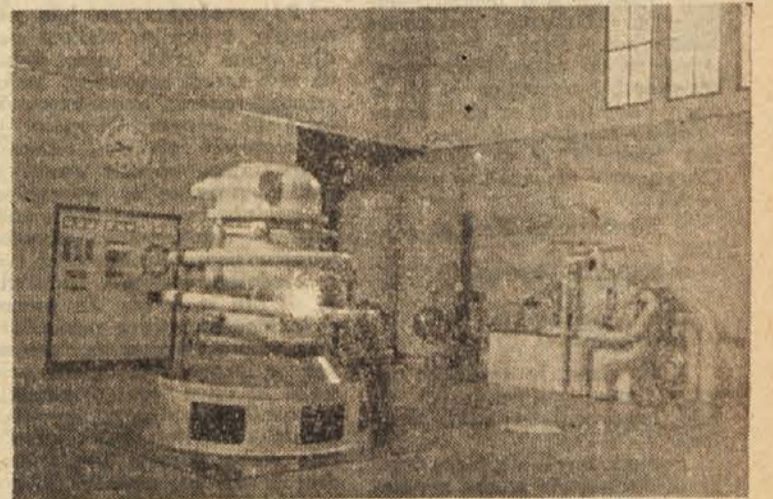
Na nekdanjem razgibanem gradbišču stoji mogočen jez s turbinski stebri, ki so 42 m dolge, 19 m široke in 34 m visoke železobetonske zgradbe. V spodnjem delu imajo vtočne kamere, betonska spirala in sesalne cevi za dovajanje vode k turbinam v zgodnjem delu pa strojnice in prostore za dvigala zapornic. Turbinski stebri imajo ravne krove z odprtinami za montažo strojev. Za pretok odvišne vode v času visokega vodostaja ima jez 4 pretočna polja, ki so med turbinskimi stebri in obrežnimi zgradbami. Zmogljivost pretočnih polj je precej večja, kot je dravska voda kdajkoli, odkar

jo opazujejo, dosegla. Zato ni nevarnosti, da bi voda v akumulacijskem jezeru preveč narasla.

Na obeh straneh jezja sta zgradbi. V zgradbi na desni

zvzvišenem prostoru nad železniško progo. Površina razdelilne postaje meri 100 x 30 m.

Turbinski stebri in obrežne zgradbe so med seboj povezani z jezovnimi mostovi. V njihovi

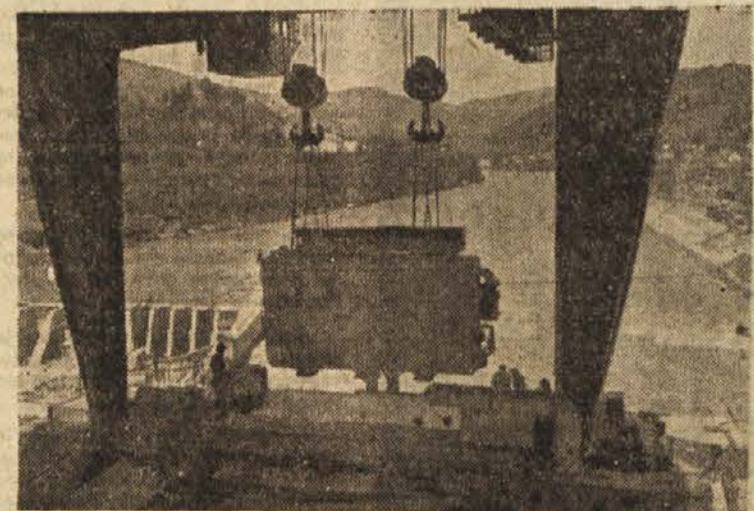
Pogled v strojnico hidroelektrarne Vuzenica

strani je montažna dvorana z delavnicami ter komandnim in relejnim prostorom. Komandni prostor je skupen za vse tri agregate in štiri odvoje po 110 kV. Na komandnih ploščah so merilni instrumenti, krmilna stikala in zaščitne naprave s signalnimi okenci. Zgradba na levem bregu pa ima prostore za dvigala zapornic in skladišča. V njej je speljana tudi ribja steza.

V vsakem turbinskem steburu je po ena Kaplanova turbina z 22.600 KM. Vsaka turbina je težka 422 ton, samo vrtiljivi del pa 94 ton. Za obratovanje rabi v vsaki sekundi 137 m³ vode in naredi v eni minuti 125 obratov. Nad turbino je na isti navpični osi nasajen generator. Transformator, ki se nahaja v turbinskem steburu zraven generatorja, je povezan z razdelilno postajo z oljnimi kablji, ki so speljani po podzemeljskem hodniku. Razdelilna postaja 110 kV je oddaljena 250 m in stoji na

notranjosti sta zvezni in kabljski hodnik. Na krovu pa je čez jez speljana cesta in proga za univerzalni žerjav z dvigalno močjo 140 ton.

V mislih si je težko predstavljati tako ogromne zgradbe in notranje naprave, ki so jih ustvarili naši delavci v Vuzenici v kratkem času. Kdor se vozi tam mimo z vlakom, lahko vsaj približno vidi, kaj so bile sposobne zgraditi roke svobodnih ljudi. Leto in pol je že preteklo od tistega dne, ko je začel prvi agregat dati elektriko. Pozimi 1953-54, ko je bilo takšno pomanjkanje elektrike zaradi nizke vode, je hidroelektrarna Vuzenica že mnogo koristila našemu gospodarstvu. Lani je začel obratovati še drugi agregat. Kmalu bo pa tudi tretji. Svobodni tok Drave so zmotili naši ljudje, ki so si jo predredili, da jim bo služila in delala za njih. In po tem je postala Vuzenica pomembna.

Montaža transformatorja na hidroelektrarni Vuzenica

ELEKTRO MARIBOR-MESTO

Ko je pred desetimi leti Maribor dočkal osvoboditelje, se je kolektiv podjetja dobro zavedal, da ga čakajo v osvobodjeni domovini težke naloge. Stiri leta okupacije so pretekla, ko niso napravili na električnih napravah Maribora ničesar. Vse, kar je okupator zgradil, je bilo nekaj provizoričnih objektov, v glavnem v vojne namene. Namesto da bi naprave vzdrževali, je bila njihova zmožljivost celo zmanjšana s tem, da so 15 ton bakra, ki ga je okupator krvavo potreboval, zamenjali z železom. Temu se je pridružilo še bombardiranje, ki je razen gradbenih objektov težko prizadelo tudi električno mrežo. Poškodovane in uničene so bile številne transformatorske postaje, na številnih mestih so bili potrpani daljnovodi in nizkonapetostno omrežje. Niti zemeljski kabli niso bili izzeti. Popravila, v kolikor so se vršila sprti, so bila provizorična v najslabšem pomenu besede. Že med okupacijo pa se je pričela naglo večati potrošnja električnega toka v gospodinjstvu. Pričakovati je bilo tudi, da se bo v osvobodjeni domovini naglo razvijala industrija.

Vse to je imel pred očmi delovni kolektiv podjetja, ko je stopil pred desetimi leti v novo obdobje zgodovine. Saj so že mnogo pred tem zavedni člani kolektiva pripravljali načrte za bodočnost, to pa seveda v najstrožji tajnosti. Od vseh problemov pa so jim povzročala največ skrbi vedno bolj prazna skladišča ter negotovost, kdaj jih bo mogoče zopet napolniti. Vendar dobre volje ni manjkalo in kolektiv se je nemudoma lotil dela. Dve leti trdega dela je zahtevala obnova. Zaradi pomanjkanja materiala pa ni bilo mogoče izvesti obnovitvenih del v takem obsegu, kakor bi bilo z ozirom na naraščajočo potrošnjo toka potrebno.

Razen obnove obstoječih naprav pa se je poslovala pred

elektrogospodarstvo še druga, večja naloga, namreč izgradnja elektrarn, ki naj omogočijo dobavo toka novi industriji ter elektrifikacija onih krajev, ki so zaradi mačevoške politike stare Jugoslavije bili do tedaj zapostavljeni. To je bilo predosem podeželje, vendar pa je bilo tudi na področju našega podjetja v neposredni bližini mesta šest večjih naselij in nekaj delov naselij ob osvoboditvi še brez električnega toka. Večina teh je podjetje elektrificiralo že do leta 1948, zadnji oas. to je Zgor. Duplek, pa v letu 1951.

Prav kmalu pa so se pričeli pojavljati novi problemi, kot posledica hitrega razvoja industrije ter izredno naraščanje potrošnje električnega toka za go-

razdelilnih transformatorskih postaj v centrih potrošnje namesto ene same premale in zastarele razdelilne postaje v Radvanju, ki ima vrh tega zelo neugodno lego z ozirom na glanne industrijske potrošnike. Ta načrt je bil v skladu z nameravano izgradnjo glavne razdelilne postaje v Pekrah. Razen tega pa je moralo podjetje zaradi rastočih potreb na že elektrificiranem področju misliti na nadaljnjo izgradnjo novih napajalnih postaj, rekonstrukcijo že obstoječih napajalnih transformatorskih postaj ter razširitev in rekonstrukcijo nizkonapetostnega omrežja.

Vse navedene naloge pa so bile žal prav do nedavnega v senci osnovnih nalog elektrogospodarstva, namreč izgradnja elektrarn in elektrifikacije podeželja, katere so močno pritiskale na blagovne fondne in angažirale večino razpoložljivih finančnih sredstev. Posledica tega je bila, da so ta dela v kljub naporom kolektiva zastajala za

razvojem potrošnje ter je kvaliteta dobavljene energije zaradi tega stalno padala.

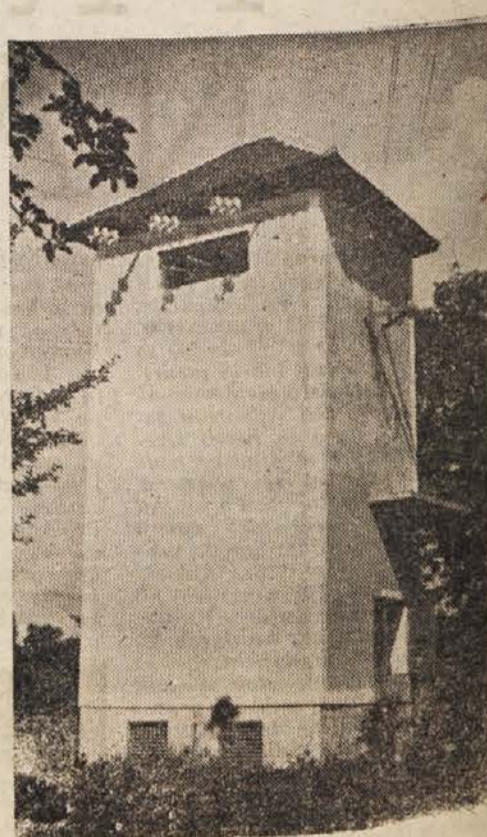
Vzlic tem oiram pa je bilo v prvih desetih letih svobode na dobavnem področju podjetja zgrajenih in obnovljenih v celoti 29 km daljnovodov, 6 km kablovodov, 75 km omrežja nizke napetosti ter razdelilna transformatorska postaja 35/10 kV v Melju s kapaciteto 5 MVA, razdelilna transformatorska postaja Tezno s kapaciteto 16 MVA pa je pred dograditvijo.

Približno sliko razvoja potrošnje električne energije si lahko ustvarimo, ako primerjamo številke. Tako je znašala celotna potrošnja električnega toka za industrijo in široko potrošnjo v letu 1940 24 milijonov kWh, v letu 1955 pa pričakujemo celoten odjem v višini 69 milijonov kWh. Odjem za široko potrošnjo, ki je v letu 1945 znašal vsega 5.561.000 kWh, je narasel v letu 1954 na 21.200.000 kWh. Podjetje oskrbuje z električno energijo 21.000 malih odjemalcev ter 37 veleodjemalcev.

Poleg osnovnih nalog podjetja, to je prenosa in prodaje električne energije ter gradnje in vzdrževanje električne mreže, pa je podjetje v mejah možnosti izvajalo tudi razne usluže, kot gradnjo in vzdrževanje javne razsvetljave, napravo hišnih instalacij ter priključkov in razna druga dela. Delovni kolektiv pa se je poleg tega zelo udejstvoval tudi pri prostovoljnem delu, saj sta bili z njegovo pomočjo obnovljeni stanovanjski zgradbi v Vošnjakovi ulici ter deloma urejena okolica bivših elektromehaničnih delavnic na Teznu, sedanje Elektrokovine. Prav tako ni bilo zanemarljivo kulturno-prosvetno delo, saj je sindikalna družnica dobila več pohval.

Med najpomembnejšimi nalogami podjetja v bodočnosti pa je izgradnja tretje razdelilne transformatorske postaje v Studencih ter pomezava vseh treh razdelilnih postaj z RTP-Pekre in

1945
1955

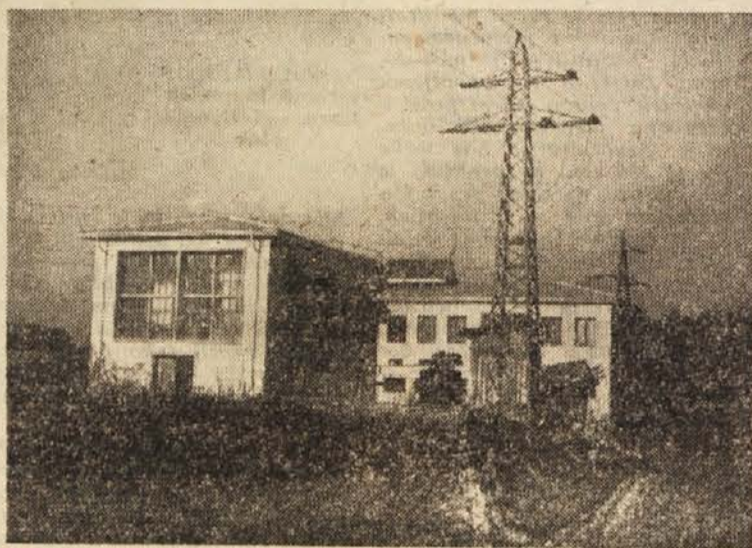

Transformator

med seboj. Prav tako nujna pa je rekonstrukcija razdelilnega omrežja 10 kV, izgradnja novih napajalnih transformatorskih postaj ter zamenjava in ojačitev omrežja nizke napetosti. Finančni pogoji za izvedbo teh nalog so se na srečo predosem v letošnjem letu znatno izboljšali, ker nam je v ta namen deloma na razpolago amortizacija razen iz lastnih virov tudi iz ostalih podjetij Elektrogospodarske skupnosti Slovenije.

Večkratna menjava organizacijskih oblik elektrogospodarstva ni najugodnejše vplivala na izbršitev nalog podjetja. Nadejamo se, da bo sedanja oblika, to je samostojno podjetje v sklo-

pu Elektrogospodarske skupnosti Slovenije, trajnejša. Ta oblika je za naše razmere izgleda tudi najugodnejša, saj je posebno v lanskem letu zelo ugodno vplivala na razvoj in dejavnost podjetja. Kolektiv podjetja šteje 100 ljudi, nujno pa bi potreboval še nekaj visokokvalificiranih strokovnjakov, katerih pa žal trenutno še posod primanjkuje. Pri izvrševanju postavljenih nalog pa podjetje oira tudi pomanjkanje materiala, predosem bakra in električnih vodnikov. S pričetkom obratovanja nove tovarne kablov v Svetozarenu upamo, da bo problem nabave kablov, ki je bil do sedaj posebeno pereč, odpadel.

Razdelilna transformatorska postaja v Teznu

spodinjstvo. Očitno je bilo, da stare naprave za prenos in razdelitev ne bodo več dolgo zmogle teh nalog. Zato je podjetje že zgodaj predvidelo prehod ob enonapetostnega razdelilnega sistema na doonapetostni sistem ter v zvezi s tem izgradnjo treh

spodarstva, namreč izgradnja elektrarn in elektrifikacije podeželja, katere so močno pritiskale na blagovne fondne in angažirale večino razpoložljivih finančnih sredstev. Posledica tega je bila, da so ta dela v kljub naporom kolektiva zastajala za

DESET LET DELA PODJETJA ELEKTRO MARIBOR-OKOLICA ZA URESNIČENJE POSTAVLJENEGA GESLA

V vsako hišo električno luč!

Podjetje Elektro-Maribor okolica posluje od leta 1945 in je prevzelo v upravo bivšo imovino Elektrarne Fale d. d. in vseh manjših združnih električnih podjetij na območju Stajerske in Prekmurja. Med vojno je z vsoto imovino upravljalo okupatorsko podjetje »Energieversorgung Südtirol A. G.». Leta 1946 je bilo ustanovljeno podjetje »Državne elektrarne Slovenije«, čigar teritorialni ustroj se do danes bistveno ni spremenil. Spremenjen je bil le naziv podjetja, ki se glasi danes »Elektro-Maribor okolica«. Sedež podjetja je v Mariboru. Obrati, ozir. ekspoziture podjetja so:

v Mariboru za Maribor okolico, v Slovenski Bistrici, Ptuj, Gornji Radgoni in Murski Soboti.

Vsak obrat je razdeljen na več rajonov; poslovanje teh vodijo odgovorni rajonski monterji.

Podjetje izvršuje sledeča dela: gradi daljnovode visoke napetosti 110, 35 in 10 kV in nizkonapetostna omrežja 380/220 V, s katerimi dovajajo električno energijo do potrošnikov; nadalje gradi razdelilne transformatorske postaje, v katerih se zbira v elektrarnah proizvedena energija 110 kV; od tod se po zveznih daljnovodih energija prenaša do manjših razdelilnih postaj, kjer se transformira napetost na 35 ali 10 kV, da se potem lahko tako napajajo napajalne transformatorske postaje, ki oskrbujejo z električno energijo industrijo in potrošnike v mestih in na podeželju. Razen tega podjetje izvršuje vsa dela na hišnih in industrijskih instalacijah.

Da se omogoči redna dobava električne energije vsem potrošnikom, pa je prvenstvena naloga podjetja, da vse zgoraj navedene električne naprave redno popravljajo, pregledujejo in odstranjuje vse nastale napake ne glede na čas in vreme.

Podjetje prevzema od elektrarn proizvedeno energijo ter jo nato prodaja industriji, obrti in malim potrošnikom po veljavnih tarifah, ki so predpisane od Gospodarskega sveta LRS.

Po osvoboditvi so bile vse naprave v skrajno slabem stanju, delno zaradi vojne, delno pa tudi zaradi namernega malomarnega odnosa okupatorjev do zgrajenih naprav. Okupator je že obstoječe gradnje, odnosno novozgrajene objekte gradil iz vidika provizorija, uporabljal za gradnjo vseh vrst električnih naprav manjvreden, odnosno tehnično nepravilen material, kar se predvsem odraža v vodnikih, ki so bili iz železa. Za prenos električne energije je namreč železni vodnik skrajno neprimeren, ker je provodnost železa zelo slaba in vsled tega je marsikje potrošnik oškodovan, ker ima pre nizko napetost, kar povzroča zelo slabo gorenje luči, nezadostno moč pri motorjih in gospodinjstvih aparatih, prav posebnost je pa potrošnik prizadet pri poslušanju vsakodnevnih ra-

dijskih poročil. V času okupacije se je v veliki meri uporabljala za izvedbo hišnih instalacij vrvi iz aluminijaste legure. Prav tako se pri instalacijah ni pazilo na pravilno dimenzioniranje vodnikov. Hišni priključki so bili izvedeni pomanjkljivo, večinoma brez, odnosno z nepravilnimi varovalnimi elementi.

Vse navedene pomanjkljivosti, ki so bile izvršene v času okupacije, so prizadevale podjetju in tudi še danes povzročajo velike ovire, pri potrošnikih pa mnogo nezadovoljstva. Vsa leta po osvoboditvi se podjetje trudi, da bi odpravilo vse te nepravilnosti, kar pa mu se do danes še ni popolnoma posrečilo, ker predstavlja to za podjetje in tudi za državo ogromne denarne stroške. Ob tej priliki bi bilo umestno povedati vsem priza-

detim potrošnikom, da velikokrat tudi sami doprinesejo k temu, da se take nepravilnosti še danes dogajajo, ker posamezni manj strokovni, odnosno elektrostroki sorodni strokovnjaki posegajo po raznih nedopustnih sredstvih, s katerimi zavirajo ali onemogočajo ureditev vseh teh perečih vprašanj.

Če napravimo sedaj bežen pregled elektrifikacije na teritoriju Elektro-Maribor-okolica, lahko vidimo, da je predvojna in medvojna elektrifikacija zajela le mesta, industrijske centre ter le del večjih — gospodarsko močnejših vasi. Po vojni je elektrifikacija zajela:

Na področju okraja Maribor okolica: Pohorje, Kozjak ter del Dravskega polja, ki v času kapitalističnega gospodarjenja ni bil toliko rentabilen, da bi se lahko zgradilo omrežje.

Na področju okraja Ptuj se je elektrificiralo del Haloz, južni del Slovenskih goric ter v celoti Ptujsko in Dravsko polje.

Področje okraja Ljutomer je zajelo celotno Apaško kotlino, vzhodni del Slovenskih goric ter ravninske vasi ob Muri.

V okraju Murska Sobota je posebno intenzivna elektrifikacija v zadnjih dveh letih, kjer je z dograditvijo razdelilne transformatorske postaje M. Sobota 35/10 dana možnost za napajanje podeželskih daljnovodov. Elektrificirajo Goričko, Ravensko in območje okrog Lendave.

Razen velike skrbi za ureditev nepravilnosti je pa bila glavna naloga podjetja po osvoboditvi, da elektrificira naše podeželje ter dvigne življenjsko raven našega kmečkega življa. Pregled ustvarjenega dela po 10 letih osvoboditve je najlepše razviden iz navedenih statističnih podatkov:

	Stanje		%
	leta 1945	leta 1955	
110 in 35 kV vodi	279 km	508 km	182
10 kV daljnovodi	122 km	675 km	553
Vodi nizke napetosti	568 km	2245 km	396
Transf. razdelil. postaj	5	12	400
Napajal. transf. postaj	76	268	353
Elektrificiranih krajev	154	788	512
Odjemalcev	14.175	42.494	300
Potrošnja	18.800.000 kWh	44.098.000 kWh	235

Za tako velik razmah elektrifikacije si je podjetje moralo zgraditi najprej razdelilne transformatorske postaje. Tako se je v letih 1950—1954 zgradila največja razdelilna transformatorska postaja v Sloveniji RTP 110/35 kV Pekre, ki povezuje vse 110 kV daljnovode Dravskih elektrarn ter oddaja 110 kV energijo v Laško, sosedno republiko Hrvaško ter napaja naš gigant Tovarno glinice in aluminija v Kidričevem. V tej postaji je tudi 35 kV transformacija, ki oskrbuje s 35 kV energijo novozgrajene razdelilne transformatorske postaje v Sl. Bistrici, Murski Soboti ter adaptirane, odnosno povečane, delno preurejene ter tehnično izpopolnjene razdelilne transformatorske postaje 35/10 kV: Gereča vas, Slovenske Konjice, Ptuj, Ormož, Ljutomer in Gornjo Radgono. Poleg teh razdelilnih transformatorskih postaj je podjetje preuredilo tudi staro razdelilno transformatorsko postajo Radvanje, preuredilo z ozirom na zvišanje prenosne moči, zvišanja napetosti

ter z ozirom na tehnično izboljšavo zaščite.

Za izboljšanje dobave električne energije konzumentom ima podjetje tudi svoje Remontne delavnice, v katerih strokovno popravljajo vse vrste elektromotorjev, elektrogeneratorjev, popravljajo in preurejajo ter izboljšujejo transformatorje, popravljajo močnostna stikala, izdelujejo ključavnice in finomehaniko, na dela, ki so potrebna v zvezi z vzdrževanjem in novogradnjami. Poleg vsega ima tudi svojo številno delavnico, ki redno popravljajo, pregledujejo ter umerjajo merilne garniture odjemalcev. Za hitrejšo odstranitev defektov na prenosnih napravah si je podjetje preskrbelo najmodernejša tehnična sredstva, kot n. pr.: radar za iskanje napak ter visokofrekvenčne telefonske naprave in UKW oddajno in sprejemno postajo.

Takoj po osvoboditvi je podjetje, prvotno v svojem lastnem delokrogu, pozneje pa s sodelovanjem sedanje Elektrogospodarske šole in Društva inženirjev in tehnikov, pristopilo k sistematični vzgoji svojih strokovnih kadrov. Nudila se je možnost vsem starejšim polkvalificiranim delavcem pridobiti kvalifikacijo z raznimi tečajji, predavanji in konsultacijami, ter kvalificiranim prav tako doseči višjo kvalifikacijo.

Podjetje se tudi trudi s predavanji prikazati koristno in smotno uporabo raznih električnih aparatov ter pravilno ravnanje konzumentov, ker ima predvsem cilj, da se električna energija čim smotrnejše uporabi, zmanjšajo izgube, predvsem pa se prepreči nesreče z električnim tokom.

Po vseh naporih za resnično dosežene uspehe delovnega kolektiva podjetja Elektro-Maribor okolica apelira kolektiv na svoji odjemalce, da tudi oni po svoji zmožljivosti prispevajo na povečanje moči podjetja pri odpravljanju nepravilnosti, katere so nastale v času vojne in v prvih povojnih letih, ko za tehnična sredstva niso bila na razpolago odgovarjajoča sredstva, odnosno material.

Tudi na Kajzerju imajo elektriko

POT K BOLJŠEMU SPOZNAVANJU IN RAZUMEVANJU DOJENČKA

III. Spanje

Tudi spanje je neko svojstvo zadržanosti organizma — prav zaradi tega je spanje pozitivna funkcija organizma. Čeprav se zdi na videz zelo preprosta, je zelo komplicirana funkcija, saj do sedaj fiziologiji še ni upelo dati nake zadovoljive teorije.

Tudi spanje se razlikuje na raznih razvojnih stopnjah človeka. Spanje dojenčka se razlikuje od spanja mladostnika — in tudi v pozni starosti dobi spanje neko povsem svojo obliko. Če dobro opazujemo dojenčka, vidimo vse te spremembe, čeprav se v tej dobi neznatne.

Otrok se mora spati naučiti, prav tako kot se nauči držati v roki žlico, stati itd. Čim starejši pa postaja otrok se spreminja tudi način spanja. Spanje torej lahko definiramo kot pozitivno zavoro celotnega organizma. Pri otroku moramo torej doseči neko pravilno ravnovesje med spanjem in budnostjo. Na spanje ne smemo gledati kot na nek izoliran proces, vedeti moramo, da je spanje tesno povezano s prehrano dojenčka. Dojenček se prehranjuje, da lahko spi, se prebudi, da prejme hrano in nato ponovno zaspi. Znano je, da nekateri nedonošenčki spe stalno. Ves njihov mišični tonus je spanje. Čim starejši pa postane otrok, tem odločneje zaspi in se prebudi.

Mnogi psihologi so na podlagi mnogih poskusov potrdili, da se pri otroku spanje nekako uravnoveša s 5 leti, razvojne spremembe pa doseže ponovno v dobi pubertete.

Pravilno spati se mora otrok naučiti in mnogokrat go za razne težave pri spanju otrok odgovornosti starši. Njihove nepravilne metode, kot n. pr. pustiti otroka spati pri električni svetilki, otroka, da zaspi, jemati v svojo posteljo itd. Znano je, da so primativni narodi otroke tesno povili in mislili, da bodo s tem onemogočili gibanje ter da bo otrok mirno zaspal. Enako poizkušajo danes nekatere matere s spalnimi vrečkami ali pa spodaj zašitimi spalnimi srajčkami. — Otroka s tem samo razdražijo,

namesto da bi ga skušali pred spanjem z manj kompliciranimi sredstvi pomiriti. Kakšno je zadržanje dojenčka in otroka v različnih obdobjih pri spanju, bom skušala na kratko razložiti.

Starost 4 tedne

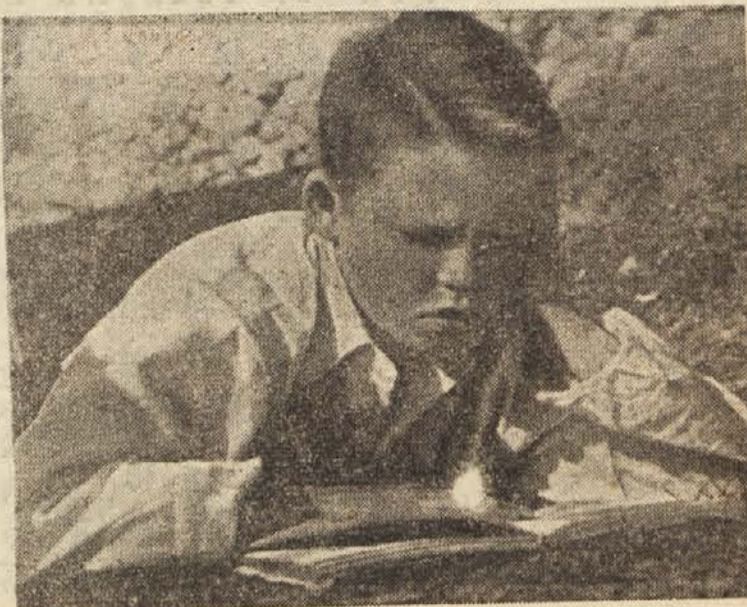
Zdrav, 4 tedne star dojenček takoj po sesanju pade v globoko spanje. Občutek utrujenosti se mu spoji z občutkom sitosti. Ko se prebudi, svojstveno zajoče in s tem nekako naznani materi,

rokami. Dojenčku v tem obdobju ne dela več preglavice zaspati in prebuditi se. Predpoldne pustimo otroka spati na prostem, najbolje v vozičku, popoldne lahko spi na spreghdu ali pa v sobi v postelji.

40 tednov

Praden dojenček zaspi, eno uro pred večernim spanjem beblja. Če otrok ob 18. uri noče zaspati, moramo jutranje spanje nujno za eno ali pol ure podaljšati. Nekateri spe do 5. ure zju-

bujenje naznani tudi materi z lahkim vzklikom. Ko otrok na lončku opravi jutranjo potrebo, mu damo kos prepencena in ga položimo nazaj v posteljico. Videli boste, kako se bo otrok pol ure z užitkom in mirno igral v posteljici in gledal prepencene. Sele potem, lahko imenujemo nekakem signalnem pomirjevanju otroka oblečemo in mu damo zajtrk. Priporočljivo je tudi popoldansko spanje in to od 12.30 do 14. ure. Tudi ponoči se otrok večini prebudi. To pa opazimo predvsem pri živahnih otrocih. Najbolje je, da damo otroku v roke kak predmet, ki pa ga mora zanimati. Nekaj časa se bo igral — nato pa ponovno globoko zaspal. (Dalje prih.)

Velike skrbi pred koncem šolskega leta

da je moker. Otroka v tem obdobju ni dobro pustiti predolgo kričati. Otrok se v tem obdobju prebudi 4 do 5-krat v 24 urah.

16 tednov

Dojenček se prebudi nekako med 5. in 8. uro zjutraj. Če se otroci zelo zgodaj prebude, navadno ne kričijo, ampak beblajo in se igrajo z očetjico ali s svojimi

traj, ali pa celo do 7. Ni ugodno, če zdravega otroka budimo zgolj zaradi hrane. Nefesar ne bo škodovalo, mlade mamicе; tudi če malce zamudite jutranji obroki!

Če hoče otrok podnevi spati, to staršem na svojstven način javi. Palec položi v usta in ga prične sesati, prav tako nemirno brca z nogami. Otroci v tem obdobju rajše spe v hiši, kot pa na prostem. Mnogokrat vidimo, kako položijo roke na oči, kajti prilja jim bolj tema, kot pa svetloba.

1 leto

Otrok navadno zaspi med 18. in 20. uro, prebudi pa se od 6. do 8 ure zjutraj. To svoje pre-

kravje mleko ima dolgo pot, preden pride do dojenčka. Na tej poti se naberejo v njem desna in kužne klice. Tako postane nevarno za dojenčkovo zdravje. Molzna krava je navadno zelo umazana. Prav blizu vimena se skoraj zmeraj drži blato. Tudi vime je zmeraj umazano. V večini primerov stoji krava v mračni in neprežračeni staji, zmeraj polni gnoja in mul-

Tudi molžo opravljajo kmetice v neugodnih razmerah: vime ni oprano, ženska, ki molže, ima ne le umazane roke, marveč tudi pljuje v nje, da laže molze. V ročki za mleko, pomiti s hladno in često umazano vodo, stoji neprekuhano mleko vsi noč, zjutraj pa ga odpeljejo v mesto. Da bi bilo mleka več, mu često dolijejo vode iz sumljivega vodujaka. Potem pa prevažajo mleko v takšnih razmerah še tri ali več ur, da pride do dojenčka, ki naj se z njim hrani.

Vsa ta nesnaga, ki pride v mleko, je polna kužnih klic. Jasnogo je, da te klice povzročijo za dojenčke nevarne črevesne bolezni. Klice se razmnožujejo zelo hitro. Za dve uri po molži je v litru mleka 9 milijonov klic; po treh urah 21, po osmih urah pa že 60 milijonov.

Klice so dveh vrst. Ene povzročijo mleko, druge pa povzročijo obolenje dojenčkov. Klice z vimena, z rok ženske, ki kravo molže, iz hlevskega prahu in ročke za mleko povzročijo v mleku

POGOVOR Z ZDRAVNIKOM

Nevarna pot kravjega mleka

vrenje. Mlečni sladkor se spremeni v mlečno kislino, ki mleko kesirir. Celó čé se mleko kesirir, se mlečne hramilne snovi pod vplivom klic spremene in nimajo več iste hranljive vrednosti. Še več, v takšem mleku nahajamo nekatere škodljive snovi vrenja, ki jih tudi s poznejšim kuhanjem mleka ne moremo odstraniti.

Razen klic, ki kvarijo mleko, da postane neuporabno in nevarno, so v mleku tudi klice, ki neposredno povzročajo huda in za dojenčkovo življenje nevarna obolenja. Tako n. pr. če je krava zbolela za parkljevko, povzroča neprekuhano mleko na dojenčku obolenje dleseni in ustne sluznice.

Z umazanimi prsti ženske ki molze kravo, z umazano vodo, s katero pomivajo ročke za mleko ali z vodo, ki jo dolijejo mleku, da bi ga bilo več, kakor tudi prek muih, ki so lazile po blatu bolnikov, se prenašajo v mleku klice pegavice, grize in črevesnih nalezljivih bolezni. Če ta-

dojenčka. Zato je treba kravje mleko dobro prekuhati, da uničimo klice v njem. Pred kuhanjem je treba mleko precediti, po vrenju, ki naj traja 5 minut, pa ga moramo takoj ohladiti. Zato matere ne smejo nehati dojeti dojenčkov brez tehtnega vzroka in nenadoma, zlasti kadar nastane toplo vreme, ker se mleko hitreje pokvari, ker se klice na toplem hitreje in obilneje razmnožujejo. Dr. V. I.

Dva modela ovratnika

Nasveti

Sladkor se v alkoholu ne raztopi, zato ga moramo zmeraj, kadar pripravljamo kakšne likerje, pred raztopit v vodi in šele nato prisošati alkoholu. Če kuhamo likerje, moramo sladkor prej popolnoma ohladiti in ga šele nato dodati alkoholu, ker drugače postane tekočina motna.

Če ste kavo razlili po belem prtju, namočite čisto krpo v glicerina in natrite madež, nato pa prt izperite v mlajni vodi.

Maščne madeže na svilenih tkaninah očistite z glicerinom, čez nekaj časa pa izperite v mlajni vodi in izlikajte na narobni strani.

Če želite ublažiti v kuhinji vonj, kadar kuhate zelje, mu dodajte kosček kruha.

Tudi sploh umazano obleko lahko očistimo z bencinom, in sicer tako, da dobro izkrtičamo obleko drgnemo s flanelasto krpo, namočeno v bencin. Nato pa obleko zirnemo še s suho krpo.

Zavese bomo mnogo lepše oprali, če jih bomo namočili v vodo in vodo tolikokrat menjali, da bo popolnoma čista. Šele potem namočimo zavese v milnico, v kateri pa jih ne smemo meneati, da se ne raztrgajo, ker so zmeraj izpostavljene soncu. Ko ste zavese dobro izprali, jih obesite tako kot običajno visijo na karniših. Zlikajte še vlažne.

Lonca, v katerem kuhamo žrnjano, ni treba pokrivati, ker špinača zgubi lepo barvo.

Če se je mleko pramodilo, ga hitro prelijte v drugo čisto posodo in čez posodo položite čisto mokro krpo, to ponavljajte tako dolgo, da mleko več ne smrdi. V veliki vročini morate mleko dvakrat prevreti.

Praktičen in lep predpasnik

kšno mleko ni dobro prekuhano, okuži dojenčka, da nevarno zboli. Z mlekom se prenaša tudi tuberkuloza, bodi da je molzna krava tuberkulozna, bodi da tuberkulozna ženska pljuje v roke ko molže.

Vidimo torej, kako nevarno je lahko okuženo mleko za do-

DOBITE ČESIO KOPRIVNICO?

Alergija je preobčutljivost organizma za različne snovi. Ni skoraj snovi, proti katerim ne bi mogel človek postati preobčutljiv. So pa tudi snovi, ki pogosteje povzročajo preobčutljivost, n. pr. razne dišave in zdravila, dalje raki, jagode, razne vrste sira in jela. Posledice so lahko zelo različne: koprivnica ali urtikarija, astma, neke vrste migrena itd. Za alergične pojave je značilno še nekaj: najmanjša količina snovi, za katero smo preobčutljivi, zadostuje, da povzročijo takšne pojave. Ni treba, da te snovi pojemo, zadostuje, da jih namazemo samo na kožo, da pridemo v stik z njimi, da njihov vonj samo vdihavamo. Na koži obrazi in telesa lahko nastanejo alergični obolevi na dva načina. Koža lahko postane preobčutljiva zato, ker je prišla s hrano ali z izravili v organizem snov, za katero smo preobčutljivi. Če so ti pojavi močnejši, če trajajo dlje ali če so pogostejši, tedaj se je treba obrniti na zdravnika, ki bo ugotovil, za katero snov smo preobčutljivi, da se je bomo ogibali. Alergična obolenja lahko v glavnem preprečimo, če se pravočasno obrnemo na zdravnika, brž ko nastanejo spremembe, tudi če so na videz nepomembne.

Drugi način je neposredni vpliv snovi, za katero smo preobčutljivi, na kožo obrasa ali telesa. Pri tem često zadostuje, da se umijemo z milom ali namažemo s kremo, da uporabimo barvo za lase ali kako dišavo itd. Znova je treba poudariti, da je lahko človek v začetku preobčutljiv samo za določeno snov, pozneje pa lahko postane preobčutljiv tudi za snov, ki jo je prej dolga leta in neshetokrat uporabljal. Tudi v tem primeru lahko nastane obolenje na različne načine, bodi v obliki sprememb na koži, glavobola, nadihu, motenju v prebavilih itd. Naj bo že kakor koli, zmeraj je priporočljivo začeti se k zdravniku, ki je pojave navadno kaj hitro odstrani, potem pa tudi ugotovi vzrok in po možnosti prepreči, da se ne ponove. Greta Koflino

Ob okusni malici

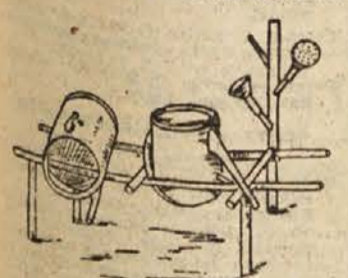
Ali kristaliziran med res ni pristen

Pred dnevi sem stopil po opravljenih v trgovino «Vilnija» v Gradišcu. Pred menoj je zahtevala mlajša tovarišica kozarec medu. Uslužbenka je takoj ustregla njeni želji in ji prinesla medu. Ko je tovarišica videla, da med ni tekoč, temveč strjen (kristaliziran), je izjavila, da takega medu ne kupi. Vzroka ni povedala. Bral sem jih vzrok odklonitve na obrazu. Kot se mnogi drugi je menila, da strjen med ni pristen.

Sam dolgoleten čebelar in dobro poznan vse lastnosti medu. Zagotavljam vsem ljubiteljem in uživalcem medu, da je kristaliziran med najboljši dokaz za njegovo pristnost. Zato brez pomisleka in dvoma kupujte strjen med! Kdor hoče imeti ponovno tekočega, naj postavi kozarec z medom v lonec, napolnjen z vodo in postavi na štedilnik. Ko se voda dobro segreje, prehaja toplota na med, ki se začne topiti. Tedaj naj ga z žlico od časa do časa pomeša, da postane med tekoč. Segrevati se pa sme med največ do 50 stopinj C. Če med segrevamo nad to temperaturo, uniči toplota vse zdravilne snovi (fermente) v medu.

Kompost je vrtno zlato

Ze večkrat smo omenili, da je kompost ali mešanica najboljše organske snovi predvsem zaradi tega, ker sa. Nastane iz trohnočnih organskih snovi, ki jih sicer kot odpadke zavržemo. Le-te sprosti mečemo na poseben kup, ki ga dvakrat ali trikrat

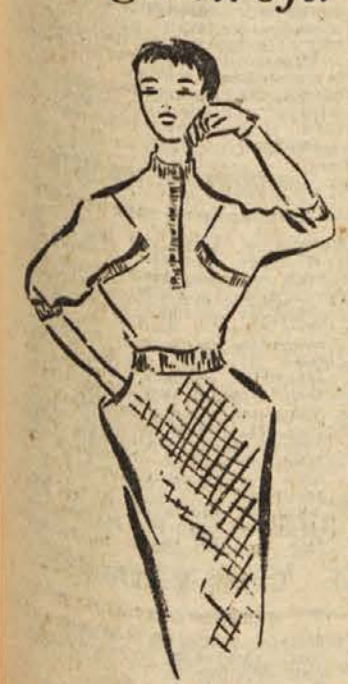
na leto premečemo, po treh letih pa presajemo. Takšen kompost je odlično, primerno za vse vrste rastlin in za v zemlji dovolj humusa ali sprsteno snovi, brez katerih si popolnega uspeha, brez katerih uporabimo umetna gnojila, ne moremo. Boljzeno, da bomo z umetnimi gnojili pokrivali in na dobrem vrtni je torej odveč. Ne smemo pa metati na kompost razbitih steklenic, šip-

konzervnih skatel in drugih kovinastih predmetov. Te spravljamo rajše v poseben zaboj, ki ga nato prepustimo »odpadku«. — Junija je naj- uspešnejši čas za premetavanje komposta. Ko kup premečemo in uredimo, nasadimo ob vznóžu buče, katerih vrste napelujemo prek kupa, da ga z velikimi listi popolnoma zasenčijo. Nikakor pa ne smemo biti nasmrti na kompostni kup, ker mu odvzamejo mnogo vlage in hranljivih snovi. Iz enakih razlogov moramo kompostišče in kompostni kup stalno okopavati in odstranjovati plevel.

Mlada drevesca, ki smo jih posadili v jeseni ali spomladi, večkrat pregledimo, kako napredujejo. Rado so namreč zgodji, da so na njih zaredijo škodljivci in uničijo še tako slabotno porajanje. Pregledati je treba zlasti po burji, če niso potrpane vezi in drevesca omešana.

Na vrtovih, oddaljenih od stanovanj, pa tudi drugod opažamo, da zalivalke nimajo pravega mesta. Posledica tega je, da se zalivalke hitro pokvarijo, razpršilniki pa razgrubijo. Skica nam kaže preprosto ogrodje za spravljanje zalivalk, ki ga zbijemo sami pod kakšnim drevesom ali pa kral vrtno ute. Uporabimo lahko prekratke fiziolovke, ako so še dovolj čvrste. Zalivalke obrnemo na ogrodje narobe, da so tudi znotraj zmeraj suhe. Razpršilnika pa natakemo na klino, ki smo jih malaké zato pribili na nekoliko daljše late ogrodja. Višina in širina ogrodja naj znaša približno pol metra. M. Ogorevc

PULOVER novega kroja

Prinašamo skico in kraj puloverja novega kroja.

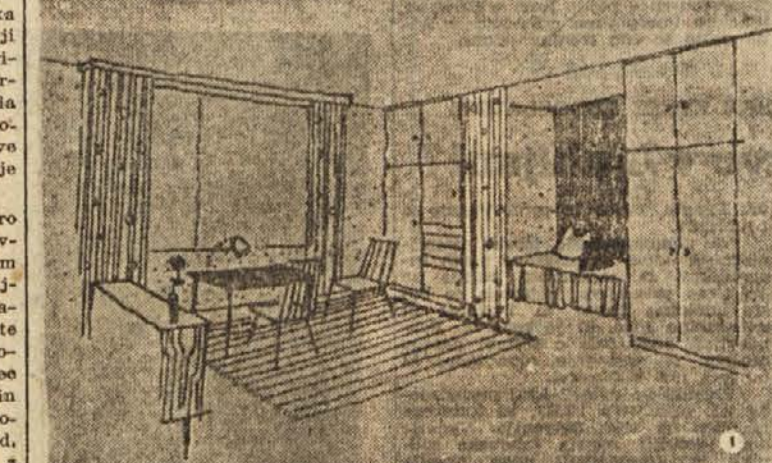
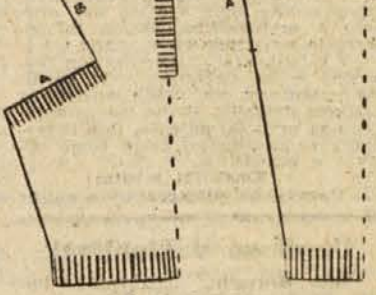
Po kroju se vidi, da je delo zelo preprosto. Najbolje je, da naredimo po svoji meri najprej kraj prave velikosti iz papirja in potem pletemo po njem.

Sprednji in zadnji del pletemo enakole, le da je prednji odprt do polovice. Patena za gumbo in gumbenice napolnimo naknadno, enakole za improvizirane žepce.

Rokava sta zelo preprosta. Dodajamo samo ob krajevih v vsakih 10 vrst po eno pentiljo do vrha, nato posnemamo po 5 pentilji v vsaki vrsti na obeh straneh. Oba kroja sta samo polovična! Rokava sestavimo tako, da prideta skupaj črki A in B.

Končno napolnimo še patentni vzorec okrog ovratnega izreza.

Posamezne dele predhodno polikamo in sestavimo.

Ne samo pohištvo tudi zavese so važen činitelj za okras našega stanovanja. Skica prikazuje, kako lahko prosor predelimo z zaveso, za njo naj stoji postelja. Vendar pa moramo tudi zavese zbirati z okusom in jih pravilno razdeliti po prostoru. Z njimi lahko prostor popolnoma spremenimo.

Beseda, dve o ureditvi stanovanja

Uporabna umetnost nam omogoča, da porabimo za opremo stanovanja gradivo in predmete, ki jih izdeluje naša domača obrt. Ti predmeti se skoraj brez izjeme lepo ujemajo s sodobno notranjo dekoracijo.

Začnimo na preji pri stenah. Zelo lepo je, če pokrijemo eno ali dve steni (to je odvisno od njene velikosti in razporeditve pohištva) z mrežo iz bičevja, obrobjeno z ozkim rdečim okvirom. Tako dobi stena prikupno lice in postane primerna ne le za slike, marveč tudi za reliefne predmete iz umetne keramike, ki jih lahko kupimo v pestrih barvah v prodajalnih naše domače obrti.

Mrežo iz bičevja lahko porabimo tudi za obešalniki, kombiniran s kljukami iz kovanege železa, ali pa tudi za zaščito sten okrog kauča ali divana. Lonec iz prsti na nizkih nočnicah iz kovanege železa nam okraši sobo. Takšne lonce že vidimo v pohištvenih izložbah.

Namesto dragocenih in često neokusnih tovarniških zavese najbolje ustrezajo takšni sobi doma narejene, ki jih naša domača obrt tudi izdeluje v velikih količinah.

Vse to pa zahteva, da ima človek zelo dober okus. Upoštevati je treba, da morajo biti barve skladne, najbolje v enem ali dveh harmoničnih odtenkih. To velja zlasti za zavese, ki naj ne bodo pestré. V tem oziru naše gospodinjice večkrat pretiravajo. Zastor naj bodo v enem ali največ v dveh barvnih odtenkih.

SPORT IN TELESNA VZGOJA

Dames otvoritev jahalne sezone na Ježici

Klub za konjski šport »Bežigrad« bo priredil danes ob 15.30 uri na kopaljšču na Ježici veliko jahalno prireditev. Sodelovali bodo tudi: Kluba za konjski šport »Ljubljana« in »Olimpija«

ter jahači JLA in Ljudske milice. Po končani prireditvi bodo prišli na račun najmlajši, ki bodo lahko jahali »prave« konje. Ljubitelji konjskega športa vabljeni!

Uspel nastop TVD »Partizan« Narodni dom

Ljubljana, 4. junija. Danes je priredilo telesnovzgojno društvo »Partizan« Narodni dom letni telovadni nastop, združen z razvitim praporom. Nastop, kateremu so prisostvovali številni gledalci, je nadvse uspel.

Skupščina Zveze za drsanje in hokej Jugoslavije

Ljubljana, 4. junija. Danes je začela z delom redna skupščina Zveze za drsanje in hokej na ledeni jugoslavije. Po poročilih se je razvila diskusija, nakar so navzoči govorili o programu in proračunu za leto 1955. Skupščina bo nadaljevala z delom jutri.

EVROPSKO BOKSARSKO PRVENSTVO Finale brez naših

Berlin, 4. junija. (AFP). Jugoslovanski predstavnik v welter kategoriji Pavle Sovljanik je danes izgubil v tekmovanju za evropsko boksarsko prvenstvo v polfinalu proti Angležu Gargonju po točkah.

Jugoslovanski boksaer lahke kategorije Lukić je nocoj izgubil v polfinalnem tekmovanju za evropsko prvenstvo v boks. Premagal ga je zahodnonemški boksaer Kurschat.

GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE LJUBLJANA TITOVA OGLEJTE SI I. MEDNARODNO RAZSTAVO PREDELAVE IN UPORABE LESA OD 4.—13. JUNIJA 1955

DNEVNE NOVICE

GLEDALIŠČA SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE DRAMA

Nedelja, 5. junija ob 20: Galsworthy: »Okna«. Izven. Ponedeljek, 6. junija ob 20: Matkovič: »Na koncu poti«. Abonma B. (Nedo igra Tina Leonova, Zarka — Maks Bajc, Riharda — Anton Homar, Puceljsekga — Aleksander Valič).

Torek, 7. junija ob 20: Matkovič: »Na koncu poti«. Abonma K. Sreda, 8. junija ob 20: Matkovič: »Na koncu poti«. Abonma F. Četrtek, 9. junija ob 20: Galsworthy: »Okna«. Abonma D. Petek, 10. junija ob 20: Galsworthy: »Okna«. Abonma U.

Sobota, 11. junija ob 20:30: Carakan: »Hlapci«. V okviru III. ljubljanskega festivala. (Predstava bo v sredo, 8. junija ob 20:30: v okviru letnega gledališča pri Kržižankah, ob slabem vremenu pa v Drami).

Nedelja, 12. junija ob 20:30: Linhart: »Matiček se ženil«. V okviru III. ljubljanskega festivala. (Predstava bo v sredo, 8. junija ob 20:30: v okviru letnega gledališča pri Kržižankah, ob slabem vremenu pa v Drami).

Opozarjamo obiskovalce na ponedeljsko predstavo Matkovičeve drame »Na koncu poti«, na kateri prvi nastopijo v glavnih vlogah tov. Tina Leonova, Maks Bajc, Aleksander Valič in Ant. Homar.

OPERA Nedelja, 5. junija ob 10:30: Produkcija slušateljev Akademije za glasbo in SGS. Matineja; »Prodana nevesta«. Abonma red. Četrtek, 9. junija ob 20: Gotovnik: »Simfonično kolo«. — Struškina: »Lisica zvitorepka«. — Straus: »Nekdanje svečanosti«. Abonma C. Petek, 10. junija ob 15:30: Mozart: »Don Juans«. Abonma red. Petek, 10. junija ob 20: Gotovnik: »Simfonično kolo«. — Struškina: »Lisica zvitorepka«. — Straus: »Nekdanje svečanosti«. Abonma C.

Ponedeljek, 6. junija: Zaprt. Torek, 7. junija ob 20: Mozart: »Don Juans«. Abonma red. E. Sreda, 8. junija ob 20: Smetana: »Prodana nevesta«. Abonma red. Četrtek, 9. junija ob 20: Gotovnik: »Simfonično kolo«. — Struškina: »Lisica zvitorepka«. — Straus: »Nekdanje svečanosti«. Abonma C. Petek, 10. junija ob 15:30: Mozart: »Don Juans«. Abonma red. Petek, 10. junija ob 20: Gotovnik: »Simfonično kolo«. — Struškina: »Lisica zvitorepka«. — Straus: »Nekdanje svečanosti«. Abonma C.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA Gledališka pasaža Nedelja, 5. junija ob 20: I. Torkar: »Pisana žoga«. Izven. Torek, 7. junija ob 16: Plaut: »Dvoje«. Abonma red. Turek popoldanski. Vstopnice so tudi v prodaji. Sreda, 8. junija ob 20:30: I. Torkar: »Pisana žoga«. Abonma gradbeni tehnikum. — Vstopnice so tudi v prodaji. Četrtek, 9. junija ob 20: Igor Torkar: »Pisana žoga«. Abonma red. Četrtek. Vstopnice so tudi v prodaji. Petek, 10. junija ob 20: Plaut: »Dvoje«. Abonma LMS.

SENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE Ljubljana, Mestni dom Nedelja, 5. junija ob 18: Bertoncello: »Ugasle luči«. Izven. Ponedeljek, 6. junija ob 20:30: »Ugasle luči«. Zadržje. Martini: »Schiller-Zupančič«. Martini: »Stuarti, tragedija. Gostovanje Martini: »Saričeve Ivene. Večerna predstava Stalne obiskovalce opozarjamo današnji zadnji popoldanski uradni ritev »Ugasle luči«, ki je dosegla vrh vseh predstavah prodoren uspeh. Zvečer ob 20 pa v »Ugasle luči« nastopi naša večerna ansambel »Martini« z artiljejsko orkestrirjem v glavnih vlogah. Prodaja vstopnic v Mestnem domu, rezerviranje tel. št. 32-88-11.

VESTI IZ MARIBORA Dežurna lekarna v nedeljo, dne 5. junija 1955: lekarna »Mejce«. Mestna česta 2. Dežurna lekarna v ponedeljek, dne 6. junija 1955: lekarna »Planinska«. Glavni trg 20.

KINO PARTIZAN: Angleški barvni film: »Robinson Crusoe«. Tednik. »Samo udarniki«. Ameriški film: »Samostrelci«. Tednik. POBREZJE: Angleški film: »Tihotopci«. Tednik. STUDENCI: Mehški film: »Vedno vola«. Tednik. LETNI KINO SOLA: Italijanski film: »Neapelski milijonarji«. Predstava ob 20.30. MATEJKA: Kino »Udarniki«. Ob 18.30. »Partizan«. Ob 20.30. »Svoboda«. Ob 22.30. »Kekce«.

VESTI IZ KRANJA PRESERNOVO GLEDALIŠČE Nedelja, 5. junija ob 18: B. Shaw: »Hudičev učenec«. melodrama v treh dejanjih. Izven. Turek, 7. junija ob 20: Bernard Shaw: »Hudičev učenec«. melodrama v treh dejanjih. Red C in izven. Vstopnice 60 se na razpolago. Četrtek, 9. junija ob 16: B. Shaw: »Hudičev učenec«. melodrama v treh dejanjih. Red C in izven. Vstopnice so še v prodaji. Sobota, 11. junija ob 21: I. Torkar: »Pisana žoga«. Gostovanje v glavnih vlogah obiskovalce pravičljeno za prvo skropljenje. Rok skropljenja za posamezne kraje bomo objavili v ponedeljek. Kmetijski inštitut Uprava hidrometeorološke službe

VESTI Z IESFNIC MESTNO GLEDALIŠČE Nedelja 5. junija ob 14.30 Janko Gregor: »Melodije srca«. opereta v treh dejanjih. Izven in za pogod. Zveze z vlakci so ugodna.

TUDI TENIŠKI IGRALCI PRIPRAVLJENI

Pester program tekmovalj — 10. junija se začne v Ljubljani teniška šola

Prvi koraki v letošnjo sezono so pokazali, da se ljubljanski teniški igralci dobro zavedajo svojih nalog, saj so resno prišli za delo. Klubsko prvenstvo, ki se je končalo ta teden, je pokazalo, da bodo v letošnji sezoni tudi mlajši igralci resno posegli v borbo za najvidnejša mesta. Po tem prvenstvu je treba zlasti omeniti mladega A. Skulja, Ogrina in Pucičarja, ki so presenečili s svojo lepo igro. Božo Zverovec je letos v nekoliko slabši formi kot prejšnja leta. Klub temu pa je še vedno stebel ljubljanskih tenisačev. Suhar, ki se je ponovno vrnil v teniško areno,

je pokazal zavidljivo igro. Skoda je, da ta talentirani igralec ne najde dovolj časa za trening, saj bi se ponovno lahko razvil v igralca, kot je bil nekoč, ko je celo zvezni kapetan upošteval njegovo kvaliteto.

Ljubljanska teniška igrišča so za nastopajočo sezono že pripravljena. Kljub temu, da bo do slovenskega prvenstva treba še marsikaj urediti, pa imajo vsi, ki žele igrati tenis, že sedaj pripravnost za igranje. Ljubljanski teniški klub, ki je predvideval, da bo letos mnogo novih članov, se ni dosti zmotil. Ker pa želi vodstvo kluba, da bi bil tenis v

Ljubljani grajen na trdni in množični osnovi, vabi vse, ki se želijo ukvarjati s tenisom, da se vključijo v vrste teniških igralcev, ker sedaj je še čas.

10. junija se bo začela v Ljubljani teniška šola. Za sedaj sta predvidena začetni in nadaljevalni tečaj za tiste, ki že kolikor toliko obvladajo tenis. Zaželjeno je, da bi se v teniško šolo vpisalo čim več mladine, ki si bo lahko v kratkem času pridobila osnovno teniško znanje. Ker so teniški rekviziti precej dragi, bo imel klub na razpolago večje število reketov, ki jih bo gojenec šole izposojal. Prijave za teniško šolo se bodo sprejemale do 8. junija na igriščih pod Čekinovim gradom pri oskrbniku teniških igrišč. Prvi sestanek vseh prijavljencev bo 10. junija ob 18. uri. Vsi mladinci in mladinke so vabljeni, da se vključijo v teniške vrste. P. J.

Ce imaš »FLEX« doma, odpadejo skrbi, kako boš očistila obleko. »FLEX« odlično čisti in ne pušča roba okrog madeža.

V Moderni galeriji v Ljubljani je odprta razstava »Sodobna avstrijska risba in grafika«, ki jo je pripravila Albertina z Dunaja. V ponedeljek, dne 6. junija ob 18.30 predavali dr. Eckhart Knab o avstrijskem umetniku Oscarju Laskeju. Predavanje s sklopičnimi slikami bo v hall Moderne galerije (vhod s Cankarjeve ceste). Vljudno vabljeno!

Po retrospektivni razstavi Ljuzeta Spacala, slikarja iz Trsta, bo danes, v nedeljo, ob 11 vodil dr. Emilijan Cevc. — Moderna galerija.

PREDAVANJA Slovensko zdravniško društvo vabi vse tovaršne zdravnike in medicinske višjih semestrov na predavanja upravnik Poliklinike v Ljubljani dr. Draga Mušiča, ki bo 10. junija ob 19.30. Tema: »O zdravstvu Finske, Norveške, Nizozemske«. Predavanje bodo spremljali diapozitivni in bo v predavalnici Interne klinike v Ljubljani.

KINEMATOGRAFI PREDVAJAJO KINO »UNION« Ameriški barvni film »LILI«

Tednik: Filmske novice št. 22. — Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Ob 10 matineja istega filma. V glavni vlogi Mei Ferrer in Leslie Caron. — Prodaja vstopnic od 9—11 in od 14 dalje, za matinejo pa od 8 dalje.

KINO »KOMUNA« Jugoslovanski film »Anikini časik«

Tednik. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Ob 10 matineja istega filma. V glavni vlogi Milena Dapčević in Bata Grbić. Prodaja vstopnic od 9—11 in od 14 dalje, za matinejo od 8 dalje.

KINO »SLOGA«: Nemški film: »Strup v živalskem vrtu«. Tednik. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Ob 10 matineja istega filma. V glavni vlogi Irene von Mayendorf in Carl Raddatz. Danes zadnjikrat. Prodaja vstopnic od 9—11 in od 14 dalje, za matinejo pa od 8 dalje.

KINO »SOGA«: Francoski barvni film: »V vrtnu Himalajev«. Tednik: Vagabundi in Pingvini. Predstava ob 15, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 9—11 in od 15 dalje.

LETNI KINO »BEŽIGRAD«: Francoski barvni film: »V vrtnu Himalajev«. Predstava ob 20.30. Prodaja vstopnic uro pred pričetkom predstave.

LETNI KINO JLA: Zaprti. KINO »LITOSTROJ«: Ameriški film: »Klovns«. Predstavi ob 18 in 20. — Prodaja vstopnic uro pred pričetkom prve predstave.

KINO »ŠIŠKA« Francoski film Trije šaljivci

— V glavnih vlogah Rellys, Robert Dhery, Marike Baquet. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 14 dalje.

KINO »TRIGLAV« Francoski film Trije šaljivci

Režija: Marcel Aboulker. Distributor: »Morava film«, Beograd. Predstave ob 16, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 10—11 in od 15 dalje.

VESTI IN DOGODKI

MOTO DIRKE V MARIBORU Avstrijec Unterkössler najbojši

Maribor, 4. junija. — Avto-moto društvo TAM je danes priredilo speedway dirke na Poljanskem dirkališču. Sodelovalo je 7 avstrijskih in 12 jugoslovanskih vozačev. Pred okrog 5000 gledalci je prepričevalno zmagal Avstrijec Unterkössler, ki je dobil največje število točk. Ostali vozači so mu bili temno za petami. Velik uspeh je dosegel Zagrebčan Regvart, ki se je vrnil na 3. mesto pred elito avstrijskih vozačev. Vsi tekmovalci so vozili motorje JAP 500 cm.

Po končanem tekmovanju je vodja dirk Savo Vizjak razdelil prvi trojni lorjovec vence in lepe pokale, darila prodajalne Tovarne avtomobilov Maribor. Organizacija prireditve je bila brezhibna. Rezultati: Unterkössler 15, E. Sidlo (oba Avstrija) 14, Regvart (Zagreb) 13, H. Sidlo 11, Strass (oba Avstrija) 10 itd.

ATLETIKA Kladivar ima največ točk

Republiško prvenstvo za mlajše mladince je bilo končano pred dnevi.

Današnji spored v Ljubljani

- Ob 9.30 uri: Branik — »Ljubljana«. Ženska zvezna atletska liga na stadionu »Ljubljane« v Šiški. Ob 10. uri: Sesterboj: Mladost — Dinamo — Kladivar — »Varaždin« — Svoboda — Odrad. Zvezna ženska atletska liga na stadionu Odrada. Ob 14.30: »Izola« — Krim. Prvenstvena tekma zahodne slovenske nogometne lige. Predtekma ob 13.30 uri. Ob 17. uri: Odrad — Napredak (Kruševac). Prvenstvena tekma II. zvezne nogometne lige na stadionu Odrada na Titovi cesti. Prva predtekma ob 14.15 uri.

PRED PLENUMOM SAHOVSKE ZVEZE JUGOSLAVLJE Letošnje prvenstvo v Ljubljani?

V ponedeljek bo v Beogradu XVI. plenumu Sahovske zveze Jugoslavije z obširnimi dnevnimi redom. Člani centralnega odbora jugoslovanske sahovske organizacije bodo na plenumu poslušali poročilo sekretariata SZJ in republiških delegatov o organizacijskem stanju v posameznih republikah. Odbor bo določil način za odreditve naših zastopnikov v conski turnir FIDE in ženski ter mladinsko svetovno prvenstvo. Obravnavali bodo tudi vprašanje pošiljanja naših igralcev na mednarodne sahovske turnirje in zamisel, da bi bil v Jugoslaviji vsako leto večji mednarodni turnir, ki bi bil kot prvenstvo Jugoslavije odigran vsako leto v drugi republici. Nadalje bodo na sestanku izbrali delegate za kongres svetovne sahovske organizacije v Göteborgu. Na koncu bodo predlagali za veleposlanstvo: Matanovič, Ivkova in morda Fudererja, za mednarodne sodnike pa dr. Timeta, Djajo in prof. Vagajo iz Ljubljane. Na plenumu bodo izbrali najprimernejši način za pripravo naših zastopnikov za mednarodni turnir za svetovno prvenstvo, katerega se bosta udeležila Rabar in Fuderer in eventualno Pirc, ki je rezerva. Razpravljali bodo tudi o sestavi našega moštva za naslednjo olimpiado, ki bo leta 1956 v Moskvi. Plenum bo določil kraj naslednjega XI. prvenstva FLRJ, za katerega je letos na vrsti Slovenija. Nadalje bodo določili zvezne sahovske sodnike in obravnavali nova pravila FIDE, ki so sedaj tudi pri nas veljavna. Kot zadnja točka bodo na vrsti obveznosti mojstrov do osnovnih sahovskih organizacij in prireditelj. Sahovske zveze Slovenije bodo na plenumu zastopali predsednik Edo Turner, Ernest Kapus in Jože Reinsberger.

Kljub temu, da so tekmovali v glavnem začetniki, so bili doseženi dobri rezultati.

Pred finalnim tekmovaljem je na prvem mestu Kladivar 17.793, Odrad 17.317, »Ljubljana« 17.067, Svoboda 15.525, »Partizan« Kočevje 15.599.

Crvena zvezda—Partizan 94:39. DRŽAVNO PRVENSTVO V ROKOMETU ZA ŽENSKE Visok poraz Svobode

Zagreb, 4. junija. V Zagrebu se je začelo državno prvenstvo v rokometu za ženske. Sodelujejo: Spartak (Subotica), Svoboda (Ljubljana), Zvezničar (Beograd) in Lokomotiva (Zagreb). Tekme igrajo po enojnem točkovalem sistemu.

V prvi tekmi je Spartak premagal »Zvezničarja« s 7:3 (3:2).

V drugi tekmi je Lokomotiva premagala Svobodo z rezultatom 11:0 (6:0).

Prvenstvo se nadaljuje. I. M. Spartak—Svoboda 8:0.

ZVEZNA ŽENSKA ODBOJKARSKA LIGA Gladka zmaga »Ljubljane«

Ljubljana, 4. junija. — V prvenstveni tekmi ženske zvezne odbojkarške lige je »Ljubljana« premagala »Novi Beograd« z rezultatom 3:0 (15:9, 15:6, 15:8). Tekma je bila zelo nezanimiva. Pri domačinkah so bili najboljši Filipova in Crnogljeva, pri gostih pa Kandičeva.

Branik—Maribor 3:1 (4:15, 15:12, 15:16, 16:14).

KOŠARKA Reprezentanti v formi

Novi Sad, 4. junija. Jugoslovanska košarkarska reprezentanca, ki se že dalj časa muči v Novem Sadu in se pripravlja za evropsko košarkarsko prvenstvo, je sinoči premagala košarkarsko reprezentanco Vojvodine s 66:46 (28:18). V jugoslovanski reprezentanci so bili najboljši Popović, Čuričić, Konjević in Ločić.

Po tekmi je trener Nikolić izjavil novinarjem, da so igralci v dobri formi, nimajo pa še dovolj kondicije. Reprezentanca poide jutri v Beograd, kjer bo imela pred odhodom v Budimpešto še eno trening tekmo.

DANES VSI NA

»ZABAVNO PRIREDITEV NA POLJANAH«

na sejmišču pri klavnici, ki jo prireja DRUŠTVO PRIJATELJEV MLADINE terenov 24 talcev in Poljan, v korist pionirjev za taborjenje.

Na sporedu srečolov, streljanje, ples, godba. Postržba je zagotovljena.

ŠOLSTVO

Razpis. Industrijska šola za telegrafsko-telefonsko mehaniko v Ljubljani razpisuje sprejem učencev v I. razred industrijskih šol za šolsko leto 1955/56, in sicer: v Industrijsko šolo v Ljubljani, oddelke za TT mehaniko — 30 učencev; v Industrijsko šolo v Ljubljani, oddelke za monterje zračnih TT linij — 30 učencev. — Kandidati ne smejo biti starejši od 18 let ter morajo imeti najmanj 4 mesece srednje šole. Sprejemni izpit bodo pomagali iz slovenščine, matematike in fizike po programu od I. do IV. razreda gimnazije zaključno. Kandidati, ki se žele vpisati v eno od navedenih šol, morajo vložiti prošnjo na Upravo podjetja za PTT promet v Ljubljani in priložiti sledeče dokumente: zadnje šolsko spričevalo, rojstni list, zdravniško spričevalo oddaje, socialno in premoženjsko stanje, kraj bivanja ter poklic staršev. Če ne prihajajo neposredno iz šole, pa morajo navesti tudi delo, ki so ga opravljali od izstopa iz šole do vložitve prošnje. Prošnje je treba vložiti do 1. julija 1955. O dnevu pogojarja pismenega izpita bodo kandidati obveščeni pisмено. Šola ima varnost, stroške vzdrževanja plačajo učenci sami, prejemajo pa v času šolanja mesečno nagrado, in sicer v I. razredu po 2000 din, v II. razredu po 2500 din, v III. razredu po 3000 din. Razen tega lahko učenci oddelka za monterje zračnih TT linij, katerih dobivalo stipendije od Generalne direktorije PTT v Beogradu. — Podjetje za PTT promet v Ljubljani.

Administrativna šola v Ljubljani pripravila dijake (inje) z dvoletnim študijem za razpisovne pisarniške poklice, zlasti tudi za spretnostne strojevalne in stenografske (mje) ter za tajnice vodilnih uslužbencev itd. Prijave za sprejemni izpit, ki bo dne 22. junija, sprejema ravnateljstvo. Natančna navodila za izpit in vpis so na šolski oglašni deski. Na pismenem informacije pošiljamo navodila. Priložite znamke! — Ravnateljstvo.

Gradbena srednja šola v Ljubljani, Gorupova ulica 10/III. Sprejemna je prijava za sprejemni izpit in vpis v vse oddelke: visoke in nizke gradbeno inženjerske in industrijski oddelki, geodetski in industrijski oddelki, kolkovski in kolkovski in priložiti rojstni list in spričevalo o dovršenih nižji srednji šoli. Pogoji za izpit: uspešno dovršena nižja srednja šola z opravljenim sprejemnim izpitom na Gradbenim srednji šoli, oziroma sprejemnim izpitom za 5. razred gimnazije, dobro zdravstveno stanje. Sprejemni izpiti iz slovenščine in matematike iz enovi nižje gimnazije. Šole v solobu, dne 25. junija ob 14 polne urni. Šola ima dijaški dom. Podrobnejše informacije zaradi vpisa dijakov, ki se nameravajo vpisati v šolo, kakor tudi profesorje, risarje in starše, ki si ogledajo šolsko razstavo, ki bo odprta od 17. do 26. junija 1955. — Ravnateljstvo.

Razpis za sprejem učencev (moških) v Industrijsko gumarsko šolo SAVa (Kranj), v šolskem letu 1955/56. Industrijska gumarska šola SAVa pri tovarni gumijevih izdelkov SAVa v Kranju je šola, ki pripravlja izučeni gumarski kader. Šola traja 3 leta. Učenci imajo praktično delo v tovarni 4 ure dopoldne, teoretičen pouk pa popoldne. Učenci I. razreda dobijo mesečno nagrado 1500 din, II. razreda 2000 din in III. razreda 3000 din. Po uspešno opravljenem zaključnem izpitu imajo absolventi zagotovljeno zaposlitev v tovarni gumijevih izdelkov SAVa v Kranju. Pogoji za sprejem so naslednji: da so učenci duševno in telesno zdravi, da so uspešno dovršili 2. razreda gimnazije ali 6 razredov osnovne šole, da niso mlajši od 14 in ne starejši od 17 let. Prošnje za sprejem, kolkovane s 30 dinarji, izpisek iz matične knjige, šolsko spričevalo, sprejemna ravnanjstva do 5. septembra. Šola ima svoj internat, v katerem se učenci lahko hranijo in stanujejo. Vzdrževalnina je 3200 din mesečno. Učenci imajo možnost za kulturno izživljanje, šport in šah. — Ravnateljstvo Industrijske gumarske šole SAVa, Kranj.

DROBNI OGLASI

BOLNICA NA JESENICAH razpisuje naslednja delovna mesta: mesto specialista iz specializanta iz kirurgije; mesto specializanta iz ginekologije in porodništva; mesto šefa lekarnice (magister farmacije); mesto administrativke; mesto šefa klinije. Prošnje s kratkim življenjepisom se posiljati na naslov: Bolnica Jesenice. Plača po uredbi; dopolniti plača po pravilniku o plačah. — Uprava bolnice. 2053

ELEKTRO TRBOVLJE v Trbovljah sprejme: šoferja I. kategorije, šoferja II. kategorije. Za šoferja je samska soba in hrana preskrbljena. V postev pridejo samo kandidati, ki imajo zadostno vojaško obveznost. Sprejemno tudi 10 električnih in montažerjev ter 10 pomožnih vrbjo osebnih in upravnih podjetij v Trbovljah, trg svobode 9. — Elektro-Trbovlje, Trbovlje. T 67

KLUČAVNICARJA ali strojnika, samostojnega, z najmanj desetletno prakso, takoj sprejemamo. Zglasti se osebno s potrebnimi dokumenti pri Domžalah. — Vir 2020

KEMICNA TOVARNA MOSTE, Ljubljana, takoj sprejme: energetska in strojnega tehnikarja, tehnikarja laboranta, rezkarja, strojnika parne turbine, 2 ključavnice, dva in več nekvalificiranih delavcev. Plača po tarifnem pravilniku. Podrobnejše informacije se dobijo v tajništvo podjetja. 2075

SLUŽBO SPREJMEMO knjigovodjo (kinjo), vzdržanega v poslih zadruge, po možnosti samska oseba, kar pa ni pogoj. Nastop službe 1. julija, najkasneje pa 1. avgusta. Lastnotne ponudbe posiljati na Kmetijsko zadruge Radlje ob Dravi. 2051

TRGOVSKEGA POMOČNIKA — išče trgovsko podjetje v Ljubljani. Ponudbe v upravo lista pod »Manufakturne«. 2072

KUPIMO G. A. Buchelster Handbucher Drogisten — Praxiss. Pismene ponudbe pod »Vedrog« v upravo »Ljudske pravice«. 2050

PRODAM dres »Madjar gazdašag šenčak«, zelen okvir, vse na krogličih težaje, na mazanje s črpaliko iz leta 1942. — Stevo Janković, Ruma, Kraljevačka 18. 2076

TAKOJ PRODAM Diesel motor, znamke »Inuburg«, 40 KS, 400 obratov, 2 cilindra, dvotakten, brezhiben, generarno popravljen, zračno prižganje. — Rade Jovadžić, Kruševac, Cara Lazara 33. 17494

RADIO LJUBLJANA

Dnevni spored za nedeljo, 5. junija

Učenci imajo praktično delo v tovarni 4 ure dopoldne, teoretičen pouk pa popoldne. Učenci I. razreda dobijo mesečno nagrado 1500 din, II. razreda 2000 din in III. razreda 3000 din. Po uspešno opravljenem zaključnem izpitu imajo absolventi zagotovljeno zaposlitev v tovarni gumijevih izdelkov SAVa v Kranju. Pogoji za sprejem so naslednji: da so učenci duševno in telesno zdravi, da so uspešno dovršili 2. razreda gimnazije ali 6 razredov osnovne šole, da niso mlajši od 14 in ne starejši od 17 let. Prošnje za sprejem, kolkovane s 30 dinarji, izpisek iz matične knjige, šolsko spričevalo, sprejemna ravnanjstva do 5. septembra. Šola ima svoj internat, v katerem se učenci lahko hranijo in stanujejo. Vzdrževalnina je 3200 din mesečno. Učenci imajo možnost za kulturno izživljanje, šport in šah. — Ravnateljstvo Industrijske gumarske šole SAVa, Kranj.

SPLOŠNO KLEPARSTVO KOČEVJE

potrebuje za svoj obrat

5 kvalificiranih kleparjev — samcev

Plača po tarifnem pravilniku in po akordu. Samska stanovanja zagotovljena. Ponudbe poslati na zgornji naslov.

2044

»MILOŠ MAMIČ« ZEMUN

poziva vse delavce in uslužbence, ki so bili leta 1954 v delovnem razmerju s tem podjetjem in ki imajo pravico do deleža pri končni razdelitvi plač za leto 1954, da se javijo podjetju za izplačilo v roku treh mesecev od dneva objave tega poziva. Po tem roku izgube pravico do izplačila.

697

INDUSTRIJSKA RUDARSKA ŠOLA V ZAGORJU

sprejme v šolskem letu 1955/56 določeno število učencev

ki se žele izučiti za kvalificirane delavce rudarske stroke — kopače. Vpis traja od 1. junija do zaključno 1. sept. 1955. Vpišejo se lahko vsi telesno in duševno sposobni državljani FLRJ, stari od 15 do 17 let, ki so zadostili splošni šolski obveznosti.

Kandidati morajo predložiti: Lastnotno napisano in s 30 din kolkovano prošnjo z natančno navedbo naslova (mesto, kraj, hišna št., pošta in železniška postaja); — zadnje šolsko spričevalo; — izpisek iz rojstne matične knjige; — potrdilo o imovinskem stanju in davčni osnovi.

Nekolkovanih prošenj ter prošenj brez priloženih listin ne bomo upoštevali.

Sprejemnega izpita ne bo.

Pouk je teoretičen in praktičen ter traja tri leta. Učenci prejemajo mesečne nagrade v znesku od 2000 do 4000 din. Šola nudi učencem vse šolske potrebščine ter za izvajanje praktičnega pouka potrebno delovno obleko, obutev in perilo. Pri šoli je internat, ki nudi učencem potrebno oskrbo. Kandidati izven Zagorja, ki želijo stanovati v internatu, morajo to navesti v prošnji. Kandidat se lahko vpiše osebno ali pa pošlje prošnjo po pošti.

RAVNATELJSTVO INDUSTRIJSKE RUDARSKE ŠOLE ZAGORJE

Z 31

UPRAVNI ODBOR

DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE

Ljubljana, Mestni trg 26

RAZPISUJE MESTO GLAVNEGA RAČUNOVODJE

Pogoji: Ekonomska fakulteta s 3-letno prakso ali srednja šola s strokovnim izpitom in najmanj 5-letno prakso kot samostojni računovodja.

Plača po tarifnem pravilniku podjetja.

Prošnje z življenjepisom, dokazili o šolski in strokovni izobrazbi in z navedbo dosežanj zaposlitve pošljite Državni založbi Slovenije najkasneje do 10. junija 1955.

Nastop službe takoj.

2096

TOVARNE BATERU »ZMAJ« v LJUBLJANI

vse delavce in uslužbence, ki sedaj niso več v delovnem razmerju s tovarno, a imajo pravico do deleža na še neizplačanem doseženem skladu za plače za leto 1954, da javijo podjetju svoje naslove zaradi uveljavitve pravice.

Pravico do deleža imajo vsi tisti delavci in uslužbenci, ki so bili konec leta 1954 v delovnem razmerju s tovarno »ZMAJ« in je njihova zaposlitev v tovarni trajala tedaj vsaj 6 mesecev. Enako pravico imajo tudi tisti delavci in uslužbenci, ki so bili med letom v delovnem razmerju s tovarno vsaj 9 mesecev, pa so sami prekinili delovno razmerje, ali pa je bilo to prekinjeno po njihovi krivdi. Istotako imajo pravico do deleža tudi tisti, ki so bili v letu 1954 v delovnem razmerju s tovarno najmanj 6 mesecev, pa je njihovo razmerje prenehalo zaradi izteka delovne pogodbe, odpovedi s strani tovarne, upokojitve, dolgotrajne nepretrgane bolezni, telesne ali duševne nezmožnosti za delo ali zaradi odhoda k vojakom. — Delavci in uslužbenci lahko uveljavljajo svojo pravico do deleža v roku 3 mesecev od dneva te objave. Po preteku te dobe zapade ta pravica in se prenesejo vsi nedvignjeni zneski in rezervni sklad podjetja.

TOVARNA »ZMAJ«

2059

»ALMERIA« tovarna usnja in tanina ZAGREB — HEINZLOVA 69

poziva vse delavce in uslužbence

ki so bili v delovnem razmerju pri podjetju do konca leta 1954 in imajo po veljavnih predpisih pravico do deleža pri končni razdelitvi plač za leto 1954, da se javijo za izplačilo. Zadnji rok, do katerega lahko dvignejo plače iz dobička, je 31. avgust 1955.

2002

OBISČITE sejem mednarodnega pomena

V LESKOVČU od 17.—24. VII.

Razstavljajo proizvajalci in predelovalci tekstila in strojev, tako iz države kakor tudi iz inozemstva. — Na železnici 25% popust.

TOVARNA FURNIRJA Bodovlje pri Škofji Loki

razpisuje mesta za:

- tehnika lesnoindustrijske stroke, po možnosti z nekaj prakse pri furnirju
- skladiščnika s prakso v lesni stroki
- administrativno moč z znanjem strojepisja

Ponudbe poslati na upravo podjetja. 2060

Tovarni avto, 4-tonski

znamke RENAULD, po izvršeni generalni reparaturi, pod ugodnimi pogoji proda

MESTNA KLAVNICA — KRANJ

K 167

Prodamo dobro ohranjen osebni avto

5 sedežni, znamke WANDERER

Trgovsko podjetje »K O K R A« Kranj

K 168

UPRAVNI ODBOR PODJETJA KREDA SRPENICA v Srpenici pri Bovcu

POSTA SRPENICA

razpisuje

po členu 95 uredbe o ustanavljanju podjetij (Uradni list št. 51-424/53) mesto

samostojnega računovodje(kinje)

Pogoji: Popolna srednja šola z nekaj let prakse v vodenju industrijskega računovodstva. Osebe, ki so bile kaznovane zaradi kazenskih deliktov, ne pridejo v poštev. Plača po tarifnem pravilniku oziroma po dogovoru. — Ponudbe z navedbo dosežanj zaposlitve in šolske izobrazbe sprejemamo do 20. junija.

2043

»GRADJA«

PODJETJE ZA PROMET Z GRADBENIM MATERIALOM SLAVONSKI BROD, telefon 311, poštni predal 25

Kupuje: Prodaja:

cement za srednje gradnje N-300	salonitne valovite plošče
cement N-400 in C-500	salonitne šablone 40 X 40
brzovezni cement L-700	salonitne cevi
karbolitneum	rezane plošče-bukove
strešno lepenko	lesonitne plošče
štukaturno trstiko	jelkin rezan les
rezan smrekov les	topolov rezan les
ladijski pod	jesenov rezan les

952

»JUGOVISKOZA«

podjetje v gradnji — Loznica

razpisuje natečaj

za sprejem v službo naslednjih kadrov:

- ekonomista s prakso v zunanji trgovini in znanjem nemškega jezika za šefa oddelka uvozne opreme
- 2 komercialistov s prakso v zunanji trgovini in znanjem nemškega jezika za referenta v oddelku uvozne opreme
- prometnega tehnikarja s prakso za vodjo avtomobilskega prometa in transportne mehanizacije
- stenodaktilografke z znanjem nemškega jezika
- daktilografke I. razreda z znanjem nemškega jezika

Prošnje pošljite direktorji do 15. junija 1955.

699

